

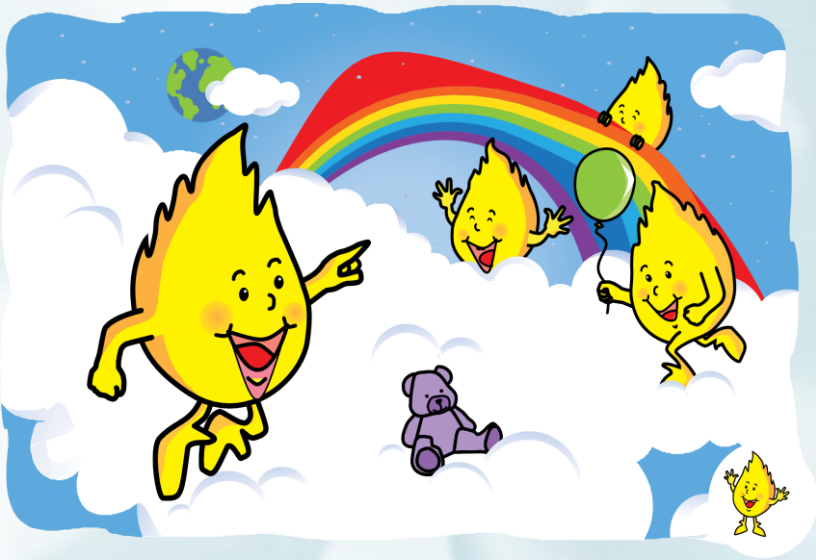

Управління освіти виконавчого комітету Нетішинської міської ради
Дошкільний навчальний заклад (центр розвитку дитини)
«Золотий ключик»

Табачинська Лариса Федорівна
Радіо Галина Павлівна

ДОСЛІДЖУЙ, ДУМАЙ, ВИВЧАЙ І ДІЙ З АФЛАТУНОМ

Інноваційний проект
з формування соціально-фінансової та економічної грамотності
дітей старшого дошкільного віку

**Табачинська Лариса Федорівна
Радіо Галина Павлівна**

ДОСЛІДЖУЙ, ДУМАЙ, ВИВЧАЙ І ДІЙ З АФЛАТУНОМ

**Інноваційний проект
з формування соціально-фінансової та економічної грамотності
дітей старшого дошкільного віку**

Нетішин - 2017

2

Автор: Табачинська Л.Ф., Радіо Г.П. - вихователі дошкільного навчального закладу (*центр розвитку дитини*) «Золотий ключик» м. Нетішин

Рецензент: Максимчук Ю. П.– вихователь - методист дошкільного навчального закладу (*центр розвитку дитини*) «Золотий ключик» м. Нетішин

Досліджуй, думай, вивчай і дій з Афлатуном. *Інноваційний проект з формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей старшого дошкільного віку/* Табачинська Л.Ф., Радіо Г.П. – Нетішин: 2017- 209 с

У посібнику представлений інноваційний проект щодо формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей старшого дошкільного віку, в основі якого лежить міжнародна програма соціально-фінансової освіти дітей від 3 до 6 років «Афлатот».

Посібник містить практичний матеріал до проекту, а саме: конспекти занять з формування соціально-фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку; ігри, творчі завдання й ситуації фінансово-економічної спрямованості; економічні свята та розваги; роботу з батьками.

Рекомендований для вихователів та методистів дошкільних навчальних закладів, педагогів додаткової освіти, батьків.

ЗМІСТ

Передмова	5
Проект «Досліджуй, думай, вивчай і дій з Афлатуном»	8
Додатки	
Додаток 1. Модель роботи щодо формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей.....	16
Додаток 2. Етапи взаємодії з батьками щодо формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей.....	18
Додаток 3. Перспективний план занять з формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей старшого дошкільного віку.....	20
Додаток 4. Конспекти занять за проектом «Досліджуй, думай, вивчай і дій з Афлатуном».....	30
Додаток 5. Ігри фінансово-економічної спрямованості.....	152
Додаток 6. Творчі завдання й ситуації фінансово-економічної спрямованості.....	159
Додаток 7. Свята та розваги.....	163
Додаток 8. Підвищення компетентності батьків щодо формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей.....	175
Література	198
Економічний словник	201
Фотовернісаж Афлатун	204

«Маленька людина... повинна побачити і зрозуміти, у чому коріння нашого життя, від чого залежить те, що у нас на столі...» В. Сухомлинський

ПЕРЕДМОВА

Якісна дошкільна освіта - надважлива вимога суспільства й держави. Одним із важливих показників якості освіти є здатність дітей орієнтуватися у реаліях життя та досягати успіху.

Економічні зміни в суспільстві обумовлюють потребу формування передумов економічної освіти в єдності з моральною освітою, опанування дітьми дошкільного віку економічних знань і практичних умінь у доступній формі.

Тож сучасний навчальний заклад має виконувати своє головне завдання - забезпечувати розвиток особистості, здатної орієнтуватися, діяти, творити в новому швидкозмінному суспільстві, адекватно викликає часу.

В усьому світі зростає увага до формування соціально активної, життєво компетентної особистості, здатної розумно розпоряджатися наявними ресурсами [1,с.18]. Відтак актуалізується завдання соціально-економічної освіти, зокрема й фінансової, починаючи з дошкільця.

Соціальна освіта навчає дітей громадянським обов'язкам, необхідності розуміння соціальних проблем.

Фінансова освіта включає розвиток важливих навиків заощадження, розробки бюджету і участі у фінансових проектах.

Економічне виховання - процес формування у людини сучасного економічного мислення, почуття бережливого хазяїна, працелюбності, старанності, діловитості, організованості і завзятості.

Економічне виховання в сучасний період - актуальна проблема як для дітей, так і для дорослих. Для відбудови економіки держави, для грамотного вирішення великих і малих економічних завдань треба серйозно займатись економічним вихованням підростаючого покоління, і насамперед здійснити перелом у відношенні до трудової діяльності, ресурсів держави, до господарювання, до державної, комунальної і приватної власності. Велику кількість цих питань доводиться вирішувати вперше [14,с.156].

В Україні дуже малий досвід нових ринкових відносин і вже чимало накопичено «досягнень» шкідливої і ворожої народу економіки. Питання: «Чи потрібно і навіщо дошкільнику фінансово-економічне виховання?» - набуває нині особливої актуальності і вимагає серйозної педагогічної корекції. Чим більше діти дошкільного віку стикаються із соціальною дійсністю, побутом, тим більше виникає у них питань.

Майбутнє кожної людини у її власних руках. Очевидним є те, що виховання соціально – відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще, тим самим збільшуючи шанси на успішне й щасливе майбутнє. Особлива необхідність фінансового навчання постає все більш очевидною в останні роки. Незважаючи на те, що ми живемо в світі з швидко перемінними економічними умовами, діти і дорослі у всьому світі мають дуже низький рівень фінансової грамотності, школи і вчителі часто не мають можливостей для вирішення цієї проблеми. Внаслідок недостачі знань у сфері фінансів, діти та молодь часто стають жертвами соціально, екологічно та економічно нестійких моделей споживання [21,с.6].

Чому раннє дитинство ідеальний час для початку соціального і фінансового навчання? Раннє дитинство є найбільш сензитивним періодом для позитивного впливу. Розвиток дітей у цей період сильно залежить від навколишнього їхнього середовища, а ефект від навчання в цей період залишається на все життя [21, с. 7].

Кандидат педагогічних наук, творчий педагог Л.Б.Фесюкова зазначає, що «у мінливих умовах сучасного суспільного й родинного життя дуже важливо починати економічну освіту дитини зі старшого дошкільного віку» [31, с. 3].

Аналіз дитячих ігор, питань, розмов свідчать про інтерес дітей до проблем, пов'язаних з економікою. Причинами цього вважається проникнення економіки, насамперед, у життя сім'ї, де дитина і стикається з фінансово-економічними проблемами, які частіше за все обговорюють члени родини. Цілком зрозуміло: чим раніше ми розпочнемо фінансово-економічну освіту дітей, тим усвідомленішими, раціональними та розумнішими будуть їхні дії та вчинки, бо саме в цьому віці діти опановують первісний досвід елементарних економічних відносин. Чим старші діти, тим активніші вони у вирішенні багатьох фінансово-економічних питань: розподілі сімейного бюджету, складанні меню, обладнанні квартири тощо [25, с.27].

Практика роботи показує, що трактування економіки, як області «розумного ведення домашнього господарства», мистецтво його ведення має бути подано дітям у формі елементарних відомостей: навчання їх правильному відношенню до грошей, методам їх отримання та розумного використання; за допомогою ігор, економічних завдань, ситуацій, змісту казок, ввести дітей в складний світ предметів, речей, людських взаємовідносин, доступних пояснень взаємозв'язку між економічними та етичними категоріями: праця,

товар, гроші, вартість, ціна з однієї сторони, і моральними – бережливість, чесність, економічність, гідність, щедрість, ощадливість – з другої [25, с. 15].

Однією з програм, яка сприяє оволодінню дітьми навичками, які допомагають соціальній інтеграції в суспільстві, вихованню в них готовності до свідомої участі в товарно-грошових відносинах є міжнародна **програма соціально-фінансової освіти дітей від 3до 6 років «Афлатот»**

Наша дошкільна установа є базовою в м. Нетішині по впровадженню програми соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку Афлатот.

Дана програма допомагає дошкільнятам усвідомити, хто вони є і як слід взаємодіяти з іншими людьми, надихає дітей вивчати свої права і обов'язки, вчить планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, оцінювати наявні можливості, формує підприємницький дух, а також акцентує увагу на ролі сім'ї та сімейних цінностей у вихованні.

Оскільки знання, вміння та навички, сформовані у дошкільному віці мають стати фундаментом для становлення громадянина – людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави, на мій погляд, дуже важливою є продумана та послідовна робота з економічної освіти найменших громадян нашого суспільства.

Тому нашим завданням, як педагогів, не тільки дати об'єм економічних знань, але й навчити правильно користуватися цими знаннями, тобто виховувати економіста, господаря, хазяїна свого життя.

Враховуючи важливість соціально-фінансової та економічної грамотності дітей дошкільного віку, у мене виникла ідея створити **проект з формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей старшого дошкільного віку «Досліджуй, думай, вивчай і дій з Афлатуном»**, в основі якого лежить програма Афлатот.

Новизна проекту полягає в поєднанні формування у дітей фінансової та економічної грамотності, необхідних для ринкової економіки, навичок заробляння і витрачання грошей з вихованням соціально відповідальної поведінки. Поєднання освітніх підходів до навчання фінансової грамоти та соціальному підприємству створює умови не тільки для особистісного зростання і самовизначення дитини, але і для зовсім нового для дошкільного навчального закладу міжсекторального співробітництва, націленого на соціальні перетворення.

ПРОЕКТ

«ДОСЛІДЖУЙ, ДУМАЙ, ВИВЧАЙ І ДІЙ З АФЛАТУНОМ»

Девіз Афлатуна: «Відрізняй правду від вимисла. Досліджуй, думай, вивчай та дій.»

Емблема проекту – Афлатун – помаранчева дитяча долонька, яка символізує міжнародність проекту, дружність дітей різних націй. З іншого боку – зірочка Афлатун – іскорка, вогник, що прийшов з космосу і тепер супроводжує дітей в ході навчання, допомагає дітям проникнутись ідеєю проекту і краще вивчити їх права та обов'язки, навчитись правильно користуватись коштами.

Для успішної реалізації проекту дуже важливим є забезпечення взаємодії всіх учасників освітнього процесу: педагогів, дітей, батьків.

Мета і завдання

Мета проекту – формувати у дошкільників елементарні економічні та фінансові знання, економічну культуру, трудову та моральну творчу мотивацію, готовність до самостійного пошуку способів пізнавальної інформації та принципово нових економічних відносин; уміння правильно орієнтуватися у різних життєвих ситуаціях шляхом використання різних форм організації дитячої діяльності, спрямовану на формування навичок економічного мислення у дітей з урахуванням сучасних соціальних умов.

Завдання проекту

Для досягнення мети необхідно вирішити ряд **завдань**:

- сприяти залученню дітей до світу елементарних уявлень про економічні та фінансові процеси й об'єкти соціально-фінансової та економічної сфери життя через ознайомлення з навколишнім світом речей, людей, природи на регіональному матеріалі;

- формувати у дітей навички самопізнання через спілкування з людьми та практичну взаємодію зі світом, завдяки чому виникає особлива форма самосвідомості «Я та економічні цінності»;

- дати уявлення про різні потреби, обмеженість можливостей і задоволення потреб; про ресурси, як і для чого вони використовуються, які ресурси потрібні людині; про вироби, про те, як їх отримують; про обмін товарами й послугами, про гроші та їх значення;

- виховувати інтерес до економічних та фінансових знань на основі всіх видів дитячої діяльності та розвитку: екологічного виховання, математичного розвитку, художньо – мистецької діяльності, соціально – естетичного виховання;

- створювати сприятливі умови для ознайомлення батьків з основами соціально – фінансової та економічної освіти та виховання дітей дошкільного віку.

Принципи організації освітньої роботи з формування фінансової та економічної та компетентності дітей за проектом

✓ **Суб'єктності.** Спрямованість педагогічного процесу на виховання дошкільнят як активних діячів, які перетворюють навколишнє середовище та самих себе. Діти перестають бути об'єктами впливу і стають учасниками спільної з дорослими діяльності.

✓ **Орієнтації на цінності.** Формування первинного економічного досвіду відбувається через систему загальнолюдських цінностей та особистісних якостей, необхідних для спілкування з людьми і успішної економічної діяльності в майбутньому.

✓ **Свідомості.** Використання методів навчання, які відкривають дітям можливість бути самостійними, активними, реальними суб'єктами процесу пізнання (*творчі проекти, ігрова діяльність, спостереження тощо*).

✓ **Системності.** Раціональне, послідовне та цілісне планування пізнавального матеріалу, дотримання логічної послідовності під час його подання.

✓ **Доступності.** Використання в освітньому процесі економічних понять, доступних для сприйняття дошкільнятами.

✓ **Доцільності.** Спрямування зусиль дитини на досягнення конкретної мети її діяльності, результатів, проектування дій, зміну їх відповідно до власних прагнень і конкретних обставин.

✓ **Інтегрованість завдань** економічного виховання в усіх видах дитячої діяльності.

Форми та методи роботи

Найефективнішими організаційними формами та методами є: заняття; екскурсії; спостереження; сюжетно-рольові ігри; ігрові імпровізації; ділові ігри, тренінги; творчі завдання; презентації індивідуальних проектів; драматизація казок; продуктивна діяльність; різні види праці.

Педагогічні прийоми

У процесі соціально-фінансового та економічного навчання використовуються такі педагогічні прийоми: спостереження з показом, зіставленнями, створення проблемних ситуацій з пошуковими операціями, захоочення, стимулювання, синтез різних видів ігор з використанням певних предметів, зокрема грошей.

Основні компоненти проекту

Проект складається з п'яти ключових компонентів, що несуть в собі соціально-фінансові та економічні поняття розширення прав і можливостей людини.

1. Особистісне розуміння і дослідження. Дітей спонукають до самопізнання і більшої впевненості в собі, вони досліджують, усвідомлюють і оцінюють різні характеристики, які роблять їх унікальними, неповторними.

2. Права і обов'язки. Програма «Афлатот» втілює принципи Конвенції ООН про права дитини. Малята здобувають знання про свої права, спільно з дорослими ініціюють та організують заходи, які спрямовані на реалізацію прав дитини.

3. Заощадження і витрати. Діти вчаться відповідально використовувати й накопичувати фінансові, природні та інші види ресурсів, робити заощадження і розумно витратити.

4. Планування і бюджет. Планування та складання бюджету допомагає дітям зрозуміти, що вони самі можуть впливати на своє майбутнє, дозволяє дітям встановлювати особисті та фінансові цілі. Вони дізнаються, як робити конкретні кроки в напрямку досягнення мети, яку вони ставлять перед собою.

5. Дитяча соціальна і фінансова ініціатива. Дитину націлюють на сприйняття себе як активного учасника та члена суспільства. Соціальні та фінансові проекти є логічним продовженням різних напрямків навчання і заходів програми «Афлатот». В рамках фінансових програм діти заробляють гроші за допомогою власних ініціатив, завдяки чому вони дізнаються більше про ринок.

Розділи проекту

Проект розділений на п'ять основних розділів. Це:

Розділ 1. Ти, Я і Афлатун. Розвиток позитивного і сприятливого сприйняття своєї особистості.

Особлива увага звертається на:

- формування самосвідомості;
- вивчення власного тіла та його функцій;
- ознайомлення з різними видами емоцій, вміння їх розуміти та виражати.

Розділ 2. Я і моя сім'я. Турбота про людей, яких ми любимо. Цей розділ присвячений висвітленню важливості взаємин в родині дошкільнят.

Розділ 3. Я і мої друзі. У цьому розділі йдеться про важливість дружби, про те, що друзі роблять один для одного і що отримують натомість.

Розділ 4. Я і суспільство. Живемо і працюємо разом. Мета даного розділу закріпити у свідомості дітей поняття суспільства і суспільства, почати вивчення основних процесів продажу і покупки.

Розділ 5. Я та гроші. Витрачаємо, накопичуємо і ділимося

У цьому розділі вивчаються основні фінансові поняття, завдяки яким діти зможуть зробити перші кроки в напрямку соціальної та фінансової освіти. Розділ структурований таким чином, щоб діти мали можливість спочатку розібратися, що таке гроші, а потім усвідомити їх цінність; що означає витратити, накопичувати і ділитися.

Умови реалізації проекту

✓ Створення відповідного предметно-розвиваючого середовища.

✓ Забезпечення комплексного підходу до процесу економічного виховання: формування елементарних економічних та фінансових знань, умінь, навичок, особистісних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності.

✓ Залучення всіх видів дитячої діяльності та розвитку: екологічного виховання, логіко-математичного розвитку, художньо – мистецької діяльності, соціально – естетичного виховання для викликання інтересу до економічних знань.

✓ Надання можливості дітям залучатися до світу елементарних уявлень про економічні та фінансові процеси й об'єкти соціально-фінансової та економічної сфери життя через ознайомлення з навколишнім світом речей, людей, природи.

✓ Проведення цільових прогулянок, екскурсій, тематичних занять економічного спрямування (*один раз на тиждень*).

✓ Організація різних видів економічних ігор (*дидактичних, настільно-друкованих, сюжетно-рольових, рухливих, ігор-презентацій, ігор-стратегій*) і поступове впровадження цих ігор.

✓ Читання художньої літератури, фольклору, авторських казок економічної тематики, проведення театралізацій за змістом цих творів.

✓ Моделювання реальних життєвих ситуацій економічної спрямованості, розв'язання творчих завдань.

✓ Проведення свят, розваг на економічну тематику, оформлення виставок.

✓ Інформування батьків щодо завдань і змісту економічного виховання дітей у дошкільному закладі та сім'ї.

✓ Активна участь батьків у проекті з соціально - економічної та фінансової освіти дошкільнят (*відкриті заняття, економічні ярмарки, свята, конкурси, Дні відкритих дверей тощо*).

Етапи проекту

Етапи	Мета	Зміст роботи	Методи педагогічного взаємовпливу
<i>I. Діагностичний</i>	педагогічний аналіз інформації, спрямований на вивчення фактичного стану проблеми	з'ясування рівня фінансових та економічних знань, мотиваційного компоненту і практичних навичок дітей з проблеми	методи оцінково-контрольної діяльності, репродуктивні методи
<i>II. Пошуково-дослідницький</i>	продумування компенсаційних механізмів; побудова структурної моделі роботи щодо формування фінансово-економічної грамотності дітей дошкільного віку	виокремлення основних напрямків роботи щодо збагачення соціально-фінансового та економічного досвіду у дошкільників	методи підбору змісту основних напрямів і задач
<i>III. Теоретико-продуктивний</i>	навчально-методичне забезпечення роботи, відпрацювання основних завдань проблеми	розробка перспективного планування	методи підбору змісту навчання
<i>IV. Практичний</i>	апробація розробленої моделі роботи з дітьми	організація та впровадження розробленої моделі роботи з дітьми дошкільного віку	методи формування знань, вмінь та уявлень, дослідницької діяльності
<i>V. Узагальнюючий</i>	відстеження й аналіз результатів проведеної роботи, корекція	проведення порівняльного обстеження рівня сформова-	методи оцінково-контрольної діяльності і методи

	системи роботи у відповідності до отриманих результатів. Узагальнення досвіду	ності фінансових та економічних знань, умінь і уявлень дітей дошкільного віку	математичної статистики
--	---	---	-------------------------

Структура заняття. Вказівки до використання

- Мета заняття
- Взаємодія
- Тактика навчання
- Базовий розвиток
- Підручні матеріали
- Тривалість

- Вступ (*к-ть хв.*)
- Основна частина (*к-ть хв.*)
- Зворотній зв'язок (*к-ть хв.*)
- Додаткові завдання. (*Не є обов'язковими. Ми можемо провести їх, якщо у нас є додатковий час для подальшого занурення у тему*)
- Домашні заняття. (*Це заняття, що проводяться вдома в колі сім'ї*)

Рекомендації для педагогів

Перед початком кожного заняття прочитайте модуль і хід заняття.

1. Пам'ятайте про базові поняття дитячої психології. Це основа вашої взаємодії.

2. Пам'ятайте про роль розвивального середовища. Завчасно підготуйте групу та наочність, необхідну для кожного виду діяльності.

3. Будьте для дітей зразком для наслідування у мовленні, зовнішності і поведінці.

4. Сідайте з дітьми в коло якомога частіше, особливо коли читаете казку або обговорюєте її.

5. Залучайте дітей до обговорення, ставлячи питання «як» і «чому».

6. Не засуджуйте і не критикуйте, коли дитина висловлює думку, з якою ви не погоджуєтесь.

7. Говоріть простою мовою. Наводьте приклади і показуйте картинки, реальні об'єкти і рухи, щоб пояснити певні терміни та поняття.

8. Створіть дітям безпечні умови під час будь-яких видів діяльності.

9. Якщо дітей багато, розділіть їх на маленькі підгрупи та виконуйте завдання одночасно за допомогою помічника вихователя.

10. Спонукайте дітей до зберігання поробок. Складайте їх в Коробку для Подорожей з Афлатуном.

11. Ставтеся до роздаткового матеріалу творчо і економно. Будь ласка, переробляйте, перебирайте і повторно використовуйте підручні матеріали.

12. Працюйте в команді.

13. Спілкуйтеся, смійтеся, грайтеся і виконуйте всі завдання разом з дітьми. Позиціонуйте себе як частину дитячого колективу, але в той же час як дорослого товариша і приклад для наслідування. Отримуйте задоволення!

Пам'ятайте, що діти вчатьс я краще, коли:

✚ вони активно навчаються, беруть активну участь в навчальному процесі;

✚ вони отримують задоволення від навчання і нових відкриттів;

✚ їм більше подобається творити, ніж отримувати готове;

✚ коли до них ставляться, як до людей, здатних думати і міркувати.

Очікувані результати

Результатом реалізації основних завдань проекту *«Досліджуй, думай, вивчай і дій з Афлатуном»* є сформованість у дітей певних економічних та фінансових знань та вмінь, а саме:

Знає:

- основні економічні поняття (*гроші, товар, ціна, бюджет, бізнес, виробництво, та ін.*);

- про необхідність кожної людини трудитися вдома і на роботі;

- що природу треба берегти і збільшувати її багатство;

- що гроші допомагають людям робити обмін і прискорюють торгівлю;

- що зарплата - це оплата за кількість і якість праці, а пенсії за минулу працю, а допомога на дітей - це аванс дітям у розрахунку на їх майбутню працю;

- чому людина повинна здійснювати вибір;

- про професії, які є на виробництві;

- на які види поділяються товари та послуги.

Вміє:

- пояснити, що таке потреби, бажання;

- зіставляти свої потреби і можливості;
- навести приклади товару та послуги;
- називати різні професії;
- здійснити просту покупку в крамниці;
- розповісти про необхідність грошей;
- ошадливо і хазяйновито поводитись у дошкільному навчальному закладі, вдома, на вулиці, в оточенні природи;
- розібратись у конкретній ситуації, оцінити її та зробити правильний вибір;
- оцінювати свої вчинки та бути ввічливим із дітьми та дорослими.

Розуміє:

- що людина повинна постійно робити вибір: яку річ купувати, скільки ресурсів використовувати, як розподілити продукти, яку роботу зробити тощо;
- що багато предметів, речей навколишнього світу створюються руками людей, а тому є цінними;
- що гроші треба заробляти для задоволення своїх життєвих потреб - купувати товари, сплачувати за житло, витратити на відпочинок;
- що витрати сім'ї не мають бути марнотратними і дитина може, будучи ошадливою, їх зменшити;
- що вигідно бути економним, працьовитим, діловим, добрим, ввічливим, уважним;
- що реклама допомагає, якщо вона правдива, і навпаки - шкодить, якщо інформація недостовірна;
- що природа дарує людям красу, здоров'я, природні ресурси і її необхідно оберігати, турбуватися, підтримувати;
- свою значущість для сім'ї і суспільства;
- відповідальність за власні вчинки, які можуть позитивно або негативно позначитися на економічному становищі сім'ї та самої дитини;
- що треба завжди допомагати людям.

Ці знання та вміння є основою для формування соціально-фінансової та економічної компетентності старших дошкільників.

МОДЕЛЬ РОБОТИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ

<p>Педагогічні умови формування соціально-фінансової та економічної грамотності</p> <ul style="list-style-type: none"> • забезпечення комплексного підходу до процесу економічного виховання: формування елементарних економічних та фінансових знань, умінь, навичок, особистісних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності; • надання пріоритету ігровій діяльності серед інших засобів формування соціально-фінансового та економічного досвіду; • поступове впровадження ігор економічної спрямованості 		
<p>Форми та методи Заняття, ігри економічної спрямованості, творчі завдання</p>		
<p>Принципи Суб'єктності, орієнтації на цінності, свідомості, активності, самостійності, системності, доступності, доцільності, інтегрованості</p>		
<p>Поетапна реалізація педагогічних умов</p>		
<p>1 етап – орієнтовно-адаптивний Мета педагогічної діяльності на цьому етапі полягала у формуванні в дітей інтересу до фінансово-економічної сфери життя, збагаченні їхнього словникового запасу, цілеспрямованому формуванні соціально-фінансових та економічних та уявлень</p>	<p>2 етап – діяльнісно – поведінковий Мета педагогічної діяльності полягає у формуванні різних способів поведінки в певній економічній ситуації та в життєвих ситуаціях, пов'язаних з вибором</p>	<p>3 етап- діяльнісно – творчий Мета педагогічної діяльності полягала у формуванні активної поведінки дітей у різних соціально-економічних ситуаціях</p>
<ul style="list-style-type: none"> • включення до варіативної частини програми підготовки 	<ul style="list-style-type: none"> • включення інтелектуальних завдань економічної спрямо- 	<ul style="list-style-type: none"> • проведення ситуа- тивних та рольових ігор економічної

<p>дошкільників системи інтелектуальних завдань фінансового та економічного змісту;</p> <ul style="list-style-type: none"> • проведення дидактичних ігор економічної спрямованості з метою створення термінологічної підтримки для подальшого формування соціально-фінансової та економічної грамотності; • систематичне проведення занять економічної спрямованості з метою збагачення словникового запасу дітей 	<p>ваності;</p> <ul style="list-style-type: none"> • проведення дидактичних та ситуативних ігор економічної спрямованості (<i>формування різних способів соціально-економічної поведінки</i>); • систематичне проведення занять з формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей 	<p>спрямованості з метою формування активного способу поведінки та формування в дітей особистісних якостей, необхідних для успішних соціально-фінансових та економічних взаємин;</p> <ul style="list-style-type: none"> • систематичне проведення занять з формування соціально-економічної та фінансової грамотності дітей
---	--	--

ЕТАПИ ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ

Завдання:

- розроблення і впровадження в практику дошкільного закладу різноманітних форм і методів взаємодії днз із родиною, що сприяють формування соціально-економічної та фінансової грамотності дітей;

- активне включення батьків у навчально-виховний процес дошкільного закладу.

Етапи	Мета	Завдання
Перший етап: <i>підготовчий</i>	Визначити рівень педагогічної обізнаності батьків з питань формування соціально-економічної та фінансової грамотності дітей	Провести анкетування та опитування серед батьків з даної проблеми
Другий етап: <i>організаційний</i>	Скласти план роботи з батьками та узгодити його з ними	1. Враховуючи очікування та побажання батьків, розробити план педагогічної просвіти батьків з питань соціально-фінансової та економічної грамотності дітей, використовуючи різні форми взаємодії (<i>батьківські збори, «круглі столи», дні відкритих дверей семінари-практикуми, консультації, поради, рекомендації та ін.</i>) 2. Розробити план активного включення батьків у навчально-виховний процес у вирішенні проблем соціально-фінансової та економічної грамотності

		дітей (<i>Школа обайливих батьків (консультпункт), практичні заняття, екскурсії, свята та розваги, конкурси тощо</i>)
Третій етап: <i>практичний</i>	Реалізувати розроблений план взаємодії дошкільного навчального закладу із родинами	Забезпечити реалізацію плану взаємодії ДНЗ із сім'єю
Четвертий етап: <i>заключний</i>	Узагальнити отриманий досвід	Провести ряд підсумкових заходів разом із батьками та дітьми (<i>спільні свята та розваги тощо</i>)

**ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ З ФОРМУВАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ
ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Мі-сяць	Тема	Мета і завдання
РОЗДІЛ 1. «Ти, я і Афлатун»		
Вересень	Знайомство з Афлатуном	Познайомити дітей з Афлатуном - вогником, що прийшов з космосу, з його життям на небі. Закріплювати вміння дітей знайомитись, називати своє ім'я, уживати у своєму мовленні ввічливі слова. Розучити пісеньку Афлатуна за малюнками: визначити характер пісні; співати весело, невимушено, злагоджено. Розвивати творчість при виготовленні афлатунчиків. Виховувати у дітей доброзичливе ставлення один до одного, до жителя з космосу. Створити сприятливий психологічний мікроклімат в групі.
	Я знаю, як мене звати	Розвивати вміння висловлювати емоційне ставлення до свого імені; сприяти знаходженню дитиною сенсу свого імені; активізувати рефлексію, стимулювати дітей до самопоглядання та самоаналізу
	З чого я зроблений	Виховувати почуття гордості, що я - людина. Ознайомити дітей із зовнішнім будовою тіла, з можливостями тіла, організму: <i>«Я вмю стрибати, співати, дивитися, слухати, їсти, дихати, думати ...»</i> , з клітинами, їх різноманітністю, з функціями, які вони виконують. Викликати інтерес до подальшого пізнання.
	Око бачить, вухо чує, ніс сприймає, рот смакує.	Закріплювати знання дітей про органи чуття, про їх особливості і призначення.

Жовтень	Чим я особливий	Привернути увагу дітей до власної особистості, розвивати у дітей почуття індивідуальності, власної значущості. Виховувати доброзичливість у відносинах між дітьми і дорослими. Допомогти дітям робити відкриття щодо самих себе. Навчити визначати стан людини по очах. Вчити зв'язно, послідовно висловлювати свої думки. Учити радіти з того, що ти такий, який є.
	Чарівний світ емоцій	Розвиток уміння правильно виражати свої емоції і почуття за допомогою міміки, сприяти розвитку виразності жестів, навчання елементарним прийомам регулювання поведінки; створення позитивного психологічного клімату; навчання дітей розуміння власного настрою; розвиток почуття колективізму. Встановлювати дружні довірливі емоційні контакти між дорослим та дітьми. Формувати вміння вільно висловлювати власні думки, розвивати почуття власної гідності, самоповаги, прийняття себе та усвідомлення свого «Я».
	Найважливіша людина на землі. Я шаную себе.	Спрямовувати увагу дітей на те, що кожна людина є відповідальна за все те, що відбувається на нашій планеті; виховувати почуття гідності, самоповаги; розвивати пам'ять, увагу, мислення; вчити означувати словами переживання щодо власного «Я».
	Загадковий світ всередині мене	Вчити описувати свої бажання, почуття, усвідомлювати свої фізичні та емоційні відчуття. Розвивати увагу до себе, своїм переживанням. Виховувати позитивний образ власного «Я».

РОЗДІЛ 2. Я і моя сім'я		
Листопад	«Я і моя родина»	Закцентувати увагу дітей на членах своєї родини як таких, що заслуговують на шанобливе ставлення до себе.
	«Я і моя сім'я»	Розвивати інтерес до інших людей, творчість; виховувати повагу, любов, ніжність, увічливість, тактовність стосовно близьких та рідних. Ознайомити дітей з правами дітей на сім'ю, любов і турботу батьків; формувати уявлення про сім'ю як найрідніших людей, які живуть разом, люблять та турбуються одне про одного; розширювати і закріплювати знання про сім'ю, її склад, взаємини між членами родини, обов'язки; підтримувати позитивне ставлення дитини до себе, до свого імені; підвести до висновку, що ім'я потрібне кожній людині, кожна людина має право на ім'я.
	Праця людей	Розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності; сприяти вихованню ощадливості, економності. Ознайомити дітей з різними професіями й результатом їх праці, сприяти розвитку кругозору.
	Що потрібно всім членам сім'ї. Потреби і можливості моєї сім'ї	Закріпити поняття «сім'я»; сформувати уявлення про потреби сім'ї; допомогти дітям зрозуміти різницю між словами «бажаю» та «треба»; вчити виділяти першочергові потреби сім'ї.
РОЗДІЛ 3. Я і мої друзі		
Грудень	Я шаную друзів - друзі шанують мене	Розширити уявлення дітей про коло людей, достойних шанобливого ставлення до себе; переконати дітей в чеснотах їх однолітків.
	Всі ми друзі-ти і я, разом ми-одна	Розвивати уміння отримувати задоволення від спілкування одне з одним, заохочувати

сім'я	дітей до імпровізації на задану тему, використовуючи виразні засоби для створення образу (<i>рухи, міміка, жести</i>). Виховувати почуття справжньої дружби, колективізму, чесності, щирості у відносинах, відповідальності перед товаришем, вміння допомагати у важку хвилину. Формувати вміння за допомогою масок настрою, характеризувати образ та доводити свій вибір, сприяти розвитку емоційного відгуку в дітей на зустріч з казкою, створити атмосферу, насичену добротою, викликати бажання бути справжнім другом.
Вірний друг - то найбільший скарб	Виховувати доброту, чуйність, бажання бути справжнім другом. Уточнювати і розширювати уявлення дітей про дружбу, товаришування, дружні взаємини між людьми; формувати комунікативну компетентність – вміння легко і невимушено спілкуватись, домовлятись з дорослими та однолітками, знаходити вихід в різних ситуаціях; розвивати зв'язне мовлення дітей, вміння будувати складнопідрядні речення, вживаючи сполучники (<i>бо, тому, що</i>); викликати позитивні емоції, використовуючи елементи ігрових вправ; розвивати увагу, уяву, пам'ять, мислення
Ми проявляємо себе в своїх талантах та інтересах	Виховувати ввічливість, почуття товариша, бажання прийти на допомогу друзів. Вчити визначити таланти та захоплення своїх друзів, вчитися поважати таланти та інтереси інших людей. Закріплювати знання дітей про права дитини; уточнювати, що всі діти різні і не схожі між собою, але між ними багато спільного; вчити знаходити вихід з різноманітних проблемних ситуацій.

Січень	Мої мрії про майбутнє	Розвивати творчу уяву, мислення, почуття самоконтролю. Навчити дітей усвідомлювати свої таланти та інтереси; визначать таланти та захоплення своїх друзів; обирати роботу і професії, в яких вони могли б реалізувати свої таланти. Пояснити суспільне значення даних професій (<i>знати, що вони працюють для загального добра і одержують зарплату</i>). Продовжувати вчити мріяти про майбутнє, зв'язко висловлювати свої думки й міркування. Сприяти формуванню нових якостей особистості, спрямовувати енергетичний потенціал дитини до дій, роздумів, допомагати сприйняти свою мрію, «своє я», як індивідуальність у суспільстві.
	РОЗДІЛ 4. Я і суспільство	
	Економіка в житті людини	Ознайомити дітей з поняттям «економіка», визначити її місце і роль в житті людини, сприяти виникненню інтересу до економічної сфери життєдіяльності.
Подорож Афлатуна до країни «Економіка»	Виховувати тактовне ставлення одне до одного незалежно від рівня доходів, ощадливість. Виховувати дбайливе ставлення до речей, зроблених людськими руками. Розширити уявлення дітей про природоохоронну діяльність людей на планеті Земля; поглиблювати і розширювати знання про природу, викликати бажання не тільки берегти довкілля, але й брати участь у його поліпшенні. Формувати уявлення дітей про те, що природні ресурси виконують важливу економічну функцію, приносять дохід і користь людям. Допомогти дітям усвідомити необхідність жити за певними правилами в колективі, уміти їм підкорятися. Закріпити, розширити	

		знання дітей про сімейні доходи і витрати. Підводити дитину до бажання дисциплінувати саму себе. Формувати здоровий, комфортний клімат у групі.
	Наші гроші. Купюра. Монета	Розкрити сутність понять «гроші», «монета», «купюра»; закріпити знання дітей про зовнішній вигляд сучасних грошей; вчити знаходити відмітні та подібні ознаки між монетою і купюрою, між купюрами різного достоїнства; допомогти дітям усвідомити роль грошей у житті людей.
Лютий	Цікаві завдання від Афлатуна. Ціна, гроші	Розвивати пам'ять, мислення, кмітливість. Виховувати інтерес до світу економіки. Ознайомити дітей з економічними поняттями «гроші», «ціна». Називати грошовий знак України – гривню. Формувати вміння співвідносити товар з певною кількістю грошей. Продовжувати лічити предмети і співвідносити їх кількість з назвою цифр. Вчити розкладати число на два менших. Нагадати дітям, що природні ресурси стають рукотворними речами в процесі людської праці. Активізувати в мові вихованців вживання слів: «шкільні речі», «ціна», «гроші», «товар», «гривня».
	Екскурсія по мікрорайону дитячого садка	Ознайомити дітей з різними місцями, які є частиною їх мікрорайона. Дізнатися, яке значення мають різні місця в мікрорайоні. Визначити своє улюблене місце в мікрорайоні. Виховувати інтерес до різних професій.
	Праця звеличує людину	Розвивати пізнавальний інтерес, уявлення про знаряддя праці необхідні для певних професій, увагу, пам'ять, логічне мислення, зв'язне мовлення, зорове уявлення; виховувати повагу до працюючих людей різних професій, шанобливе ставлення до хліба, бажання

		робити добрі справи та інтерес до творів В.О. Сухомлинського. Розширювати й узагальнювати знання дітей про значимість різних професій, формувати уявлення про те, що люди працюють для загального добра, вчити висловлювати свої думки й міркування, продовжувати встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
	Створюємо свій мінімаркет	Ознайомити дітей з основними ринковими процесами такими, як покупка і продаж. Розвивати уяву, фантазію у дітей. Виховувати інтерес до процесу створення свого мінімаркету.
Березень	Різновиди природних ресурсів	Розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності, сприяти вихованню дбайливого ставлення до природи, ознайомити дітей з поняттям «природні ресурси»; визначити, що відноситися до природних ресурсів і які їх види бувають
	РОЗДІЛ 5. Я і гроші	
	Для чого нам потрібні товари	Розкрити значення слова товар, показати його сутність і необхідність для життя людей. Розширити уявлення про різні групи товарів (<i>продовольчі та непродовольчі</i>). Учити дітей визначати різноманітність і корисність продуктів і страв, їхню споживчу якість. Формувати навички раціонального споживача.
	Кожний товар має свою ціну	Розвивати ощадливість, уміння рекламувати товари; виховувати бережливе ставлення до різних речей; дати знання про те, що кожний товар має попит, від якого залежить його ціна; учти дітей самостійно оцінювати товари; закріпити знання про ресурси, які необхідні для виготовлення товару. Роз'яснити дітям значення реклами – інформації про товари та послуги. Вчити дітей створювати рекламу, яка

		привертає увагу людей.
	Потреби людини	Розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності, формувати у дітей уміння співвідносити власні бажання зі своїми можливостями; ознайомити дітей з поняттями «потреби», «товари», «послуги».
Квітень	Я можу здійснити свої мрії	Навчити дітей усвідомлювати свою важливість і те, що вони мають унікальні таланти. Дати дітям зрозуміти, що вони можуть здійснити свої мрії.
	Правова академія Афлатуна	Виховувати пошану до людей різних професій, пробуджувати інтерес і бажання знати про зміст їх діяльності; закріпити знання дітей про поняття «економіка» і «право»; закріпити знання з права, які має дитина; продовжити учити проводити операції з грошима, відкривати свою справу; закріпити отримані економічні знання в різних видах діяльності; формувати уявлення про те, що всяка праця почесна, важлива і необхідна.
	Дітям про гроші	Розвивати у дітей логічне мислення, дрібну моторику рук. Виховувати у дітей інтерес до економіки; такі якості, як економічність, раціональність. Продемонструвати дітям сучасні гроші, дати поняття «купюри» (<i>паперові гроші</i>), «монети» (<i>металеві гроші</i>); ознайомити дітей з грошовими одиницями України, країн-сусідів (<i>Росії, Білорусії</i>), далекого зарубіжжя. Дати елементарні знання про дохід, витрати, товар, зарплатню. Знайомити дітей з роботою банку, як основною установою збереження і видачі грошей. Вчити складати з геометричних фігур предмети. Тренувати в збільшенні ціни на задане число. Закріпити порядковий і зворотний рахунок до 10. Вчити поважати людей, які вміють

		працювати і чесно заробляти гроші. Заохочувати бажання і прагнення дітей бути зайнятими корисною діяльністю.
	Маленькі економісти	Розвивати пам'ять, логічне та образне мислення, творчу уяву, пізнавальні інтереси. Ознайомити дітей з грошовими одиницями інших держав, продовжувати вчити дітей ощадливо ставитися до грошей, економно та раціонально їх використовувати. Пригадати основний закон економіки. Розрізнати першочергові і другорядні потреби. Вправляти в розв'язуванні кросвордів, читанні ребусів.
	Бюджет моєї сім'ї	Розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності й бажання брати активну участь в обговоренні бюджету сім'ї; ознайомити дітей з поняттями «бюджет», «доходи», «витрати».
Травень	Старим речам - нове життя	Розвивати фантазію, творчу уяву, формувати ініціативу і та увагу; виховувати бережливе ставлення до своїх та чужих речей, до громадського майна; навчити дошкільників раціонально - по-господарськи використовувати речі, які були у вжитку; уточнити й закріпити уявлення дітей про те, що кожна річ є результатом колективної праці людей: підвести до усвідомлення того, що речі, до виготовлення яких докладено багатьох зусиль, необхідно берегти; залучити до лагодження та творчого перероблення старих речей для подальшого застосування; закріпити вміння працювати з папером, тканиною; вдосконалювати навички композиційного розміщення візерунка у квадраті.
	Вода-це наш ресурс	Учити дітей виділяти одну з першочергових потреб – потребу у воді,

		<p>розповісти дітям про значимість і важливість води для організму і який шлях проходить вода, перше, ніж потрапити в наші будинки, як людина її використовує. Закріпити знання засобів раціонального використання ресурсів; формувати звичку бережно ставитися до води, необхідність дотримання санітарних норм при вживанні води в їжу.</p>
	<p>Для чого нам потрібні послуги?</p>	<p>Дати уявлення про різні види послуг, їхнє значення в житті кожної людини. Ознайомити дітей із закладами, що надають послуги, та правилами поведінки в них. Розширити знання дітей про послуги, які надає дитячий садок. Виховувати повагу до праці дорослих.</p>

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ ЗА ПРОЕКТОМ «ДОСЛІДЖУЙ, ДУМАЙ, ВИВЧАЙ І ДІЙ З АФЛАТУНОМ»

РОЗДІЛ 1. Ти, я і Афлатун

Тема. Знайомство з Афлатуном

Мета. Познайомити дітей з Афлатуном - вогником, що прийшов з космосу, з його життям на небі. Закріплювати вміння дітей знайомитись, називати своє ім'я, уживати у своєму мовленні ввічливі слова. Розучити пісеньку Афлатуна за малюнками: визначити характер пісні; співати весело, невимушено, злагоджено. Розвивати творчість при виготовленні афлатунчиків. Виховувати у

дітей доброзичливе ставлення один до одного, до жителя з космосу. Створити сприятливий психологічний мікроклімат в групі.

Обладнання: іграшка-Афлатун, клей, чисті аркуші паперу, або з відбитками дитячої долоні, фломастери та олівці плакат із зображенням Афлатуна, дерев'яні палички, ножиці, набір ілюстрацій до пісні Афлатуна.

Хід заняття

Вихователь. Діти, подивіться уважно, хто до нас завітав? (Афлатун)

- А давайте пригадаємо, хто це такий? (Вогник). Так, він схожий на вогник.

Афлатун – іскорка, вогник, що прийшов з космосу і тепер буде супроводжувати нас в ході навчання. Він прийшов, щоб навчити вас спиратися на себе, щоб стати відповідальним, активним громадянином, ініціатором змін в своєму власному житті і в житті суспільства.

Давайте познайомимося з ним.

Дидактична гра «Давайте познайомимось»

Мета: розвивати мовленнєву компетентність.

Діти стоять у колі. Вихователь передає дітям іграшку-Афлатун і говорить: «Мене звать Олена Анатоліївна. Я дуже люблю усіх своїх діточок. Ми разом граємося, навчаємося, спілкуємося».

Діти. Мене звать Оксанка. Я люблю доглядати за кімнатними рослинами.

Мене звать Максим. Я завжди захищаю молодших.
Я - Вероніка. Мені подобається навчатися.
Афлатун. А я, Афлатун. Знаю багато ігор і люблю пізнавати світ.

Вихователь. Але мені здається у Афлатуна ще хтось є (показує малюнки).

Діти. Мама, тато, бабуся і дідусь.

Вихователь. Подивіться на малюнки, це хто? (бабуся) А це?.....

Вихователь показує Афлатун-бабусю, дідуся, тата й мамо, а діти відгадують, хто це на картинці.

Вихователь. А зараз, я хочу запросити вас в наш кінозал.

Включається мультимедіа і з'являється Афлатун (вся казка супроводжується слайдами):

Привіт, мене звать Афлатун! Коли я жив на небі серед зірок, я проводив багато часу зі своїми друзями. Ми грались, танцювали і співали разом. Хтось запропонує: «Давайте пограємо в хованки он у тих хмаринках!» І ось, вже ми всі біжимо та ховаємось за хмаринками.

Після того, як ми набігались, награлись і стомились, старші зірки збирали нас та розповідали різні казки про небо, зірки, місяць і сонце. Але найбільше мені подобалися казки про планету Земля.

Отже, одного разу я вирішив піти і подивитися на всі ті чудеса, про які розповідали старші зірки.

«Мамо, - сказав я, - я б хотів полетіти на Землю і познайомитися з людьми, які на ній живуть!»

Вона посміхнулася мені і відповіла: - «Добре, мій маленький Афлатун! Я впевнена, це буде дуже корисна подорож для тебе і для всіх нас!»

«До побачення, мій синочку!» - сказала матуся, - «Іди назустріч своїй дивовижній подорожі, знайди нових друзів та вивчи всі чудеса, які відбуваються на Землі».

- Чи хотіли б ви познайомитися з іграми, казками та піснями, яких Афлатун навчився під час своєї подорожі навколо Світу?

- Чи хотіли б ви подружитися з Афлатуном?

Вихователь. Діти, а давайте зробимо маленьких друзів-вогників для Афлатуна, щоб вони разом подорожували землею. Ну що, зробимо друзів-вогників? (Так).

Для того, щоб зробити друзів-вогників, нам допоможе чарівна долонька.

Діти обмальовують долоньку. По закінченню роботи над долонькою-іскоркою Афлатун, вихователь просить дітей розмалювати і прикрасити друзів-афлатунчиків.

- А зараз, ми прикрасимо їх, але спочатку пригадаємо:

- Якого кольору Афлатун?

- Подивіться на його кумедне волосся, яке стирчить. На що воно схоже? Воно схоже на дерево? На вогонь?

- Вони схожі на відбиток руки, який ми тільки що зробили? Тож, давайте зробимо наш малюнок ще більш схожим на Афлатуна.

- Як нам це зробити? Чого не вистачає? Може, намалюємо йому ротик? Оченята? Ручки? Намалуйте йому велику усмішку.

Діти прикрашають маленьких афлатунчиків, приклеюють їх на картонний лист, приклеюють паличку до зворотного боку, і виходить лялька на паличці. Вони радуються своїми друзями, показують один одному.

Вихователь. Але Афлатун ще щось приніс. Що це? (звучить в грамзапису пісенька Афлатуна) (Відповіді дітей). Це пісенька Афлатуна. А це малюнки до слів пісеньки, щоб вам швидше і краще було вивчити її. Він так мріє співати її разом з вами.

Давайте послухаємо пісеньку і вивчимо її.

Діти слухають пісеньку Афлатуна в грамзаписі, підспівують, визначають характер пісні, бесіда за змістом пісні. А далі іде вивчення пісні, спираючись на ілюстрації. Беруть своїх ляльок-афлатунчиків на паличках діти співають пісню і змахують ними під приспів пісні.

На наступних заняттях вивчення пісні без опори на картинки.

Пісня Афлатуна

Приспів

Афлатун, Афлатун, сяю, сяю весь,
Бути Афлатуном – це велика честь!
Афлатун, Афлатун, сяю, сяю весь
Бути Афлатуном –це велика честь

Перший куплет

Я ваш Афлатун, сяю тут и там,
Щастя я дарую всі товаришам,
Так, я Афлатун, із світла і вогня
День і ніч сміюся, не сумую я.

Приспів(той же)

Другий куплет

Якщо раптом ти, сам засумував
Друзів ти бери та приходь у зал
Ти приходь до нас, скоріше не барись
Ми любим Афлатун, співай та веселись

Приспів(той же)

Вихователь. Тепер, коли ви дізналися про Афлатунчика трохи більше, ви б хотіли стати його другом?

- Що вам подобається в Афлатунчика?
- Що б ви хотіли робити разом з ним?

Допомагаю дітям згадати історію Афлатуна і закріпити зміст пісні.

Вихователь. Разом з Афлатуном ви здійсните багато подорожей, у яких дізнаєтеся багато нового, цікавого і незвіданого, вивчите нові ігри і весело проведете час.

Домашнє завдання. Прошу дітей помріяти на тему: «Якби я був Афлатуном. Про що я хотів би дізнатися? Де шукав би

пригод?». Пропоную дітям намалювати свої мрії на аркушах паперу.

Тема. Я знаю, як мене звати

Мета: розвивати вміння висловлювати емоційне ставлення до свого імені; сприяти знаходженню дитиною сенсу свого імені; активізувати рефлексію, стимулювати дітей до самоспоглядання та самоаналізу.

Хід заняття

Вихователь. Як звать персонажа-іскорку, з яким ми подорожуємо? (*Афлатун*). Він дуже скучив за вами і хотів би тепер разом з вами відправитися в дивну подорож по світу «Афлатун». Давайте його позвемо, а ще краще заспіваємо пісню Афлатуна, він почує і обов'язково прийде.

Діти співають пісню Афлатуна. З'являється Афлатун, пританцьовуючи.

Афлатун. Привіт! Ви так гарно й щиро заспівали, що навколо стало світліше і веселіше, Мені здається, що ваш спів лунає над усією Землею і полетів далі, у Космос – до інших планет. Ось і прилетів я до вас, щоб зробити захоплюючі подорожі по чарівній країні. А значить, з нами можуть відбутися різні чарівні історії і перетворення. А зараз прошу відгадати загадку.

Загадка

Нас не було - воно було,
Нас не буде - воно буде,
Ніхто ні в кого його не бачить,
А в кожного воно є. (*Ім'я*)

- Сьогодні у нас «іменне» вітання: нехай кожен з вас привітається з сусідом праворуч, поміхнеться йому, і вимовить його ім'я. Той повинен у свою чергу відповісти на вітання і звернутися до свого сусіда праворуч. І так далі по колу.

- Скільки різних імен ви виголосили! А ви знаєте, хто і чому вас так назвав? Чи подобається вам ваше ім'я? Чи хотілося вам його змінити і називатися іншим ім'ям? Якщо так то яким?

Вихователь. Кожна людина має своє ім'я. Ось мене звати - Олена Іванівна. Це означає, що мого тата звати Іваном, а мене Оленою. Коли я була маленькою, мене не називали Оленою Іванівною, а звали Оленкою, як ми називаємо наших дівчаток. Кожний із вас, також має ім'я. Ваші тата та мами довго думали, як вас назвати, радилися із дідусями і бабусями. Вони хотіли, щоб ваше ім'я вам допомагало, захищало, щоб ви ним пишалися. У нас є і Дмитрик, і Сергійко, і Іринка (*вихователь називає усіх дітей*).

Вихователь пропонує розповісти, чому дитину назвали саме так і що означає її ім'я. Якщо діти відчують труднощі, то вихователь сам роз'яснює значення імені.

Зараз я прочитаю вам вірша, в якому розповідається, як давним давно наші предки ставилися до вибору імені для своїх дітей.

Був в старовину такий звичай:
Несли немовляти в церкву. Там,
В сторінки святців пальцем тика,
Поп імена давав по днях,
Якщо ти народився в день Юхима,
То названий ім'ям таким.
Але якщо в день Ієроніма,
Ти хоч не хоч - Ієронім!

- Як в старину вибирали ім'я дитині?
- Які імена здаються зараз «Дивними»

Вихователь. Афлатун - це також ім'я. Слово «Афлатун» арабського походження, воно означає «дослідник» (*людина, яка мислить, досліджує, вивчає та діє*)

- А давайте з вами виготовимо бейджики, щоб Афлатун знав, як до вас звертатися. А ви знаєте, що таке бейджики і навіщо вони потрібні? (*Відповіді дітей*)

Вихователь. Бейджики – це таблички з даними про людину.

На них люди пишуть свої імена і кожен може звернутися одне до одного.

Ви можете розфарбувати свою картку різними кольоровими лініями, геометричними фігурами, намалювати картинки, щоб відразу стало зрозуміло, хто ви і чим відрізняєтеся від інших.

Дітям пропонується самостійно виготовити для себе бейджик, написавши своє ім'я друкованими літерами та прикрасивши його. Якщо хтось цього не вміє, вихователь пише на окремому аркуші, а діти - перемальовують.

Вихователь. Афлатун, одні й ті самі імена можуть звучати по-різному. Ось наприклад, у нас є Женя, його ще називають Євген, а мама називає - Женюля, або Сашко - Саша, Олександр; Наталка - Наталя, Наталочка. Бажано знати і користуватися не лише повним ім'ям, а й пестливим, тим, яким називають дитину матері, бабусі, братики та сестрички. Кожній людині приємно чути своє пестливе ім'я. А ще важливо ім'я дитини промовляти лагідно, спокійно, посміхаючись.

Вихователь пропонує пограти у гру і спробувати запам'ятати і використати різні варіанти імен та повчитися промовляти імена дітей лагідно та привітно.

- А як вас називають удома ваші рідні? (*Вихователь дає можливість кожній дитині висловити свої варіанти імені.*)

- Афлатуне, а як тебе називала мама і тато, бабуся і дідусь. (*мама і тато – Афлатунчик, дідусь і бабуся-Афлатуна*)

Ігрова вправа «Моє ім'я»

Діти сидять колом, доторкуючись одне до одного долоньками, повторюють варіанти імені сусіда, а потім називають варіанти свого імені: «Це - Таня, Танечка, Танюша, а я - Саша, Сашок, Лесик»

Вихователь. Але ж ім'я є не тільки у людини. І казкові герої мають свої імена, і у тварин є клички. Вони допомагають нам вгадати характер персонажа, що він вміє робити і як виглядає.

Давайте спробуємо розшифрувати імена казкових персонажів.

Білосніжка (*біла, як сніг*)

Незнайко (*нічого не знає*)

Снігуронька (*зроблена зі снігу*)

Вихователь. Усі ви відрізняєтесь одне від одного. Я, наприклад, ніколи вас не плутаю, бо всі ви дуже різні. Ось Тетянка має русяве довге волосся, а Іринка - біляве; Дмитрик - синьоокий, а Іванко - кароокий. Наталя - любить малювати, а Олеся - співати. Розгляньте уважно одне одного.

А зараз пограємо у **гру «Впізнай себе»**. Я про когось із вас розповідатиму, а ви, з Афлатуном, спробуйте відгадати, про кого моя розповідь. А потім хтось буде описувати, а ми всі - відгадувати.

Послухайте першу розповідь. Це дівчинка, її ім'я починається на літеру «О». Вона має довге чорне волосся, дуже любить їсти бабусині пиріжки. Вона весела і добра дівчинка. Якось вона пішла з мамою до супермаркета і заблукала. Та не розгубилася, підійшла до касира і попросила, щоб зробили оголошення для її мами. Хто себе впізнав у цій розповіді? Правильно - це наша Оля, Олечка.

- Олю, чи все я правильно про тебе розповіла? Можливо, ти хочеш щось додати?

Далі вихователь пропонує дітям скласти розповіді про своїх однолітків, а також про Афлатуна. Афлатун активно включається у гру, додаючи інформацію на кшталт: а можливо, ця дівчинка дуже любить цукерки, чи можна сказати, що це дуже добрий і щедрий хлопчик, а можливо, ця дівчинка дуже швидко бігає?

Кожне вдале впізнавання дитиною самої себе викликає аплодисменти.

Вихователь. У кожного з нас є риси, які нам дуже подобаються і якими ми пишаємося. А є риси, яких ми хотіли б позбутися. Ось, наприклад, я пишаюся такою своєю рисою, що дуже люблю свою роботу і

вас, а хотіла б позбутися того, що часто гублю свої окуляри. Якщо ми зрозуміємо, що нам в собі не подобається, то зможемо подолати ці недоліки. Подумайте, якими своїми рисами ви пишастесь, що вам особливо подобається, і чим вам не подобаються окремі риси, щоб ви хотіли в собі змінити.

Ігрова вправа «Мені - подобається, і мені - не подобається...»

Кожна дитина отримує лист, поділений на два рівних прямокутники. На одній половині дитина намагається зобразити, чим вона собі подобається, на другій - чим не подобається. Як правило, дітям важко визначитися саме з другою частиною завдання, тому їх можна налаштувати на те, що можна говорити ніби як не про себе. Що не подобається в інших людях?

Після завершення роботи діти презентують себе і свої малюнки, сказавши: «Я - Таня і мені подобається...» та «Я - Таня і мені не подобається...». Роботи дітей розміщуються на окремому стенді.

Афлатун. А на прощання, я хочу взяти, яку квітку ви могли б назвати своїм іменем.

Вправа «Квітка - ім'я»

- Давайте закриємо очі і уявимо собі літній день в саду або на лісовій галявині. Відчуємо запахи літнього дня. Може бути, хтось зможе щось почути, наприклад, спів птахів або що-небудь ще.

Розгляньте квіти навколо себе. А тепер спробуємо побачити квітку, яку ви могли б назвати своїм іменем. Яка вона? Розгляньте її, відчуєте її запах, візьміть її в руки. Спробуйте запам'ятати, що відчувають ваші руки. Можна зробити глибокий вдих і відкрити очі».

Після виконання вправи потрібно запропонувати дітям розповісти один одному про квіти, які носять їх імена, поділитися своїми почуттями.

Сьогодні ми багато говорили про імена. Які почуття ви відчували, коли інші називали ваше ім'я?

Афлатун. Діти, але перед тим, як дізнатися щось нове про світ, я б хотів, щоб ви, спершу, описали себе. Для цього я пропоную вам вдома заповнити анкету «Ось хто я».

Афлатун дякує за цікаве пізнавальне заняття, вихователь підводить підсумки заняття.

Тема. З чого я зроблений

Мета. Виховувати почуття гордості, що я - людина. Ознайомити дітей із зовнішнім будовою тіла, з можливостями тіла, організму: «Я вмію стрибати, співати, дивитися, слухати, їсти, дихати, думати ...», з клітинами, їх різноманітністю, з функціями, які вони виконують. Викликати інтерес до подальшого пізнання.

Матеріали та обладнання: Блюдце, 3 склянки з кислим, солодким і солоним розчином, невеликий шматочок хліба, склянка з чистою водою, 4 ватяні палички, серветка. 2 ватяні палички, одна з яких просякнута одеколоном, а другий соком часнику. Загорнуті в поліетиленовий пакет, щоб запах не вивітрився. Кубики льоду, склянка з теплою водою. Ширма і за нею предмети, за допомогою яких вихователь демонструє побутові звуки (склянка з водою, склянка порожня, папір, ключі, брязкальця, ложки і т.д.)

Хід заняття

Включається мультимедіа і з'являється Афлатун

Афлатун. Привіт! Ласкаво прошу вас до пригод Афлатун. Разом ми зробимо захоплюючі відкриття і дізнаємося безліч нових речей про себе, інших і про все інше прекрасному в величезному світі. У нас буде виникати безліч питань. І я сподіваюся, ми зможемо знайти на них відповіді.

- Діти, ми сьогодні з вами починаємо захоплюючу подорож до країни, яка називається «Людина». Ви дізнайтеся багато цікавого і дивного, несподіваного і незвичайного про себе і своїх друзів, рідних, тобто інших людей.

Кожна людина неповторна за своїм характером, своїми поглядами на життя, душевними якостям, але всі люди однакові по фізичному пристрою: мають однакову будову тіла, зовнішні і внутрішні органи. Але хтось часто хворіє, а хтось завжди бадьорий і здоровий. Деякі весь час чимось незадоволені, люблять тільки себе, а інші веселі і, чим можуть, допомагають іншим людям ...Як ви думаєте, чому так буває? (*Відповіді дітей*)

Вихователь. Про це ми дізнаємося на заняттях, де будемо вчитися любити і розуміти себе, піклуватися і допомагати собі та іншим людям. А сьогодні ми дізнаємося про те, що кожен з вас, і взагалі будь-яка людина, - майже чарівник, яка може і вміє, а якщо не

вміє, то може навчитися робити багато-багато різних справ, всіляких чудес. Цього не може жодна інша істота на Землі.

Афлатун. Цікаво. Тоді починаємо знайомитися зі своїм тілом, яке допомагає вам в кожну жвилину.

Диференціація понять «частини тіла» і «органи». Можливо слайдів варіант.

Вихователь. У тварин всього три частини тіла: голова, тулуб і хвіст. Давайте подивимося, які частини тіла є в людини. Слайд.

- Ілля, підійди до мене. Голова є? Є! Яка частина тіла називається головою? (*Відповіді дітей. Довідка:* головою називається частина тіла, на якій зосереджені всі органи чуття і в якій розташований головний мозок.)

- Навіщо вона потрібна? (*Відповіді:* щоб думати, їсти, дихати і т. д.)

- Тулуб є? (*Показ тулуба.*) Є! Які органи є на тулуб і всередині? (*Відповіді дітей:* руки, ноги, серце, легені і т.д.)

Волосся.

Відгадайте загадку:

Не сіють, не саджають,

Самі виростають. (*Волосся*)

- Що розташовується вище за все? (*Вихователь кладе руку на голову, перебирає волосся.*) Познайомимося з їх властивостями. Потримайтеся за своє волосся ... Придушіть їх ... Посмикайте ... Закрийте очі, обережно доторкніться до волосся сусіда. Відчули? А тепер посмикайте - тихенько. Що відчули? (*Відповіді дітей:* біль)

- Хто здогадався, навіщо нам потрібні волосся? (*Відповіді дітей:* захищати голову, сприймати деякі дії, зігрівати і захищати від жарких променів сонця.)

Шкіра.

- Що розташовується нижче? (*Відповідь:* лоб)

- Що всередині? (*Відповідь:* мозок)

- Навіщо нам мозок? (*Відповідь:* щоб думати)

- Чим зверху покритий лоб? (*Відповідь:* шкірою)

- Шкіра є не тільки на лобі, а й на всіх інших частинах тіла. Ми вивчимо і її. Закрийте очі, я кладу на долоньку предмет (*кубик льоду*). Що відчули? Закриваємо очі, на іншу долоньку інший предмет (*склянку з теплою водою*). Що відчули?

- Олю, закрив очі і визнач, що я роблю.

- А тепер, кожен легенько ущипніть шкіру нігтями. Що відчули? (*Відповідь:* біль)

- Що може відчувати шкіра? (*Відповіді дітей*: тепло, холод, дотики, біль.)

Очі. (*загадка про очі*)

- Що перебуває нижче чола? (*Відповідь*: очі). Зараз дізнаємося, навіщо вони потрібні. Всі закрийте очі і не відкривайте, поки я не скажу. Скажіть, що я роблю? Очі не відкривайте. (*Вихователь показує книгу*. Мовчання.) А тепер? (*Вихователь бере книгу*. Мовчання.)

- Відкрийте очі. Ось що я робила. (*Вихователь повторює свої дії*). Навіщо потрібні очі? (*Щоб бачити*).

- У очей є помічники і захисники. Подивіться один на одного. Поморгайте. Який орган у цьому бере участь? (*Відповідь*: повіки). Навіщо потрібно моргати?

- Помахайте рукою перед очима свого товариша. Що зробив товариш? Навіщо потрібні віки віт?

- Розглянемо, навіщо потрібні брови. Коли умиваємо, крапельки біжать вниз по чолі. Що роблять повіки? (*Відповідь*: захищають очі від пилу, води і т.д.)

Ніс. (*загадка про ніс*)

- Що нижче? (*Відповідь*: ніс)

- Перевіримо, навіщо потрібен ніс. Затисніть ніс однією рукою, а губи іншою рукою. Навіщо потрібен ніс? (*Відповідь*: щоб дихати).

- Закрийте очі (*Вихователь підносить ватяну паличку до носа дитини*). Що відчули?

Так навіщо нам ніс? (*Відповідь*: дихати і розрізняти запахи).

Вуха. (*загадка*)

- Що знаходиться трохи нижче? (*Вихователь вказує на вуха*.)

- Перевіримо, навіщо нам потрібні вуха. Щільно закрийте вуха долонями, притисніть долоньки до вух. (*Вихователь промовляє 2-4 слова*). Відкрийте вуха. Що я робила? (*Відповідь*: говорили, ми бачили по губах). А що я говорила? (*Не чули?*) Так навіщо нам вуха? (*Відповідь*: щоб слухати).

Рот.

- Що розташовується нижче? (*Відповідь*: рот).

- Перевіримо, навіщо нам потрібен рот. Перед вами шматочок хліба. З'їжте його.

- Тепер стисніть губи пальцями скажіть: мама, тато, я йду гуляти.

- І ще один дослід (*Вихователь роздає склянки з розчинами солоної, кислої та солодкої води*). Що відчули?

- Так навіщо нам рот? (*Відповідь*: щоб їсти, розмовляти і відчувати смак).

Шия.

- Що нижче? (*Вихователь показує на шию.*) Перевіримо, чи потрібна вона нам. Сядьте прямо і запам'ятайте, що ви бачите. (*Діти запам'ятовують.*) А тепер повертайте голову в будь-які сторони. (*Діти виконують.*) Ви бачите стільки ж або більше? Навіщо потрібна шия?

Руки і ноги. (загадка)

- Дізнаємося, навіщо людині руки. Діма, підійди до мене. Прибери руки назад за спину і візьми зі столу книгу. Навіщо тобі руки? (*Відповідь: щоб брати предмети.*)

- А тепер всі пройдіться по групі без ніг. Навіщо нам ноги?

Рухлива гра: «Що ми робимо - не скажемо, що ми робимо - покажемо»

Мета: ведучий показує дії, а гравці повинні здогадатися, що це за дії (*забивати цвяхи, піднімати, в'язати, вирізати, бігати, тупати - йти.*)

Внутрішні органи.

- Усередині тулуба є дуже багато органів. Давайте послухаємо, як працює серце. Покладіть руку на груди і послухайте своє серце.

- Є в тулубі і інші органи: шлунок, кишечник, але про них ми будемо говорити на інших заняттях.

Фізкультхвилинки.

Практичні вправи.

- Покажи де в тебе голова
- Доторкнися до голови свого сусіда, погладь її.
- Витягніть шию, як гусак.
- Втягніть голову в плечі.
- Погладь свій носик.
- Погладь носик свого сусіда.
- Покажи свої вухка.
- Відкрий і закрій рот.
- Посміхнися. Подаруй усмішку свого сусіда.

Читання дітям: «Тіло людини» (М. Єфремова)

Що таке наше тіло?

Що воно вміє робити?

Посміхатися і сміятися,

Стрибати, бігати, гратися ...

Наші вухка звуки чують.

Носик наш повітрям дише.

Ротик може розповісти.

Очки можуть побачити.

Ніжки можуть швидко бігати.
Ручки все вміють робити.
Пальчики хапають чітко
І стискають міцно-міцно.
Щоб бути здоровим тілу,
Зарядку робити треба вміло
Ручки ми підніmemo: «Ох!»,
Зробимо глибокий вдих!
Нахилимося вправо - вліво ...
Гнучке яке тіло!
І в долоньки разом: «Хлоп!»
І не похмурий гарний лоб!
Потяглися - потягнулися ...
І один одному посміхнулися.
Як володіemo ми вміло
Цим струнким, сильним тілом!

Вихователь. Ми, люди, живі. Передайте з рук в руки дзеркальце і прикладіть його близько до носа, щоб побачити, що дзеркальце пітніє від нашого подиху.

Гра «Ми живі». Діти роблять коло. Крокують на місці та відповідають на вигуки виводателя:

Вихователь. – «Ви живі?»

Діти. – «Так, Так!»

Вихователь. – «Давайте доведемо, що ми живі!»

Діти. – «Так, давайте!»

Вихователь. - «Давайте доведемо це за допомогою нашої руки...» (*називає частини тіла, наприклад, голова, нога, рука тощо*)

Діти рухають своїми частинами тіла, продовжуючи крокувати на місці і промовляючи:

«Раз-два-лівою, лівою, раз-два-правою».

Повторяємо все три рази, на завершення пропоную: «А тепер давайте доведемо це всім своїм тілом!»

На завершення заняття **розігруємо примовлянку:**

Я (*вказуючи на себе*) хороший! (*покладіть руки на груди*).

Я (*вказуючи на себе*) сильний! (*покажіть біцепси*).

Ми (*випряміть руки, вказуючи на всіх*)

Можемо робити все самі! (*Крокують на місці*).

Висновок

Вихователь. Діти, а Афлатун теж використовує своє тіло, щоб виконувати багато різних справ: досліджувати світ, обіймати своїх батьків, грати з друзями тощо.

- Скажіть, діти, чи знайшли ми з вами хоч один орган, який був би не потрібен людині?

- А такий орган, який би нічого не робив? От і молодці, добре попрацювали.

Тема. Око бачить, вухо чує, ніс сприймає, рот смакує

Мета: закріплювати знання дітей про органи чуття, про їх особливості і призначення.

Матеріал: лялька - Афлатун; гра «Знайди відмінності в малюнках»; серветки з сіллю, цукром, лимонною кислотою; поріzana цибуля; часник, яблуко; предметні картинки.

Хід заняття

Вихователь. Діти, сьогодні знову у нас в гостях Афлатун. Давайте з ними привітаємося. Він приготував для вас новенькі загадки.

Афлатун. Круглі, як озерця, і ніколи не замерзають.

Вихователь. Дуже важка загадка, але якщо будете уважними, то відгадаєте.

Ви всі сьогодні такі гарні, всі особливі, відрізняєтеся одне від одного. От, наприклад, що особливого у Тетянці? А що ви можете розповісти про одяг Катрусі?

Запитання для бесіди

- Як ви гадаєте, що допомогло все це помітити? Так, це і є відгадка - очі.

- А якого кольору ваші очі? Заплющіть очі, а тепер розплющіть.

- Чи зрозуміли ви, навіщо людині очі? (*Відповіді дітей.*)

Вихователь. Так, очі для того, щоб сприймати світло, різні предмети, розрізняти форми і колір, визначати відстань між предметами, рухаються вони чи ні.

За допомогою очей люди вмiють спостерігати. Спостережлива людина бачить багато.

Гра «Знайди відмінності між малюнками». Дітям необхідно знайти три відмінності між 5 подібними малюнками.

Вихователь. Очі у людей можуть стомлюватись, тож для них існує гімнастика.

Гімнастика для очей. Подивіться вгору, потім униз, вправо, вліво, прямо.

Афлатун. А в мене є ще одна загадка. Солоне, а не сіль, біжить, а не річка, блищить, а не золото. (*Сльоза.*)

Вихователь. А коли з очей течуть сльози? (*Відповіді дітей*)

- Як слід берегти очі?

- Очі - це один із органів чуття людини, а є ще й інші.

Афлатун. Так, так, є ще органи, які допомагають відрізнити спів пташок від гавкоту песика. Як ви гадаєте, що це? (*Вуха.*)

- Закрийте вуха руками. Навкруги - тиша.

- Відкрийте їх і прислухайтесь. Що можна почути? (*Відповіді дітей.*)

Гра «Упізнай за голосом». Діти ідуть по колу, а всередині - Афлатун із зав'язаними очима, який упізнає по голосу, хто його покликав. Потім ведучим стає дитина.

Вихователь. Який же орган допоміг нам пограти в гру? Вуха допомагають нам чути і розпізнавати звуки і голоси. Але вони можуть боліти, якщо про них не піклуватись. Як слід доглядати за вухами? Корисна порада! Вранці не тільки мийте вуха, а й розтирайте їх рушником.

Афлатун. А про кого ця загадка? Коло носа в'ється, в руки не дається. (*Запах.*)

- Який же людський орган розпізнає запах?

- Правильно! Носик.

Доторкніться до нього, проведіть пальчиком згори вниз, зліва на право. Якої б форми не був носик, він неодмінно скаже правду про різний запах. Запахи бувають приємними і неприємними. Ми радісно вдихаємо пахощі свіжого хліба, стиглих яблук. Неприємні запахи викликають огиду. Запах зіпсованої їжі попереджає про небезпеку.

- Які неприємні запахи ви відчували?

Вихователь (*показуючи носову хустинку*). Що це? Розкажіть, як ви товаришуєте із носовою хустинкою.

Фізкультхвилинка

Хмарка сонечко закрила,

Слізки срібні зронила.

Ми ті слізки пошукаєм,

У травичці позбираєм.

Пострибаєм, як зайчата,

Політаєм, як пташата.

Потанцюємо ще трішки,

Щоб спочили ручки, ніжки.

Всі веселі! От чудово!

По ходу вірша діти виконують відповідні рухи.

Афлатун. А тепер знову загадка.

Завжди в роті, а не проковтнеш. (*Язик.*)

Вихователь Чи всі ви маєте язик? Покажіть. А як ви гадаєте, навіщо людям язик? Ну, звичайно ж, не для того, щоб дражнитися, а для того...

- Зараз ми з'ясуємо. Підійдіть до столика і подивіться, перед вами на тарілочках лежать кристалики. На вигляд і колір вони однакові (*цукор, сіль, лимонна кислота.*)

Скуштуй їх на смак. Що ви скажете про них? (*Відповіді дітей.*) Хто ж допоміг вам розрізнити смак? Так, за допомогою язичка ви розпізнаєте смаки. Де живе язик? (*У роті.*)

Рот - це дім, в якому живе язик. А в кожному домі повинен бути порядок і чистота. Як ми доглядаємо за ротиком? (*Відповіді дітей.*)

- Сьогодні, діти, ми згадали про основні органи чуття людини. Давайте разом їх назвемо. (*Очі, вуха, ніс, рот*). Давайте зараз разом складемо «Книгу здоров'я нашої групи».

Гра «Так чи ні». Діти повинні підняти великий палець руки угору, якщо вони погоджуються з правилами, а опустити вниз - якщо не погоджуються.

Афлатун рекомендує дітям дотримуватися правил чистоти.

Правила чистоти

1. Вуха потрібно мити щодня.
2. Ніколи не встромляй сторонні предмети у вуха.
3. Користуйся носовою хусточкою за потребою.
4. Не читай лежачи.

Підсумок

Вихователь. Дякуємо, Афлатуне, що ти прийшов до нас, бо тепер ми можемо сказати, що ми - багаті люди, бо природа подарувала нам найдорожчі цінності: очі, вуха, ніс, рот.

Тема. Чим я особливий

Мета. Привернути увагу дітей до власної особистості, розвивати у дітей почуття індивідуальності, власної значущості, Виховувати доброзичливість у відносинах між дітьми і дорослими. Допомогти дітям робити відкриття щодо самих себе. Навчити визначати стан людини по очах. Вчити зв'язно, послідовно висловлювати свої думки. Учити радіти з того, що ти такий, який є.

Методи і прийоми:

Словесні: бесіда, постановка проблемних запитань.

Наочні: показ різних поглядів.

Ігрові: дидактична гра «Ось який я», гра-танок «Лавата».

Практичні: вправа з дзеркальцями, малювання на паперових формах фломастерами, робота з геометричними фігурами.

Попередня робота. Знайомство з оком, як важливим органом людського тіла. Вивчення прислів'їв: «Очі - дзеркало душі», «Очам страшно, а руки роблять». Читання художньої літератури, бесіди, ігри, вправи.

Обладнання: іграшка-Афлатун, портрети дітей, намальовані батьками; люстерка, маленькі афлатунчики, фломастери.

Хід заняття

Вихователь. Доброго дня, мої дорогі Афлатунці! Я дуже рада вас бачити! Сьогодні у нас заняття з вами буде незвичайним. А справа вся в тому, що до нас з космосу знову прилетів вогник Афлатун.

Афлатун. Привіт! Мене ви впізнали? Я Афлатун, я - вогник, який хоче світити також яскраво, як і ви. Я вас закликаю до відвертої розмови.

Ви заплющіть оченята. (*Заучить мелодія*). І уявіть, що ви - маленькі хмаринки, пливете по блакитному небу. Ваші щічки відчули теплий подих, вас торкнулося щось лагідне і тепле. Помрійте, щиро усміхніться, а тепер сюди подивіться.

Вихователь. Афлатун, діти у нас самі найгарніші, найрозумніші, найдобріші! Я їх усіх дуже люблю! Діти, подивіться уважно на мій погляд. Він злий, чи теплий, веселий? (*Відповіді дітей*)

- Я хотіла б побачити і ваші допитливі веселі оченята. (*Діти демонструють веселий, лагідний погляд*).

- Дійсно, від вашого погляду мені потеплішало. Я пропоную усім разом роздивитись портрети, які малювали тата і мами. (*Звертає увагу на дошку*).

- Впізнали себе? Чи однакові у всіх очі? (*Різні, великі й маленькі, різної форми, різною кольору*)

- Я хотіла б доповнити, що очі бувають наляканими,

здивованими, хитрими.

Вправа з дзеркальцями. (діти дістають люстерка)

- Подивіться в люстерка і покажіть: налякані очі, здивовані, злі, хитрі.

Вихователь. Афлатун, а який погляд тобі подобається найбільше? А дітям? Чому?

Давайте пофантазуємо і уявимо собі, що ми з вами опинилися в країні, де живуть люди тільки з сердитими, хитрими, злими поглядами. Чи затишно там, чи приємно жити? Чому?

А тепер закрийте швиденько очі, й ми перенесемось назад в нашу світлу, веселу групову кімнату, де живуть дітки, такі як ми, завжди посміхаються.

Гарні, ніжні, добрі почуття можна передати не тільки словами, але й поглядом. Спробуємо передати все гарне, тепле, що є в наших серцях, один одному очима. (Діти передають лагідний погляд).

Вихователь. Діти, у кожного з вас є батьки, які вас дуже люблять. А ви любите своїх батьків? За що ви їх любите? (Відповіді дітей.)

Так, кожна дитина має право жити разом зі своїми батьками й нікому не дозволено їх розлучати. Шануйте своїх батьків!

Запам'ятайте ці чудові слова;

Поклонися щодня

Поклонися щодня

Батькові низенько

Матінці ще нижче,

Бо в нього серденько

Бо серденько в неї

До твого близенької

До тебе ще ближче?

- Уявіть собі лагідну усмішку своєї мами, тата і намалюйте її.

(Діти малюють усмішку своїх батьків, звучить запис мелодії).

Вихователь. Афлатун, а зараз запрошуємо тебе до веселого таночка, який називається «Лавата»

Фізкультхвилинка. Гра-танок «Лавата».

Танець веселий наш - тра-ля-ля.

Танець веселий наш зветься «Лавата»....

Наші ручки дуже гарні, а сусіда кращі - 2р

Наші ніжки дуже гарні, а сусіда кращі - 2 р.

Наші очки дуже гарні, а сусіда кращі - 2 р.

(Діти відтворюють рухами зміст проспіваного рядка, кожен новий рядок починається й повторення строфи «Танець веселий

наш...»).

Вихователь. Дітки, ви хотіли б пограти у гру «*Ось який я!*»?

Мета цієї гри: треба розповісти, чим я особливий і чим собі подобаюсь.

(Дитина дивиться в дзеркало і говорить):

«Мене звать... Я подобаюсь собі тим, що... В мене найгарніші очі тому, що...». *(Нерішучих і сором'язливих дітей вихователь заохочує власним зразком).*

Афлатун. А давайте спробуємо оживити моїх друзів Афлатунчиків, яких ви зробили на минулому занятті, намалюємо їм очі й веселу посмішку. А потім відправимо їх у ту сумну країну, яку ми сьогодні відвідали. Можливо, люди там розвеселяться.

Під пісню Афлатун діти працюють за столами.

Афлатун. Мені дуже сподобалося! Ви так вправно впоралися з моїм завданням! Ви, напевно, зрозуміли, що значить працювати спільно.

Алеї, на жаль, мені треба летіти до інших «Афлатунців» як і ви. Але я обов'язково повернуся! До зустрічі!

На прощання діти співають пісню Афлатуна

Вихователь. Діти, думаю, наше заняття вам сьогодні сподобалося. Скажіть, будь ласка, що вам найбільше запам'ятатися? *Діти дають відповіді.*

Вихователь. А до наступного заняття попрошу вас підготувати невелику розповідь «Ми - Афлатунці». Дякую! До побачення!

Тема. Чарівний світ емоцій

Мета: розвиток уміння правильно виражати свої емоції і почуття за допомогою міміки, сприяти розвитку виразності жестів, навчання елементарним прийомам регулювання поведінки; створення позитивного психологічного клімату; навчання дітей розуміння власного настрою; розвиток почуття колективізму. Встановлювати дружні довірливі емоційні контакти між дорослим та дітьми. Формувати вміння вільно висловлювати власні думки, розвивати почуття власної гідності, самоповаги, прийняття себе та усвідомлення свого «Я».

Хід заняття

Вихователь. Здрастуйте діти! Я дуже рада вас бачити! Давайте всі візьмемося за руки і скажемо «Добрий ранок»

У вас у усіх гарний настрій, ви добрі, ви розумні, ви красиві, ви сміливі, і у нас на занятті буде все добре. Але давайте привітаємося з другом. Це привітання незвичне, якщо вітаючись з друзями потрібно лагідно та весело, давайте спробуємо.

Вправа «Давайте привітаємося з другом»

У коло всі разом ставайте

І посмішку передавайте .

На сусіда подивіться

Та йому ви посміхніться.

Другу ви ім'я назвіть,

Руку дружби протягніть.

Вихователь. Від ласкавих імен стало тепло як від сонечка. Давайте ми всі спробуємо перетворитися на сонечко й зігріти одне одного поглядом, промінчиками, посмішкою.

Вправа «Покажи настрій»

Вихователь. Діти, як ви вважаєте, який у мене сьогодні настрій? Так, він чудовий.

- А який ще буває настрій? (*веселий, радісний, сумний, злий.....*)

- Як ви можете дізнаєтесь, який настрій у людей, що вас оточують? (*за виразом обличчя*)

- Не розумію, як дивлячись на обличчя можна сказати про настрій?

Зараз ви можете показати, як змінюється вираз обличчя, покажемо:

Коли нам сумно - ми робимо так.

Коли ми здивовані - робимо ось так.

Коли ми налякані –ми ось такі.

Коли ми сердимося – ми вже інші.

А коли ми радіємо – то так.

- Дякую що показали і розповіли мені про настрій.

- А давай пограємо в *гру «Заморозки»*. Якщо буде звучати музика ви передаєте один одному м'яч. Коли музика зупиниться, ви покажете картку з емоцією. Той, хто тримає м'яч, повинен буде «замороженим» і має, за допомогою свого обличчя, показати емоцію, зображену на картці.

- Чи приємно вам, коли до вас посміхаються?. Як ви вважаєте, з якою дитиною краще дружити - з веселою, привітною, чи з сердитою та сумною?!!! Я вам відкрию одне правило: наш настрій залежить від наших думок. Тому, якщо хочеш, щоб у тебе був хороший настрій, думай про хороше!

Я бачу що у всіх радісний чудовий, веселий, настрій і хочу запросити вас у далеку подорож.

Звучить музика пісні Афлатуна і на мультимедіа з'являється Афлатун

- Привіт. Ви сподіваюсь мене впізнали? Послухайте історію, яка зі мною трапилася і допоможіть мені.

Я дуже люблю навчатися! Але найцікавіше - це мої думки, які бувають різними. Інколи вони схожі на святковий феєрверк - яскраві, швидкі, виблискують, грають, літають. Світ навкруги здається таким різнобарвним! У мене в голові з'являються прекрасні ідеї - тоді у мене і настрій чудовий. Я мрію, щоб ці хвилини ніколи не закінчувалися.

Але не завжди думки схожі на феєрверк. Інколи вони, як небо, спокійні та тихі, світлі, як відображення в чистій і прозорій хмарці. Коли думки такі, я відчуваю себе впевнено й добре. Я мрію, щоб так було завжди, щоб душевний спокій ніколи мене не покидав.

Та часом я почуваюся дуже погано, навіть бридко. Те, що відбувається зі мною, нагадує щось неприємне й понуре. Тоді мої думки схожі на каламутну воду в негодю. Я називаю їх гидкими. У такі хвилини я хочу якомога швидше позбутися неприємного стану. Мені хочеться якнайшвидше відчутти себе знову щасливим. Але що для цього робити, я не знаю. Тому сиджу і чекаю, чекаю, чекаю.....?.

Сюрпризний момент (три склянки з водою)

- Коли Афлатуну добре, йому все вдається, він усім задоволений і всіх любить. У цей час його настрій схожий на чисту воду, і думки у нього ясні та чисті (*показую склянку з чистою водою*).

- Коли йому на думку спадають чудові ідеї, настрій буває прекрасним, радісним, думки стають схожими на салют: вони

блищать, переливаються, як вода у цій склянці (*кидаю у другу склянку блискітки й розмішує їх паличкою*).

Та буває, що йому погано, думки сумні й неприємні. Тоді вони схожі на темну, каламутну воду (*кидаю шматочок глини у третю склянку*).

Давайте Афлатуну зробимо подарунок. Подаруємо йому посмішку (*діти дарують свою посмішку Афлатуну*). Щоб підняти його настрій, бо зараз він дуже сумний.

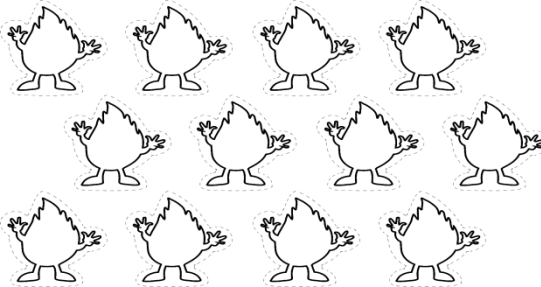
- Щось не дуже розвеселився Афлатун, давайте розкажемо йому, що можна робити коли тобі весело. Що треба робити, щоб покращити настрій?

Гра «Веселий Афлатун» - іграшка-Афлатун передається по колу, кожен проговорює, що можна робити коли йому весело. Можна: робити добрі справи, дарувати подарунки, погратися з котиком, подивитися по телевізору веселий мультик, погратися в улюблену гру, заспівати веселу пісеньку, послухати приємну музику.

- І знову не розвеселили ми Афлатуна. А давайте спробуємо ще раз і подаруємо йому нашу веселу гру (*ці зірочки живуть на небі, разом з Афлатуном. І вони дуже цікаві «Зірочки граються, ховаються за хмарки»(на екрані)*).

- Нарешті ми змогли розвеселити тебе, Афлатуне. Добре, раз ти вже веселий як ми, то залишайся з нами.

- А зараз подивіться на столи, там лежать зображення афлатунчиків, вони зачаровані. Давайте розчаруємо їх.

А щоб краще виконати завдання, спочатку розігнємо наші пальчики.

Пальчикова гімнастика.

Прилетіло сонечко
На мою долонечку -
Крильця червоненькі
Цяточки чорненькі.
По всіх пальчиках походило,

З мізинчика полетіло

- Сідайте, будь ласка, на стільчики за столи.

Графічне завдання «Зачаровані Афлатунчики»

Мета: розвивати вміння висловлювати свої почуття.

Вихователь. Діти, ми з вами відпочили, розслабилися. Який зараз у вас настрій? (*Хороший*). Кожен настрій має свій колір, наприклад, *радість* - це жовтий, оранжевий, червоний кольори, *спокій* - це зелений, *сум* - коричневий, чорний, темно-синій. Я пропоную вам вибрати той колір, який відповідає вашому настрою.

Звертається увага на темні кольори, запитати у дітей, чому в них такий настрій.

- А щоб розчаклувати афлатунчиків, візьмемо кольорові олівці і намалюємо обличчя афлатунчикам, у яких зараз такий же гарний настрій, як і у вас.

- Молодці, як добре у вас вийшло!

Вихователь. Дітки, пропоную, всі ваші афлатунчики зібрати і подарувати сьогоднішньому гостеві Афлатуну, щоб і йому підняти настрій. Я думаю, коли він побачить ваші малюнки, дуже зрадіє. Ви згодні?

- Шановний Афлатуне, ми тебе розвеселили, діти в нас веселі, радісні, багато вміють робити приємного і ніколи не сумують, навіть коли їх ображають. Хочеш і тебе навчимо. Для цього у нас є чарівна **вправа «Поza витриманої людини»**. Потрібно щонайміцніше обхопити руками лікті і міцно-міцно затиснути. Ось так і заспокоїтисся.

Сюрпризний момент.

Афлатун. Любі дітки, ви були сьогодні такі уважні, кмітливі, розумні. Я теж хочу подарувати вам ось такі «усміхнені кульки». Вони будуть завжди дарувати вам гарний настрій та впевненість. Адже коли у людини гарний настрій вона легко зможе долати будь – які перешкоди. Будьте завжди радісними і добрими і своє добро даруйте своїм рідним і друзям. Адже посмішка робить дива. Якщо ти будеш привітним, усміхненим, тоді матимеш багато друзів та знайомих, які виявлятимуть бажання з тобою розмовляти, гратись.

Вихователь. Але у нас є ще 3 чарівні кульки, які вміють літати далеко-далеко. От ми і подумали, чому б не відправити з кульками ваші малюночки, кольорові олівці, якими ви вималювали, на небо до друзів Афлатунчика.

А ще я точно заню, що коли сонечко побачить ваші різнокольорові олівці в небі, то посміхнеться і буде ще дужче гріти і світити.

Вправа «Усім, усім, допобачення».

Діти утворюють стовпчик зі своїх кулачків (по одному кулачку) і з посмішкою промовляють: «Усім, усім, до побачення!»

Тема. Найважливіша людина на землі. Я шаную себе.

Мета: спрямовувати увагу дітей на те, що кожна людина є відповідальна за все те, що відбувається на нашій планеті; виховувати почуття гідності, самоповаги; розвивати пам'ять, увагу, мислення; вчити означувати словами переживання щодо власного «Я».

Хід заняття

Вихователь. Діти, вчора я дивилася на небо. На ньому мерехтіло безліч зірок. Раптом я побачила, як упала зірка, а потім ще одна, і ще... Почався зорепад. Та ось одна зірочка залетіла у віконце. А я дуже хочу поділитися ним із вами.

Мені зірка відкрила секрет
І на вушко шепнула здаля:
Є на світі багато планет,
Та найкраща планета - Земля.

Запитання для бесіди

- На якій планеті ми живемо?
- Хто населяє нашу планету?
- Чому наша Земля найкраща?

Звучить космічна музика включається ноутбук і з'являється на екрані Афлатун

Ігрова вправа «*Світ мій, дзеркальце скажи...*»

Афлатун. Привіт, мої любі! Я знову хочу зустрітися з вами і загадати вам загадку про найважливішу людину на землі. Як ви гадаєте, чи є на Землі найважливіша людина? (*Відповіді дітей.*)

Ця людина поки що дитина, але це дуже добра і хороша дитина, завжди намагається допомогти іншим; дуже старанна у різних справах.

- Як ви думаєте, хто ця дитина?
- Ви зможете знайти відповідь на це запитання, якщо подивитися у дзеркальце.

Вихователь. Кого ви там бачите? Таню, кого ти бачиш? Олесю, а ти? А ти, Андрійку?

Афлатун. Оце і є відповідь на запитання. Отож найважливіша людина на Землі це і є Таня, Іра, Саша, Оля... (*Вихователь допомагає Афлатуну і називає усіх дітей.*) І я вас всіх дуже поважаю.

Запитання до дітей:

- А чи шануєте ви самі себе?
- Що ви при цьому відчуваєте? (*Чи тепло і радісно у вас на душі,*

чи гарний при цьому настрій у вас, чи хочеться сміятися, стрибати, чи хочеться про це комусь розповісти.)

- А за що ви себе поважаєте? *(Чи поважаєте ви себе за те, що ви добре ставитесь до друзів, намагаєтесь допомагати мамі та друзям, ділитися солодоцями, старанно виконуєте доручення вихователя, вмієте багато чого робити самостійно, уважні і турботливі до інших людей.)*

- А хто шанує вас? *(Чи шанують вас ваші родичі, вихователі, друзі?)*

- А як ви про це дізналися?

- Чи можна сказати, що вихователь вас шанує, якщо він уважно вас слухає, посміхається, намагається допомогти, коли це потрібно?

- Чи можна сказати, що вас шанує товариш, якщо він запрошує до гри?

- Чи можна сказати, що вас шанує бабуся, якщо вона завжди надасть мудру пораду, готує щось смаченьке на сніданок, дарує подарунки.

Узагальнююче слово вихователя

Вихователь. Так, себе поважати дуже приємно. Коли ти постарався і добре виконаєш доручення, коли у тебе щось не виходить, а ти все-таки намагаєшся зробити справу самостійно, коли допоможеш слабшому, коли дуже хочеться самому гратися іграшкою, а ти все ж таки поділився із другом, - душа наповнюється радістю за себе, ти відчуваєш себе справжнім молодцем! Добра справа свідчить сама за себе і переконує, що кожний із вас важлива і потрібна людина на землі, яка заслуговує на пошану, добро та увагу з боку інших людей. Ви дуже потрібні мені, вашим татам і матусям, бабусям і дідусям, братикам і сестричкам, друзям.

- Я радію, коли зустрічаю вас вранці, сумую, коли у вас щось не виходить. Ваші батьки, шануючи вас, вислуховують вас, надають і захищають ваші права, стежать, щоб вас ніхто не ображав, допомагають вам, коли ви стикаєтесь з труднощами. Вони дарують подарунки, намагаються купити гарні іграшки та одяг, дуже сумують, коли ви хворієте.

А от, коли якісь люди вас ображають, відбирають речі, не слухають ваших пояснень, грубо обривають, б'ють, - це може свідчити про неповагу до вас. І тоді кожен почувається сумно, невпевнено. У таких ситуаціях потрібно звернутися до батьків чи вихователів і розповісти, що вас ображають.

Малювання на тему «Як я шаную себе...».

Вихователь пропонує пригадати ситуації, коли дитина відчувала самоповагу. Наітовхнути дітей на роздуми допоможуть

картинки, наприклад, старша дитина втішає малюка і протягує йому іграшку; дівчинка допомагає мамі мити посуд, хлопчик ділиться з другом цукерками, дитина ремонтує машинку тощо.

Запитання вихователя до дітей щодо змісту картинок:

- Чи можна себе шанувати, якщо ти допоміг слабшому, допомагаєш мамі, ділишся з друзями, вмієш відремонтувати іграшку?

Якщо у дітей виникають проблеми із вибором змісту малюнка, варто у безпосередній розмові допомогти визначитися.

На завершення заняття діти розповідають про зображене на малюнках.

Афлатун. У яких ситуаціях ви відчували самоповагу?.

Афлатун узагальнює відповіді дітей, роблячи акцент на тому, що поважати себе дуже приємно і кожна дитина заслуговує до себе шанобливого ставлення. Афлатун прощається з дітьми: «До зустрічі, мої любі»

Підсумок заняття. Вправа «Мої враження»

Всі сидять на килимі. Вихователь просить дітей сказати, чи сподобалося їм заняття? Що запам'яталося найбільше? Що не сподобалося? Чи хочуть вони бути найважливішою людиною на землі?

Отже, ви впевнились у тому, що кожен із вас - найважливіша людина на Землі!

Вихователь. А до наступного заняття попрошу вас підготувати невелику розповідь «Ми - Афлатунці». Дякуємо! До побачення!

Тема. Загадковий світ всередині мене

Мета: Вчити описувати свої бажання, почуття, усвідомлювати свої фізичні та емоційні відчуття. Розвивати увагу до себе, своїм переживанням. Виховувати позитивний образ власного «Я».

Матеріал та обладнання: олівці, фарби, заготовки будиночків на кожну дитину, піктограми емоцій, магнітофон.

Хід заняття

Привітання. Вправа «Привітайся колінами»

Звучить пісня Афлатуна

Вихователь. Чуєте, якась знайома пісня звучить, мабуть хтось до нас спішить. Як ви гадаєте, хто це може бути?

Діти. Це ж наш улюбленець Афлатун.

З'являється Афлатун

Афлатун. Я рад знову зустрічі з вами! Подивіться на свою кімнату. Що нас оточує? Нічого не змінилося? *(Діти відповідають)* Це наш маленький навколишній світ. А сьогодні спробуємо

познайомитися з тим світом, який знаходиться всередині кожного з нас.

Вправа «Слухаємо себе»

Вихователь. Діти, а як ви думаєте, що знаходиться всередині нас? (*Діти відповідають*) Правильно, ваші переживання, настрої, бажання - все це складає ваш внутрішній світ. Його не можна побачити очима, але можна відчувати. Уявіть, що це будинок, в якому є як відкриті місця, так і таємні куточки, величезні підвали - ваші майбутні знання та досвід.

Закрийте очі. Спробуйте подивитися на своє внутрішнє «я». Відчуйте себе. Вслухайтеся в себе. Загляньте у свій внутрішній світ, пройдіться по його закутках. Що відбувається там, що ви відчуваєте зараз? Які почуття переживаєте? Поділіться своїми враженнями один з одним, з Афлатуном.

Гра «Будиночок настроїв»

Вихователь. Коли незнайомі люди зустрічаються і починають спілкуватися, вони пізнають один одного, поступово відкривають свій внутрішній світ. Уявіть, що ваш внутрішній світ - будинок з закритими дверцятами. Наприклад, ось такий (*вихователь показує будиночки, із дверцятами*). А тепер нехай кожен із вас трохи привідкриє дверцята свого внутрішнього світу і намалює свій настрій, то, що ви відчуваєте, коли приходите в дитячий садок, в гості, коли знаходитесь вдома і т.д.

Графічне завдання «Мій внутрішній світ»

Афлатун. Мені дуже сподобалося! Ви так вправно впоралися з завданням! А зараз я пропоную вам пограти в гру.

Ви відчуваєте, здається, починається слабкий вітерець. На кого ж він подує? Давайте з ним пограємо. Вітер дме на тих, хто ... любить малювати. Виходять вперед діти, люблячі малювати. Потім: вітер дме на тих, хто любить вчитися, хто любить гуляти і т.д.

Гра «Вітер дме на ....»

Підсумок заняття.

Прощання

РОЗДІЛ 2. Я і моя сім'я

Тема. Я і моя родина

Мета: зацентувати увагу дітей на членах своєї родини як таких, що заслуговують на шанобливе ставлення до себе.

Хід заняття

Вихователь. Діти, а хто це нас чекає? (*Афлатун*) Він приніс фотографії ваших мам, тат, бабусь, дідусів - ваших родин.

- А що таке родина?

Читання вірша В.Гринько «Сім».

Мама, тато, дім, бабуся -

Всіх назву не помилюся.

Старший братик і сестричка -

В нас сімейка невеличка.

Не спиняйте, бо зіб'юся:

Мама, тато, дід, бабуся...

Старший брат, сестра і я -

Отака у нас сім'я.

Нам лічилочку на «сім»

Повторити треба всім.

Зпитання до дітей:

- Як ви думаєте, чому віршик має назву «Сім»?

- А сім'я, родина завжди складається із семи осіб?

- А хто є у вашій родині?

Пропонується намалювати всіх членів своєї родини. Малюнки дітей розміщуються на стенді, розглядаються дітьми і проводиться бесіда.

- Які вони? (*Як звати, хто найстарший, хто наймолодший?*)

- А на кого з членів родини ти найбільше схожий? (*зовнішнім виглядом, вдачею*).

- Хто тебе особливо любить в родині?

- За що? Як ти про це дізнався?

- Як ти шануєш членів своєї родини: бабуся, дідуся, маму, тата? (*чи робиш ти для них якісь хороші справи, чи уважний ти до них, чи готовий прийти на допомогу, чи співчуваєш, коли хтось із них нездужає*).

- А як шанує мама, тато, бабуся, дідусь тебе? (*Чи прислухаються до твоїх бажань, чи намагаються тобі допомогти, чи захищають тебе, чи грають з тобою, чи купують іграшки та книги*).

- А як вони шанують одне одного? (*Чи опікуються одне про одного, чи дарують подарунки, чи допомагають одне одному*).

- Які події у вашій родині засвідчують, що всі ви шануєте одне одного? (*Спільний відпочинок, святкування днів народження, вибір подарунків, допомога тощо.*)

- Які тобі слова хотілося б сказати про свою родину? Яка твоя родина? (*Дружна, весела, міцна, щаслива, велика, спортивна, працьовита тощо.*)

Гра «Яка родина» (діти передають один одному іграшку-Афлатун і називають якості своєї родини. Наприклад: *мама – добра, ніжна...; татусь – працьовий, сміливий...; бабуся – хазяйновита, лагідна... і т.д.*)

Вихователь читає вірша «Шана старшим».

Діти любі, - каже мати, -

Треба старших шанувати!

То дасть Господь всього світа

Вам прожити довгі літа.

Вартий пошани сивий волос,

І старий тихенький голос.

До тих зморшок придивіться,

Станьте ближче, поклоніться!

Ігрова вправа «Кольорова родина».

Кожна дитина отримує однаковий набір пазлів (*серія пазлів під назвою «Кольорова родина» містить картинки із зображенням сімейства вовків, лисиць, зайців*). Специфіка гри полягає в тому, що кожний набір недоукомплектований однією деталлю (*це навмисне робить вихователь*). Розмістивши пазли і склавши картинку, діти помічають, що на них бракує однієї деталі. Вихователь допомагає дітям, додавши потрібний пазл. Врешті-решт, у кожної дитини виходить повна картинка із зображенням сімейства тварин. Ідея полягає в тому, щоб показати дітям, як без однієї частинки не виходить цілісна картинка, так і без одного члена сім'ї не буває дружньої і щасливої родини.

Запитання до дітей:

- Яке сімейство у вас вийшло?

- Звідки видно, що це одна родина?

- Чим відрізняються тато і мама від своїх діточок?

- Звідки видно, що вони люблять одне одного?

Ігрова вправа «Я шаную свою родину тому, що...».

За лічилкою обирається ведучий, який загадує, чому він шанує свою родину. Усі інші діти відгадують, пропонуючи свої варіанти (*підключаються одне про одного, допомагають, дарують подарунки, разом працюють, весело відпочивають, ходять у зоопарк, святкують Новий рік, разом їздять на море, купують цікаві книги тощо*).

Узагальнююче слово вихователя.

Як добре, що у нас є родини - найближчі для нас люди. І як добре, коли сім'я дружна і всі шанують одне одного. Кожний з вас також може зробити свій внесок у зміцнення своєї родини - шанобливо ставитися до усіх членів. Ви побачили, що повну картинку із пазлів неможливо скласти, якщо не вистачає хоча б однієї маленької частини. Отак і в родині: і ви, і ваш тато, і ваша матуся, і бабуся, і дідусь - всі потрібні, і якщо хтось нездужає, чи щось не виходить, то це турбує всю родину. Можна сказати, що родина для кожного з нас - це група підтримки, яка завжди готова прийти на допомогу.

Тема. Я і моя сім'я

Мета: розвивати інтерес до інших людей, творчість; виховувати повагу, любов, ніжність, увічливість, тактовність стосовно близьких та рідних. Ознайомити дітей з правами дітей на сім'ю, любов і турботу батьків; формувати уявлення про сім'ю як найрідніших людей, які живуть разом, люблять та турбуються одне про одного; розширювати і закріплювати знання про сім'ю, її склад, взаємини між членами родини, обов'язки; підтримувати позитивне ставлення дитини до себе, до свого імені; підвести до висновку, що ім'я потрібне кожній людині, кожна людина має право на ім'я.

Попередня робота: бесіди про професії батьків; розглядання сюжетної картини «Сім'я», фото дітей у колі сім'ї; сюжетно-рольова гра «Сім'я»; читання художніх творів про сім'ю.

Матеріал: ляльки - хлопчик і дівчинка; букет квітів для гри; м'яч; червоне сердечко; фото дітей у колі сім'ї.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь представляє дітям нові ляльки - хлопчика і дівчинку.

- Діти, у нас у групі будуть нові ляльки. Привітаймося з ними.

Психогімнастика «Привітання»

Вихователь пропонує дітям утворити коло.

Доброго ранку, рідний наш дім!

Доброго ранку, дітки усі!

Доброго ранку, сонечко ясне!

Доброго ранку, садочку прекрасний!

Вліво - вправо, вліво - вправо,

Оберніться - погляньте,

Одне одному всміхніться.

- Наші гості ляльки не знають, як їх звати і навіщо потрібні імена. Розкажімо їм про себе.

II. Основна частина

- У кожного з нас є своє ім'я. Навіщо людям імена?

Дидактична гра «Назви своє ім'я»

Вихователь пропонує дітям утворити коло, передавати червоне сердечко одне одному і називати, того, хто стоїть поруч, пестливим іменем - Оксанка, Іванко.

- Нашим гостям цікаво було почути ваші різні імена. А чи звернули ви увагу, що імена звучать по-різному? Вони бувають довгими і короткими.

Дидактична гра «Короткі й довгі імена»

Вихователь стоїть у центрі кола з м'ячем у руках. Називає коротке ім'я дитини і кидає їй м'яч, вона натомість має назвати своє довге ім'я (*ласкаве, пестливе*) і повернути м'яч вихователеві. Варіант: навпаки - вихователь називає довге ім'я, а дитина - коротке. Наприклад: Ліза - Єлизавета, Лізонька; Тарасик - Тарас.

- Лялечки, ви вибрали для себе імена? Діти, ляльки кажуть, що у нас у групі є дві Тетянки. Якщо їх покликати, то прийдуть обидві? Ні, у наших Тетянок, як і в інших хлопчиків та дівчаток ще є прізвища, що у всіх різні.

Дидактична гра «Назви своє прізвище»

Вихователь пропонує кожній дитині підійти до ляльок, привітатися і назвати своє ім'я і прізвище. Дівчатка підходять до ляльки дівчинки, а хлопчики - до ляльки хлопчика. Наприклад: «Добрий день, я - Дмитрик Коваленко».

- Тепер наші ляльки зрозуміли, що у всіх людей, крім імені, ще є прізвища.

А чи бувають прізвища однаковими? (*Так*) Однакові прізвища найчастіше можуть мати члени однієї сім'ї. Що таке сім'я? (*Найрідніші люди, з якими живемо разом, які люблять одне одного, турбуються одне про одного, допомагають одне одному.*) Сім'я - це наші рідні: мама, тато, братик і сестричка, бабуся і дідусь.

- Сім'я - це сім «Я». Чому так говорять? Сім'я - це як пальчики на руках.

Вони схожі між собою, мешкають разом. Члени сім'ї - це рідні люди. У сім'ї всі люблять одне одного, люблять дітей без якихось особливих причин. Дорослі завжди намагаються зробити своїй дитині щось приємне: купують іграшки, солодоші, пестять, гуляють з нею. У сім'ї кожен із вас - це маленька людина. Вас називають у сім'ї по-різному.

Дидактична вправа «Хто я?»

Вихователь пропонує дітям дібрати слово, щоб завершити речення.

- Для мами я — ... (доня, син).
- Для бабусі я — ... (онука, онук).
- Для тата я — ... (донька, синок).
- Для дідуся — ... (онука, онук).
- Для дядька та тітки — ... (племінник, племінниця).
- Для брата та сестри — ... (брат, сестра).

- У кожної дитини має бути сім'я. Батьки турбуються про дітей - годують, одягають, гуляють, люблять. Розкажіть про свою сім'ю.

Діти розповідають за сімейними фотографіями.

- Молодці! Потрібно берегти свою сім'ю, дбати про неї. У кожного в сім'ї мають бути свої обов'язки. Для того щоб усі були здоровими, щасливими, необхідно працювати, допомагати одне одному і підтримувати одне одного. Хто в сім'ї найбільше піклується про всіх? (Мама) Яка ваша мама? За що ви її любите? Мама - берегиня сімейного вогнища. Багато справ лягає на тендітні жіночі плечі.

- А чи ви допомагаєте своїм батькам вдома?

Ось, наш друг Афлатунчик проводить багато часу, допомагаючи членам своєї сім'ї.

Афлатунчик застеляє ліжко.

Афлатунчик допомагає своїм батькам готувати вечерю.

Афлатунчик поливає рослини.

Афлатунчик годує домашніх улюбленців.

Афлатунчик упорядковує свої іграшки (речі).

Афлатунчик допомагає своїм молодшим братам і сестрам виконувати домашні завдання.

- Як ви думаєте, навіщо Афлатунчик робить все це вдома?

- Що б було, якби ніхто не виконував обов'язки по дому?

(Міркування дітей)

- Ось послухайте, як Афлатунчик проводить час з друзями.

Афлатунчик прокидається рано, тому що любить проводити час зі своєю сім'єю і друзями. Він допомагає мамі і татові приготувати сніданок. Потім Афлатунчик і його батьки йдуть на ігровий майданчик, щоб зустрітися з друзями. Джоанна, Майкл, Томмі і Сара вже граються, і вони махають Афлатунчику, побачивши його здалеку.

«Привіт Афлатунчик, давай гратися разом!» - Пропонує Сара.

«Чому ж ти так довго? Що ти робиш?» - запитав Томмі.

«Я допомагав мамі і татові приготувати сніданок для мене і брата. Потім я накри-вав на стіл і прибирав зі столу після сніданку».

Афлатунчик і його друзі весело проводили час, граючись разом. Вони грали в хованки і бігали один за одним. Вони вигадували нові ігри, розповідали один одному історії.

Одного чудового дня, Джоана запросила Афлатунчика на вечерю зі своєю сім'єю.

Афлатунчик був дуже радий провести час з подругою. Він поспішив в гості і познайомився з родиною Джоани. Афлатунчик побачив, що всі в цій сім'ї допомагають один одному по господарству.

Мама попросила Джоанну і Афлатунчика купити хліб до вечері. Афлатунчик і Джоана пішли в магазин поряд.

Коли вони повернулися додому, подруга Афлатунчика почала накривати на стіл, а її брати і сестри прибирати кімнату. Афлатунчику говорили, що діти повинні робити це перед їжею, щоб допомагати татові і мамі підтримувати порядок в домі. Після вечері у кожного також були свої обов'язки. Афлатунчик був радий бачити, як в цій сім'ї допомагають один одному.

Та ось вже час лягати спати. На прощання Джоанна подякувала Афлатунчику за те, що цей прекрасний день він провів з нею.

- А що ви робите по дому?

- Як ви думаєте, чому так важливо допомагати своїй сім'ї?
(відповідь дітей)

- Ви також допомагаєте батькам по дому, як це роблять Джоана і Афлатун?

- Що ви робите по дому?

- Як ви думаєте, чому так важливо допомагати своїй сім'ї?

Гра «Допоможемо родині разом з Афлатуном»

- Давайте всі разом ви будете робити те ж саме, що Афлатун робить вдома. Почніть так:

Позастеляємо наші ліжка. (роблять вигляд, ніби застеляють ліжко).

А тепер давайте допоможемо нашим батькам приготувати обід. (роблять вигляд, ніби готуєть обід).

А зараз, допоможемо на городі (діти нахилиються і виривають бур'яни) тощо.

- А хто з мамою створює затишок у домі, у кого майстерні руки і хто заробляє гроші, щоб ви могли харчуватися, купувати одяг, іграшки? Правильно, це тато. Тато - головний у домі, він - господар у своєму домі, навіть прислів'я є: «Який господар, така і хата». (Розгляд

картин із зображенням професій: президент, столяр, депутат, тракторист, машиніст, юрист тощо.) Кожна робота важка. Ця робота - для сильних, сміливих і кмітливих. Тато - дуже важливий у сім'ї.

Послухайте такі лагідні слова.

Мій дідусь старенький,
Як голуб сивенький,
По садибі ходить
І мене, маленького онучка,
По садочку водить.

- Про кого йдеться в цьому вірші? Хто розповість про свого дідуся? (*Розповіді дітей.*)

- Хто вам теплі рукавиці зв'яже, казку розкаже, купує іграшки, шоколад? Так, бабуся. Дуже добре, коли бабуся з вами. Разом з нею завжди затишно в хаті, завжди пахне пиріжками і тортами.

Ось бачите, яка велика сім'я давайте порахуємо: тато - 1, мама - 2, ти - 3, дідусь - 4, бабуся - 5.

Фізкультхвилинка

1-й пальчик - дід.
2-й пальчик - баба.
3- й пальчик - тато.
4-й пальчик - мама.
5-й це я,

Наша дружня сім'я.

- У багатьох із вас є братики і сестрички, вони - теж члени вашої сім'ї. А чи треба ділитися цукерками з братиком чи з сестричкою? Чому? А якщо у вас одна цукерка, то як ви нею поділитесь з братиком? (*Поділимо навпіл.*)

Є така приказка: «Хто не працює, той не їсть». Чому так кажуть у народі? Чим займаються ваші батьки? Де працюють? Чому треба працювати? Правильно, якщо не працювати, не буде коштів, а якщо не буде коштів, неможливо буде купувати їжу: хліб, ковбасу, цукерки.

Розгляд картини «Дружня сім'я»

Вірш Л. Компанієць «Працьовита в нас сім'я».

- Кого можна назвати гарним господарем?

III. Підсумок

- Люди мають потребу у родині. Якщо в цій родині пануватиме злагода, дружба, радість, то ця родина - найщасливіша.

Тема. Праця людей

Мета: ознайомити дітей з різними професіями й результатом їх праці, сприяти розвитку кругозору, розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності; сприяти вихованню ощадливості, економності.

Матеріали для проведення заняття: картинки із зображенням професій і їх атрибутами, зображення предметів, що відображають результат їх праці.

Хід заняття

Вступна частина.

Діти, здрастуйте! Сьогодні Афлатун запрошує в подорож до країни «Професії». Ви знаєте таку професію, як артист. Чим займається артист? Він виступає в театрі, у цирку, розважаючи людей. Артист може зобразити будь-кого з вас. Ось якби він побачив вас, він зміг би показати кожного з вас. А ви змогли б так? Ось зараз перевіримо, я показуватиму вам різні вирази обличчя, а ви спробуйте їх за мною повторити. (*Радість, здивування, образу, смішну пику.*) Та ви справжні артисти! А зараз давайте спробуємо передати вираз обличчя по колу (*або вправа виконується в парі*).

Термінологічна частина.

Вихователь розглядає з дітьми поняття «професія». Діти, а ви знаєте, що позначає слово «професія»? Це те, чим людина займається, ким вона працює, це рід її діяльності. У кожної людини своя професія. А які ви знаєте професії?

Різноманітність професій. Діти, а ви знаєте, ким і де працюють ваші батьки? Що саме вони роблять? Чи були ви коли-небудь на роботі у своїх батьків? Розкажіть, що ви бачили? Для чого, як ви думаєте, працюють ваші батьки?

- А зараз ви за чергою називатимете професію своїх батьків, а ми будемо розповідати, з чим пов'язана ця професія і яку роботу виконують ваші батьки.

Давайте, візьмемо пластилін і зліпимо інструменти, які використовують батьки на роботі. Коли інструменти будуть готові, покладіть їх на чисті аркуші паперу і розкажіть, як використовують ці інструменти їх батьки (наприклад: «Мій тато використовує великий ніж, щоб підрізати дерева», «А моя мама використовує шприц для уколів, вона лікує людей» і т.д.).

Фізкультурна хвилинка.

Бесіда про результат праці різних професій. Діти, якщо людина працює і щось робить, у результаті в неї повинне щось вийти. Ось подивіться і скажіть, що виходить у результаті праці пекаря? Що

пече пекар? А що виходить в результаті праці швачки? А в результаті праці художника?

Проблемна ситуація. Діти, подумайте і скажіть, а що виходить в результаті праці космонавта? А мільйонера? А в результаті праці перукаря або музиканта? Якщо вони нічого не виготовляють, чи означає це, що ці професії не потрібні? Чому ні?

Як ви думаєте, що б сталося, якби раптом не стало міліції?

Як ви думаєте, як би ми жили, якби не було фермерів?

Як ви думаєте, що б могло статися, якби не було пожежних?

Як ви думаєте, як би ми жили, якби не було лікарів?

Річ у тому, що люди, які нас лікують, підстригають, ремонтують різні речі – надають нам різні послуги. Адже не завжди результатом праці буде товар. Мільйонер нічого не виготовляє, він піклується про нашу безпеку, музикант піднімає настрій красивою музикою, а космонавт досліджує нові простори космосу. Без цих професій нам ніяк не обійтися. Виходить, що всі професії дуже важливі й потрібні.

Батьки працюють не тільки для того, щоб заробити гроші на потреби своєї сім'ї. Всі професії важливі тим, що вони створюють щось для всього суспільства, а не лише для сім'ї.

Ігрова апробація матеріалу.

Економічні назви «Професії та їх атрибути»

Правила гри. Між дітьми розподіляються картки, що зображають професії та їх атрибути. Діти повинні до кожної професії знайти необхідний атрибут.

Швачка – швейна машинка. Пожежник – вогнегасник. Маляр – пензлі. Лікар - градусник

Варіативна частина.

Робота над загадками. Вихователь пропонує дітям розгадати загадки про різні професії людей та атрибути їх праці.

1. Ковзани Василько взяв
і усіх зачарував.

Він до цього має хист,
бо Василько ... (*фігурист*).

2. Й навесні, і восени
Доглядає він лани,
Щоб дорослі й малюки
Їли хліб і пиріжки. (*Хлібороб*)

3. Не автобус і не віз,
маю четверо коліс,
вік з дорогою дружу,
все по ній кудись біжу. (*Автомобіль*.)

4. По лижні ковзнули ніжки,
Ми подумали – стоніжка,
Та помітили, що ріжки
Має дивна ця стоніжка,
Що вхопилися за дріт,
І мерщій помчали в світ. (*Електричка.*)
5. На будові помагає,
Богатирську силу має,
Він на поверх будь-який
Подає вантаж тяжкий. (*Кран підйомний.*)
6. Різні скельця є у мене:
Червоне, жовте і зелене.
Можу ними я сказати:
«Йти», «стояти», «зачекати». (*Світлофор*)

Читання віршів присвячених людям різних професій.

Зображення предметів.

1. Дітям пропонується намалювати людину тієї професії, про яку вони мріють.

2. Дітям пропонується намалювати результат праці людей різних професій (*наприклад, кухар – хлібобулочні вироби, художник – картина, рибак – риба, швачка – сукня, штани*).

- Діти, а давайте всі ваші малюнки подаруємо нашому Афлатуну, щоб він знав про які професії ви мрієте, і взагалі, які професії є, і що всі професії важливі.

Заклучна частина.

– Діти, сьогодні ми дізналися, що існує багато професій, вони різні, але всі без винятку дуже важливі й потрібні для нас з вами. Тому не забувайте з повагою ставитися до людей, які працюють для нашого добробуту

Тема. Що потрібно всім членам сім'ї.

Потреби і можливості моєї сім'ї

Мета: закріпити поняття «сім'я»; сформувані уявлення про потреби сім'ї; допомогти дітям зрозуміти різницю між словами «бажаю» та «треба»; вчити виділяти першочергові потреби сім'ї.

Матеріал: фотокартки членів сім'ї, малюнки (*житло, одяг, меблі, їжа, іграшки, побутова техніка, прикраси і та ін.*).

Хід заняття

Розглядання фотографій членів сім'ї.

Запитання до дітей:

- Чи є у тебе дідусі, бабусі, братики, сестрички?
- Яка в тебе сім'я? Розкажи про свою сім'ю.

Читання вірша.

Я скажу вам залюбки,
Тата і мама - це батьки,
Я із братиком - їх діти,
Всі ми вмієм дружно жити,
Ну а разом ми - сім'я. *О.Попов*

Читання оповідання В.Осєєвої «Сім'я у нас одна».

Левко завжди допомагав мамі. Він і посуд мив після обіду, і в кімнаті прибирав. Але якось Левко залінився. І день, і другий не допомагає мамі. Тут і неділя підійшла. Батько каже за обідом: «Погано наша сім'я працювала. Не підемо нікуди сьогодні. От тільки шкода маму. Увесь тиждень у полі та вдома працювала. І сестричку Таню шкода. Хороші оцінки принесла-дванадцятки. Та й я теж увесь тиждень працював на фабриці».

Левко почервонів увесь, говорить:

- Ну й ідіть самі! А я з кицькою залишусь.

- Та ні вже, куди ми підемо, - відповідає батько. Адже сім'я у нас одна. Всі одне за одного відповідаємо.

Запитання до дітей:

- Чому так сказав батько?

Вихователь пояснює, що кожен із членів сім'ї має потреби. Однакові вони чи ні? Які потреби має мама? батько? бабуся? дідусь? братик чи сестричка? Доходять висновку, що в кожного із членів сім'ї потреби різні.

- Що потрібно всім членам сім'ї?

- Чи можна задовольнити всі ці потреби одразу?

- Чи вистачить грошей на все?

Вихователь узагальнює, що потрібно спочатку задовольнити першочергові потреби сім'ї: у житлі, їжі, одязі тощо, а вже потім вибирати солодощі, іграшки, прикраси і т. ін.

Ситуація «Що потрібно нашій сім'ї». До зображень членів сім'ї: дитина, батько, мати, бабуся та інших, - треба намалювати (назвати) необхідні кожному речі та предмети.

Запитання до дітей:

- Що потрібно людині для життя?
- Що потрібно тобі? батькові? матері? брату?
- Назви речі, які задовольняють твої особисті потреби (*іграшки, цукерки, взуття...*).
- Які речі задовольняють потреби всієї сім'ї? (*холодильник, квартира, телевізор, газова плита, вода*).

Разом з дітьми доходить висновку про необхідність задоволення найважливіших, першочергових потреб сім'ї.

Проблемне завдання від Афлатуна: Мама попросила Сашка і Тетянку сходити до крамниці. Вона дала їм 10 грн. і запропонувала самим вибрати продукти на вечерю та придбати їх. У крамниці діти почали сперечатися: Сашко хотів купити хліб, квасу і кефір, Тетянка - цукерки, тістечка, солодку воду.

- Хто з дітей, на ваш погляд, правильно (*раціонально*) хотів використати гроші? Чому? Поясніть свою думку.

Дидактична гра «Бажаю та треба»

Мета: формувати уявлення про поняття «треба» і «бажаю».

Матеріал: картки червоного кольору – «бажаю» і синього – «треба»; картки, на яких зображені хліб, цукор, машина, лялька, гумка, м'яч тощо.

Хід гри. Вихователь пояснює дітям: треба - це все те, що потрібно людині, без чого важко обійтися. Бажаю - це те, що бажаєш мати. Педагог показує картинку (*хліб*), а діти піднімають картку потрібного кольору. **Висновок:** без гумки, цукерок, багатьох іграшок - можна обійтися. Насамперед кожній сім'ї потрібно мати хліб, сіль, цукор, воду, одяг і та ін.

РОЗДІЛ 3. Я і мої друзі

Тема. Я шаную друзів - друзі шанують мене

Мета: розширити уявлення дітей про коло людей, достойних шанобливого ставлення до себе; переконати дітей в чеснотах їх однолітків.

Хід заняття

Заняття розпочинається із читання вірша Іванни Блажкевич «У дитячому садку».

Наш Іванко в дитсадку-
Як барвінок у вінку,
А навколо нього друзі,
Як весною квіти в лузі:
Завели швидкий танок -
Звеселили дитсадок.

Запитання до дітей:

- ✓ Про кого цей вірш?
- ✓ А які у вас є друзі?
- ✓ За що ви їх шануєте?
- ✓ А за що вони шанують вас?

- Діти, сьогодні, випадково, я зустріла Афлатуна. Він дуже поспішав на зустріч зі своїми друзями і не зміг прийти до вас. Але він попросив мене, щоб ви намалювали своїх друзів у вигляді квітів. Йому дуже цікаво знати, які у вас друзі, як ви шануєте друзів, з якою квіткою ви асоціюєте своїх друзів, і чому. А малюнки подарувати йому.

Вправа «Намалюємо своїх друзів у вигляді квітів».

Дітям пропонується уявити, що добрий царівник перетворив їхніх друзів на різні квіти і поставив у велику гарну вазу. Діти мають подумати, якими саме квітами можуть бути друзі і відобразити це в малюнках. Після завершення роботи пропонується пояснити, чому саме та чи інша квітка символізує друга. Вихователь допомагає дітям виділити важливі характеристики своїх однолітків.

Наприклад: «Даринку ти зобразив у вигляді троянди. Чи можна сказати, що вона така ж ніжна і міцна, як ця квітка? А ось тюльпан, - дуже рання весняна квітка, мабуть, символізує сміливість Сашка?»

Гра «Сонечко, посміхнись!».

Кожна дитина отримує фігуру - частину від цілісного зображення сонця. Вихователь пропонує дітям розглянути свої частини і відповісти на запитання:

- Чи достатньо лише однієї твоєї фігури, щоб посміхнулося сонечко?

- Чи може посміхатися сонечко без твоєї фігури? Для того щоб перевірити дитячі твердження, пропонується всім разом викласти сонечко із своїх частинок. У процесі роботи звертають увагу дітей на те, що це спільна робота всіх дітей, і якщо хоча б однієї частинки не буде, сонечко не посміхнеться. Можна заінтригувати дітей, і одну частинку взяти вихователю. Побачивши, що сонечко не посміхається, діти переконуються, що внесок кожного дуже важливий.

Вихователь робить **узагальнення**: кожна дитина - і Тетянка, і Макс, і Олеся... (*називає всіх дітей*) - дуже важливі для нас. Ми всі потрібні одне одному і всі заслуговуємо на добре, шанобливе ставлення до себе.

Гра «Без кого я не можу обійтись?».

Діти сидять в колі, перекидаючи м'яч одне одному, промовляють: «Я не можу обійтись без (*називає ім'я дитини, якій кинула м'яч*), тому, що вона... (*самостійна, старанна, добра, розумна, справедлива, гарна, весела, смілива, сильна*). Вихователь має можливість в цій грі виділити і підтримати дітей, які не користуються особливим авторитетом серед однолітків. Наприклад: «Я не можу обійтись без Настусі, бо в неї гарна посмішка і добра вдача», «Я не можу обійтись без Дмитрика, бо він завжди готовий прийти на допомогу».

Гра «Чим я схожий і чим відрізняюсь від інших».

Дітям пропонуються набори різних предметів (*ручки, зошити, різні листівки, іграшки, сувеніри тощо*). Потрібно знайти дитину, яка має такий самий предмет та обговорити з нею два питання: чим ми схожі і чим відрізняємося. Мова йде про одну-дві характеристики. Вихователь наголошує, що можна брати до уваги будь-які характеристики: зовнішній вигляд, одяг, інтереси, уподобання тощо. Вислуховується кожна пара дітей і робиться узагальнення щодо того, що всі діти чимось схожі між собою і чимось відрізняються.

Обговорення з дітьми питань:

- Як варто ставитися до того, що люди схожі між собою?
- Як варто ставитися до того, що люди різні?

Вихователь заохочує дітей до висловлювань (*радісно жити в різноманітті, можна завжди чомусь у іншого повчитися, можна знайти собі друга тощо*).

Вихователь пропонує дітям обрати колір, зафарбувати долоньку та залишити її слід навколо викладеного сонечка.

Головна ідея - «Усі ми - різні, як добре, що ми всі - різні!».

Тема. Всі ми друзі-ти і я, разом ми-одна сім'я

Мета. Розвивати уміння отримувати задоволення від спілкування одне з одним, заохочувати дітей до імпровізації на задану тему, використовуючи виразні засоби для створення образу (*рухи, міміка, жести*). Виховувати почуття справжньої дружби, колективізму, чесності, щирості у відносинах, відповідальності перед товаришем, уміння допомагати у важку хвилину. Формувати вміння за допомогою масок настрою, характеризувати образ та доводити свій вибір, сприяти розвитку емоційного відгуку в дітей на зустріч з казкою, створити атмосферу, насичену добротою, викликати бажання бути справжнім другом.

Обладнання: іграшка – Афлатун, чарівна квітка, 2 скриньки (*за сюжетом заняття*), дидактична вправа «Обери правильну відповідь», дидактична гра «Добре чи погано?», картинки настрою, музичний супровід.

Хід заняття

Діти входять. Звучить пісня «Справжній друг».

Афлатун (іграшка) організовує дітей, промовляючи:

Станьте дружно всі у коло, озирнемося навколо!

На всі, хто поруч, подивись, посмішкою поділись!

Всі ми друзі-ти і я, разом ми-одна сім'я.

Разом ми все зможемо, разом перемажемо!

- Я дуже рада нашій зустрічі, друзі!

- Так, я всіх вас вважаю своїми друзями, бо мені завжди з вами добре, весело та цікаво.

- Чи доводилося вам чути вислів: «Не розлити водою?». Що він означає?

(Це означає, що ніхто не може друзів посварити, що вони завжди разом.)

Вихователь. Як, на вашу думку, має повестися один із друзів, коли другий раптом потрапив у біду? (*Відповіді дітей*).

- Отже, ви вже зрозуміли, що сьогодні ми з вами говоритимемо про дружбу.

- Чи потрібна вона людині? А дитині? (*Відповіді дітей*).

- Обов'язково потрібна.

- Кожна дитина має право товаришувати з тим, з ким вона хоче.

Про це написано в Декларації прав дитини.

- Пригадуєте, ми з вами вже говорили про неї. Чи є у вас друзі?

- Розкажіть про них. Чим ви любите з ними гратися чи займатися?

(Діти називають імена друзів, стисло розповідають про спільні з другом ігри та заняття).

Вихователь. «Дружба-найкраще багатство», - каже народна мудрість.

- А які прислів'я про дружбу знаєте ви? *(Діти розповідають прислів'я про дружні стосунки.)*

- А ще Афлатун приготував вам сюрприз –«Квітку побажань». Ви будете дивитися на цю чарівну квітку і своїм друзям говорити теплі і лагідні слова.

А чи хочете ви сказати про своїх друзям якісь теплі слова? Почнемо!

Дидактична гра «Передай квітку».

Вихователь.

По колу квітку передавай

Та словом добрим друга називай.

(Діти сидять у колі, промовляючи добрими словами, передають квітку тому, хто сидить поруч з ними. Гру починає вихователь).

Вихователь. Я помітила, діти, що ви із задоволенням говорили про своїх друзів, мабуть вони насправді цього заслуговують .

-У народі кажуть: «Друга шукай - а знайдеш тримай». Але щоб утримати з друзями гарні взаємини, слід знати, як краще спілкуватися з ними.

Дидактична вправа «Обери правильну відповідь».

- Частіше посміхатися другу чи бути сердитим і серйозним?

- Розповідати про себе чи слухати свого друга?

- Говорити про те, що цікавить твого друга чи про те, що цікавить тільки тебе?

- Поводитися так як хочеться тобі, чи так, як би ти хотів, щоб поводилися з тобою?

(Вихователь звертає увагу на появу нової скриньки).

Вихователь. Подивіться, діти, у нас з'явилася якась скринька! Але я такої ніколи не бачила. А ви знаєте звідки вона могла взятися? Вона вам подобається? Чому?

Цю скриньку могла нам залишити Пані Сварка, яка вміє чаклувати та дуже полюбає, коли друзі сваряться між собою.

- Як ви гадаєте яка вона?

- Який в неї вираз обличчя?

Дидактична гра «Обери картинку настрою».

(Із шести запропонованих масок настрою (картки), що виражають сум, злість, страх, радість, хитрість, задоволення, діти

обирають ту, яка на їх думку відповідає образу Пані Сварки, та обгрунтовують відповідь.)

Вихователь. Пані Сварка мабуть сподівається на те, що й ми посваримося й не будемо розмовляти одне з одним.

- Як ви гадаєте, діти, їй це вдасться? (*Відповіді дітей*).

- У нас в групі є гарненька, яскрава скринька, ми складатимемо картки із добрим вчинками стосовно друзів, а в скриньку Пані Сварки – погані.

Дидактична гра «Добре чи погано?» (гра «Оціни вчинок»)

(Діти по черзі обирають картку, кладуть у відповідну скриньку).

Вихователь. Усі картки потрапили за призначенням. Ніхто не помилився!

- А на закінчення винесемо цю скриньку геть, щоб ніщо не заважало нам дружити і бути добрими та відвертими.

Тема. Вірний друг - то найбільший скарб

Мета: виховувати доброту, чуйність, бажання бути справжнім другом. Уточнювати і розширювати уявлення дітей про дружбу, товаришування, дружні взаємини між людьми; формувати комунікативну компетентність – вміння легко і невимушено спілкуватись, домовлятись з дорослими та однолітками, знаходити вихід в різних ситуаціях; розвивати зв'язне мовлення дітей, вміння будувати складнопідрядні речення, вживаючи сполучники (*бо, тому, що*); викликати позитивні емоції, використовуючи елементи ігрових вправ; розвивати увагу, уяву, пам'ять, мислення.

Матеріал: аудіо запис пісні К. Рум'янової «Справжній друг», квіти, ваза, м'яч, стрічка, серця; дид. гра «Розкажи про вчинок», «Хто з ким товаришує».

Хід заняття

Привітання:

Добрий ранок

В добрий час.

Ми Вас раді тут вітати.

Наберем в долоні сміху

І розсипем всім на вітху.

Нашорошим швидше вуха –

Щоб могли усе - все слухать.

Ми потremo оченята –

Щоб могли спостерігати.

(Діти виконують рухи згідно тексту)

Вихователь. Я пропоную вам послухати запис пісні із одного мультіплікаційного фільму.

Звучить запис пісні К. Рум'янової «Справжній друг» («Канікули kota Леопольда»).

- Здогадались, з якого мультфільму ця пісня? Хто її виконує? А про що ж говориться в пісні?

Вихователь. От і я сьогодні пропоную поговорити про дружбу.

Дружба – яке дивовижне і чарівне це слово. Давайте всі разом промовимо це слово - «Дружба».

- А що ж таке дружба? *Відповіді дітей.*

Вихователь. Дружба – це коли люди хочуть бути разом, коли разом їм цікаво, весело і комфортно; коли люди не сваряться, не ображають один одного; коли завжди допомагають, особливо в біді, вміють пробачати.

- У вас є друзі?

- Кого ми можемо назвати другом? *(Хто ділиться, допомагає, з ким можна погратися, кому можна довірити секрет).*

- Які риси характеру повинен мати справжній друг? *(добрий, вірний, завжди прийде на допомогу, чемний, чесний, привітний, веселий, ввічливий).*

Обов'язково кожен з вас повинен оберігати один одного, турбуватися, бути ввічливим, не затівати сварок, особливо через дрібниці - тоді і з'явиться справжня дружба.

- А Афлатуна ви рахуєте своїм другом? Чому? *(він допомагає нам пізнавати світ; він знає багато ігор, з ним весело; він завжди допоможе тощо)*

- Діти, Афлатун теж вас рахує своїми друзями і передав вам букет квітів, щоб ви подарували своїм друзям, але по дорозі деякі квіти зламалися, зів'яли. Ви підійдіть і виберіть ті квіти, які б хотіли подарувати другові.

Гру «Квітка для друга» *(На підносі лежать квіти, серед них декілька зів'ялих, зламаних, кожен повинен вибрати квітку, яку б подарував другові).*

Діти обирають квітку, говорять: «Ця квітка для мого друга ...» і ставлять квітку у вазу.

Вихователь. Всі ви вибрали яскраві, гарні квіти. Чому ніхто з вас не взяв ось таку квітку *(Показує вихователь зів'ялу квітку)?*

Відповіді дітей.

Вихователь. Справді, друзям хочеться подарувати все найкраще. Погляньте, який у нас вийшов красивий букет!

Вихователь. Вже ми знаємо, як звати ваших друзів. А ще хочеться дізнатись, які ж риси характеру у них. Тому давайте пограємо в гру «Розкажи про товариша».

Дидактична гра «Розкажи про товариша»:

(діти стоять в колі, вихователь посередині з м'ячем в руках)

- твій друг жадібний,-
- твій друг неслухняний,-
- твій друг лінивий,-
- твій друг щедрий,-
- твій друг сумний,-
- твій друг надійний,-
- твій друг злий,-
- твій друг талановитий,-
- твій друг спокійний,-

Діти дають стверджувальну або заперечну відповідь («Так, мій друг веселий», або «Ні, мій друг щедрий»).

Вихователь. Дійсно, хороші у вас друзі. Але є люди, які не вміють дружити.

Ось погляньте картинки і скажіть, чи хотіли б ви мати собі таких друзів.

Дидактична гра «Розкажи про вчинок» *(діти розглядають картинки і оцінюють вчинки дітей. Потім говорять, як треба поводитись правильно).*

Вихователь. А як ви гадаєте, легко знайти собі справжнього друга? Як стати справжнім другом? *Відповіді дітей.*

Вихователь. Щоб стати справжнім другом, потрібно дотримуватись певних правил:

- бути добрим;
- бути щедрим;
- бути привітним і веселим;
- нікого не ображати;
- завжди допомагати.

Якщо ви будете дотримуватися цих правил, у вас буде багато друзів; вас будуть любити і поважати.

Всі хочуть мати справжніх друзів і, навіть, мультиплікаційні герої. Пригадайте свій улюблений мультфільм. Виберіть головного героя. А пам'ятаєте з ким він товаришував? Знайдіть тепер товариша для свого улюбленого героя.

Дидактична гра «Хто з ким товаришує?»

Вихователь. Наразі, ви тільки вчитесь дружити. Що ж таке справжня дружба ви дізнаєтесь, як станете дорослими. Трапляється

так, що друзі часто сваряться і перестають товаришувати, або не допомагають один одному і дружба між цими людьми зникає. Ви хочете перевірити чи міцна у вас дружба?

Фізкультхвилинка «Дружба»

Діти стають парами, обличчям один до одного і промовляють:

Я- твій друг, і ти - мій друг (*показують один на одного*)

І навколо друзі (*розводять руками*)!

В мене - ніс і в тебе - ніс (*торкаються спочатку свого носика, а потім товариша*)

Плеснемо в долоні (*плескають в долоні*)!

В мене - щічки, в тебе - щічки (*погладжують щічки свої, а потім товариша*)

Гарні та гладенькі!

Я – твій друг, і ти - мій друг!

Друзі ми рідненькі! (*обіймаються*)

Гра «Закінчи речення».

Я люблю, коли мої друзі ..... (*наприклад, обіймають мене, грають зі мною, співають зі мною, приходять до мене додому тощо*).

Гра-роздум «Кого ти обереш в друзі» Розгляньте чоловіків з різними обличчями. Поміркуйте і скажіть: Кого б ви обрали з цих чоловіків своїм другом. Поясніть чому?

Вихователь. Тепер ми можемо розпочинати випробовування дружби. Візьміть один одного за руку. Уявіть, що навкруг глибока річка... Вам потрібно перевести свого товариша на інший берег цієї річки. Але є лише вузький місточок. Добре подумайте, як ви виконаєте це завдання, адже ви повинні йти разом із своїм товаришем і ваші руки не повинні роз'єднатися.

І от хто справиться із цим завданням, отримає символ дружби Афлатуна, адже в них справді міцна дружба.

Діти долають переешкоди і отримують серце.

Ви добре справились із завданням. Ви справжні друзі!

Тому і надалі робіть все, щоб зберегти свої дружні, теплі стосунки. І навіть, якщо так станеться, що ви коли-небудь образите товариша, - знайдіть в собі сміливість вибачитись перед ним.

Цінують дружбу!

Тема. Ми проявляємо себе в своїх талантах та інтересах

Мета: виховувати ввічливість, почуття товариша, бажання прийти на допомогу другові. Вчити визначити таланти та захоплення своїх друзів, вчитися поважати таланти та інтереси інших людей.

Закріплювати знання дітей про права дитини; уточнювати, що всі діти різні і не схожі між собою, але між ними багато спільного; вчити знаходити вихід з різноманітних проблемних ситуацій.

Попередня робота. Вивчення прислів'їв, приказок, віршів про дружбу, слухання оповідань та пісень.

Хід заняття

Звучить грамзапис «Пісенька друзів».

Вихователь. Діти як ви думаєте хто може співати цю пісеньку? Про кого співається в цій пісеньці? Сьогодні ми з вами поговоримо про дружбу.

Чи потрібна вона людині? А дитині? Кожна дитина має право товаришувати з тим, з ким вона хоче. Які прислів'я ви знаєте про дружбу?

Діти

- Дружба - це найкраще багатство.
- З ким поведешся, того й наберешся.
- Гуртом можна і море загатити.
- Один за всіх - всі за одного.

Вихователь. З якою людиною приємно дружити? Чи можна дружити з людиною, яка має погані звички?

Гра «Оціни вчинок»

Друзі діляться один з одним.

Друзі допомагають тобі робити те, що тобі не потрібно робити.

Друзі не допомагають один одному.

Друзі граються разом.

Друзі б'ють один одного.

Друзі підбадьорюють тебе, коли тобі сумно.

Або:

Хлопчик відбирає іграшки.

Друзі допомагають бабусі.

Дівчинка хвалиться новим платтям.

Хлопчик допоміг цуценяті.

Обговорення вчинків і вибір друзів.

Запитання для бесіди

- Що означає самотня людина?

- Чому їй сумно?

- Яким повинен бути справжній товариш?

- Чому тварин називають нашими меншими друзями?

Вихователь. Давайте пограємо у гру «Телефон», щоб дізнатися як ви звертаєтесь до свого друга, дотримуючись правил ввічливості.

Гра «Телефон». Діти беруться за руки й утворюють коло. По черзі беруть телефонну трубку і звертаються до друга, називаючи його ім'я.

Гра «Закінчи речення».

Я люблю, коли мої друзі (наприклад, обіймають мене, грають зі мною, співають зі мною, приходять до мене додому тощо).

Відео-листівка від Афлатун.

- Привіт, діти! Я дуже скучив за вами. Але я чув, що ви здійснили подорож до країни «Дружби», і я вирішив завітати до вас.

А ви знаєте, що в кожній людині є талант. Таланти - це особливі вміння, які є у кожного з нас, або що-небудь, що ми робимо краще за інших. Це може бути уміння співати, танцювати, грати на музичному інструменті тощо. Але я хочу дізнатися, а який талант є у мене, у ваших друзів і у вас особисто. Я сподіваюся, що ви знаєте все про своїх друзів, якщо він справжній друг.

Вихователь. Дякуємо, що пояснив дітям, що таке талант. Діти, а ви знаєте, які таланти у ваших друзів, у вас і, звичайно, у Афлатуна. Тому зараз ми спробуємо це перевірити і визначити таланти ваших друзів, Афлатуна і свої таланти.

Гра «Вибери таланти»

- А зараз я запрошу всіх сісти в коло (в коло кладу три коробки і кілька комплектів Карток Талантів Афлатуна посередині кола).

- Вам потрібно буде вибрати з одного комплекту картку з талантом, який, ви вважаєте, є у Афлатуна, і покласти її в коробку, на якій намальований Афлатун.

Якщо слово «талант» виявиться складним для розуміння, використовую вираз «те, що хтось робить краще за інших». Навожу кілька прикладів, щоб допомогти дітям розібратися. Задаю їм такі питання:

Як ви думаєте, який головний талант Афлатуна?

Як ви думаєте, він сміливий?

Чи вміє він співати? Тощо

Коли діти будуть класти картку в коробку, запитую, чому вони вирішили, що Афлатун має такий талант? (Міркування дітей)

Вихователь. А тепер, діти, візьміть з іншого комплекту картку з талантом, який на вашу думку є у друга, і покладіть її в коробку, на якій зображена пара дітей. (Діти виконують завдання)

- Чому ви вважаєте, що ваш друг має такий талант.

І, нарешті, прошу їх виконати те саме з їх власними талантами, вкладаючи картки в коробку, на якій намальована одна дитина.

Вихователь. Ось такі відмінності між нами роблять нас особливими, а наші спільні риси допомагають нам знаходити спільну мову з іншими людьми. Також важливо знати, якими талантами наділені наші друзі.

- А ваші відповіді, обов'язково відправимо другу-Афлатуну.

Вихователь. Послухайте, будь ласка, вірш про дружбу.

Мир-миром, пироги з сиром,

Варенички в маслі, ми дружечки красні.

Підсумок

Вихователь. Візьмемось за руки і скажемо одне одному добрі слова, щоб дружба в нашій групі була завжди.

Тема. Мої мрії про майбутнє

Мета. Навчити дітей усвідомлювати свої таланти та інтереси; визначати таланти та захоплення своїх друзів; обирати роботу і професії, в яких вони могли б реалізувати свої таланти. Пояснити суспільне значення даних професій (*знати, що вони працюють для загального добра і одержують зарплату*). Продовжувати вчити мріяти про майбутнє, зв'язко висловлювати свої думки й міркування. Сприяти формуванню нових якостей особистості, спрямовувати енергетичний потенціал дитини до дій, роздумів, допомагати сприйняти свою мрію, «своє я», як індивідуальність у суспільстві. Розвивати творчу уяву, мислення, почуття самоконтролю.

Матеріал: іграшка – Афлатун, лист, посилка, сюжетні ілюстрації (*«На будівництві», «На прийомі у лікаря», «Кухар готує смачний обід», «Вчитель навчає дітей», і т.д.*), «чарівна кулька».

Методи і прийоми: наочні, словесні, ігрові.

Попередня робота: читання художньої літератури, бесіди, заучування віршів, складання розповідей, вивчення і складання чистомовок, проведення дидактичних ігор, словесних ігор та вправ; розгляд ілюстрацій, спостереження.

Хід заняття

Вихователь. На минулому занятті ми говорили про таланти друзів, свої та нашого друга Афлатуна. Давайте пригадаємо, що таке талант. (*Талант - це те, що хтось робить краще за інших*).

- Так, ви відповіли правильно. А ще вам хочу сказати, що вміння робити щось краще за інших, допоможе здійснити всі ваші мрії.

- Діти, до нас у дитячий садок прийшов лист від Афлатуна. З ним трапилася незвичайна пригода і він хоче вам про неї розповісти.

Одного разу, потрапив Афлатунчик у чарівну країну різних професій – де живуть загадки, цікаві картинки, різні ігри, чистомовки, прислів'я, цікаві дивні сни, розумні і поважні люди.

Афлатун – великий мрійник і дослідник, і в майбутньому він хоче обрати собі цікаву професію, так як і всі діти.

Він пропонує вам відправитися в ваше майбутнє і розповісти, ким би ви хотіли стати, трішки помріяти і пофантазувати. А для цього він дарує вам чарівну кульку мрій.

***Гра «Чарівна кулька мрій»** (Передаючи кульку один одному, діти називають професію, яку обирають для себе. В супроводі спокійної мелодії.)*

1 дитина. Я мрію стати програмістом. Хочу створювати цікаві ігри і навчальні програми для дітей.

Вихователь. Якщо будеш старатися добре вчитися і тоді твоя мрія обов'язково здійсниться.

2 дитина. Я хочу бути сантехніком, як мій тато. Буду ремонтувати сантехніку.

Вихователь. І зовсім не важливо ким ти є, якщо ти майстер своєї справи. Ця професія дуже потрібна.

3 дитина. Мій тато працює зварником. Тому я теж хочу мати таку професію. Він уміє користуватись зварювальним апаратом. Він майстер своєї справи. Я гордий, що мій тато уміє допомогти багатьом. Теж хочу бути схожим на нього і в роботі. Ось чому я мрію стати зварником.

4 дитина. Я хочу бути адвокатом. Захищати людей - корисна і благородна справа. У суперечках ставати на сторону правди - такою я бачу свою професію. Стати відомим адвокатом - моя мрія. Я дуже хочу, щоб вона здійснилася.

Вихователь. Щоб стати гарним адвокатом, треба багато читати, знати Конституцію, закони. Бути розумним та справедливим..

5 дитина. Раніше у мене не було мрії. А тепер я хочу бути професійним фотографом. Мої найкращі фотографії будуть у різних журналах, виставлятися на виставках, просто приносити радість людям.

6 дитина. Я мрію стати тренером з футболу. Тому, щоб бути гарним тренером, треба бути футболістом, досягти успіхів у футболі. Чи під силу це мені, я ще не знаю. Поки що це лише мрія. Буду старатися її досягти.

7 дитина. Коли я виросту, то я буду працювати співаком. Співаки багато заробляють. Мене будуть ще й по телевізору показувати. А ще у мене будуть брати інтерв'ю. Я буду знаменитий на весь світ. Я буду сам складувати пісні. У мене будуть таланти. Я буду їздити по різних країнах та містах. Мені це сподобалось.

8 дитина. Я стану журналістом, це допоможе мені здійснити мою мрію: я дуже хочу випускати власне друковане видання або телепередачу.

Вихователь. Бути журналістом - велика відповідальність, треба бути чесною і принциповою людиною, адже від того, як будуть піднесені новини, залежить ставлення людей до подій. Крім цього, професія вимагає допитливості, товариськості, і найголовніше, небайдужості до проблем людей. І т.д.

Гра «Зірочка мрій» (вихователь дає кожній дитині аркуш-зірочку і шнурок. Повідомляє, що зірочка символізує мрію. Просить дітей подивитися на задалегідь вирізані картинки із зображенням різних професій та вибрати картинку, яка символізує мрію - те, ким вони хочуть стати, коли виростуть. Пропонує приклеїти їм картинку на свої зірочки, підписати імена (хто zatrudняється підписує вихователь) із зворотного боку і приклеїти один край шнурка до зірочки за допомогою скотчу).

Вихователь. Ми ваші зірочки повісимо в групі на видному місці. Зірочки висітимуть тут і мріятимуть про те, ким ви виростете в майбутньому.

Вихователь. Діти, Афлатун для вас придумав багато цікавих загадок, ігор і завдань.

Гра «Люди яких професій зображені на картинках». По черзі виставляються картинки, діти відгадують.

Гра – вправа «Що було б, ...?»

- Що було б, якби не було листоноші?
- Що було б на землі, якби не було лікарів?
- Що було б, якби двірники щодня не прибирали вулиці та території біля будинків?
- Що було б, якби кухарі не готували нам смачні сніданки та обіди?
- Що було б, якби будівельники не будували школи, дитячі садки, будинки?...

Чистомовки «Разом з нами промовляй і професію називай»

Фізкультхвилинка Гра «Хто, що робить?».

Ми по колу підем, хто що робить назвем (лікар – лікує людей, ветеринар – лікує тварин, водій перевозить людей, будівельник – будує будинки...)

Гра «Назви за професією» ми по колу підем, хто за професією назвем. (Хто перевозе людей, хто будує будинки, хто готує різні страви...?)

Читання листа Афлатуна «Дивний сон Афлатуна»

Одного разу Афлатуну наснився дивний сон. Ніби він не маленький хлопчик, а дорослий чоловік. Тільки він заплющив очі та ...враз опинився за кермом автобуса.

«Швидко мчить мій автобус. Позаду лишаються дерева, будинки, школа, дитячий садок. Там метушаться люди: одні перевозять цеглу, пісок, інші будують великий іграшковий магазин. І тут, в одну мить, я злякався – «Я ж не вмію керувати автобусом!» бачу попереду біжить котик. Що робити? Як зупинити автобус? Хотів вискочити з автобуса, але як? Добре, що не було хоч пасажирів. Я, з переляку закричав: « Ой лишенько!» ледь зупинився. Коли бачу, я вже в білому халаті, хочу допомогти котикові, бо він лежить з поламаною лапкою, але як, адже я нічого не знаю, не вмію! І тут я прокинувся. Що це було? Що за дивний сон.»

- Що наснилося Афлатуну?
- Ким він став: маленьким хлопчиком чи дорослим чоловіком?
- А в якій це дивній машині він сидів за кермом?
- Кого він бачив, їдучи по дорозі?
- Чому злякався Афлатун?
- Кого він побачив?
- Ким був Афлатун в білому халаті?
- Чи зміг він допомогти котикові?

Вихователь. Наш Афлатун зовсім заплутався і налякався. Як бачите, не так просто бути лікарем чи водієм, чи людиною якоїсь іншої професії.

- Як ви думаєте, чому?
- Так, діти, треба багато вчитися, докласти немало зусиль, щоб оволодіти тією чи іншою професією.

Прислів'я від Афлатуна

- Кожна професія почесна й важлива.
- Професія – це життя і добробут сім'ї.
- Щоб життя нам краще мати треба гарно працювати.
- Ніколи не говоріть не вмію, а говоріть – навчуся!

Діти, ви повинні знати, що кожен з вас має право на освіту, тобто на навчання, і право на вибір професії.

Отже, Афлатун вже зрозумів, що кожна людина росте і вчиться, щоб нарешті самій спробувати щось зробити корисне не тільки для себе, а й для інших. А для цього потрібно бути терплячим, наполегливим, старанним, добре вчитись, багато читати, здобувати знання.

Всі діти дякують Афлатуну за листа та кульку мрій і обіцяють добре вчитися, щоб обрати гарну і потрібну професію.

На кінець заняття *гру від Афлатуна* із дорослими: **«Разом з нами промовляй і професію називай».**

Чистомовки:

шу – шу – шу – я листи ношу.

ин – ин – ин – він лікує тварин.

ки – ки – ки – вони будують школи і дитячі садки.

щі – щі – щі – він варить борщі.

же – же – же – він гарно стриже.

те – те – те – все подвір'я замете.

зе – зе – зе – пасажирів він везе.

Вихователь. Не забувайте, що талант - це те, що ми вміємо робити краще за інших. Ми можемо поділитися нашими талантами з нашими сім'ями та друзями, щоб порадувати їх, і щоб вони могли нами пишатися. Ми також повинні поважати таланти інших людей (*наприклад, талант кухарів нашого садочку, які завжди смачно готують для нас!*).

З талантами, працьовитістю і старанністю ви зможете досягти всього, що забажаєте.

У світі існують тисячі професій. Вибрати таку, щоб відразу припала до душі, вдається не кожному. Трапляється, що людині протягом життя доводиться кілька разів міняти спеціальність. Але ким би не працював чоловік - лікарем або двірником, вантажником або актором, продавцем або вчителем, думка оточуючих про нього складається з того, наскільки відповідально він ставиться до своєї справи, працьовитий він або ледачий, приємний в спілкуванні або грубий, чи проявляє творчість або строго виконує вказівки начальства, вкладає всю душу в роботу або думками далекий від робочого місця.

Коли ви станете дорослими і закінчите школу, то я вірю, що кожен з вас вибере собі професію ту, про яку мріяли. Не важливо, яку професію ви виберете, головне щоб вона вам подобалася, щоб здійснилися ваші мрії.

Афлатун за гарні відповіді дітей та дорослих, дарує усім шоколадні медальки.

РОЗДІЛ 4. Я і суспільство

Тема. Економіка в житті людини

Мета: ознайомити дітей з поняттям «економіка», визначити її місце і роль в житті людини, сприяти виникненню інтересу до економічної сфери життєдіяльності.

Матеріали для проведення заняття: зображення Економа Афлатуна, м'ячик. Картки із зображенням різних предметів: скарбничка, каса, завод, квітка, банк, гроші, іграшки, морозиво, телевізор тощо. Картки з великими барвистими буквами: «Е», «К», «О», «Н», «О», «М», «І», «К», «А».

Хід заняття

Вступна частина. *(Направлена на позитивне сприйняття матеріалу.)*

Вітання долоньками. Діти, зазвичай ми вітаємося з вами за допомогою нашого голосу. Ми говоримо один одному «Здрастуйте!», «Добридень!», «Привіт!», «Добрий ранок!». А зараз давайте спробуємо привітатися за допомогою наших долоньок, неначе вони уміють розмовляти.

Термінологічна частина.

Бесіда – роздум. Діти, хто-небудь знає, що означає слово «економіка»? Де і від кого ви чули це слово?

– Як ви вважаєте, це наука про різні розваги (*солодоці, іграшки, гойдалки*) або це серйозна наука (*про гроші, різні товари, заводи й фабрики*)?

– Подумайте і спробуйте визначити, що ж вивчає ця серйозна наука «економіка».

Вихователь знайомить дітей з персонажем розповіді.

Сьогодні у нас в гостях незвичайний герой. Це Економ Афлатун. Афлатун - це вогник, який мандрує по світу, передає свої знання іншим. Він допоможе нам познайомитися зі складною наукою економікою. Але спочатку давайте послухаємо історію, яка з ним відбулася.

Вихователь зачитує дітям розповідь.

Одного разу жив Афлатун не в дуже акуратного дядечка. У кімнаті у дядечка завжди панував безлад: розкидані, поламані іграшки, не митий посуд, брудні вікна і підлога. Кожного тижня дядечко вимазував або псував свої туфлі, і тому йому доводилося постійно купувати нові туфлі.

І ось коли грошей майже не залишилося, а в кімнаті панували безлад і сміття, дядечко сів і гірко заплакав.

Але на допомогу йому з'явився Афлатун.

– Не плач. Я знаю, як тобі допомогти!

Дядечко здивувався і запитав:

– Хто ти? І як ти можеш мені допомогти?

– Я Економ Афлатун! Я допоможу тобі правильно вести господарство, щоб у тебе в будинку завжди був достаток і порядок. Але для цього ти повинен вивчити науку, яка називається Економіка.

– Звичайно ж, я згоден! – закричав дядечко, – давай з тобою дружити!

І з тих пір Афлатун допомагає дядечкові вести господарство за допомогою науки економіки.

Бесіда за розповіддю. Подумайте та скажіть, за допомогою якої науки вирішило допомогти дядечкові Афлатун?

– Як ви вважаєте, що потрібно робити дядечкові, щоб досягти успіху й стати забезпеченою людиною? Порадьте йому, яку науку він повинен вивчити з Афлатуном.

Вихователь розглядає з дітьми поняття «економіка». Як ми вже визначили разом з вами, економіка – це наука про господарювання за правилами. Цю науку повинні вивчати і дорослі, і діти. Дитина – для того, щоб стежити за своїми речами (іграшками, одягом, книжками). Скажіть, а у вас є власні речі? Як ви поводитесь зі своїми речами?

– Економіка потрібна дорослим для того, щоб знати, скільки потрібно виготовляти різних товарів (їжі, одягу, іграшок), щоб усього вистачало кожній людині й не залишалося зайвого.

Фізкультурна хвилинка.

Бесіда – роздум. Закрийте оченята й уявіть, що в нашому місті зникла наука економіка. І ось на хлібному заводі не знають, що виготовляти. На прохання дітей, замість хліба виготовили іграшки. Як ви вважаєте, що трапиться, якщо в хлібному магазині продаватимуть тільки іграшки?

– Виходить, що економіка допомагає дізнатися дорослим, що саме потрібно виготовляти і для кого.

– А зараз уявіть, що на молокозаводі не знають скільки, у нашому місті дітей. І ось на дитяче свято виготовили по 100 кг морозива на кожну дитину. Звичайно ж, діти об'їлися й захворіли. А все через те, що дорослі не вивчали економіку й не знали скільки виготовляти морозива. Отже, економіка допомагає знайти відповіді на питання: «Що виготовляти?», «Для кого виготовляти?» і «Скільки виготовляти?».

Ігрова апробація матеріалу.

Гра – узагальнення «Усе це економіка».

Правила гри. Вихователь пропонує дітям усно визначити, чи є названі поняття предметом вивчення економіки. Відповідає дитина, що отримала м'ячик від вихователя (*гроші – так, це стосується економіки; професії – так, це стосується економіки; м'яч – ні, але якщо з ціною, то стосується*).

Економічні назви «Складові економіки».

Правила гри. Вихователь показує картки із зображенням різних предметів, а діти повинні визначити, чи відноситься предмет до вивчення економіки.

Скарбничка - так. Гроші - так. Квітка - ні (*а якщо квітка з ціною, то так*).

Варіативна частина. (*Цю частину заняття вихователь проводить за власним розсудом.*)

Робота над прислів'ями. Вихователь пропонує дітям пригадати прислів'я про працю та її значення для людини.

Хто дбає, той і має.

Хто не працює, той не їсть.

Хто хоче багато мати, тому треба мало спати.

Всяк дім господарем красний.

Працелюбство - грошове дерево; бережливість - скатертина-самобранка.

Народні порівняння

Будь багата, як земля, здорова, як вода, весела, як весна, робоча, як бджола.

Зображення предметів. Дітям пропонується намалювати предмети, які вивчає економіка.

Розумова діяльність. Дітям пропонується всім разом скласти слово «економіка» з барвистих букв «Е», «К», «О», «Н», «О», «М», «І», «К», «А»..

Вихователь показує дітям зображення заводу, банку, грошей і пропонує відповісти на такі питання:

- Скільки зображено монет?

- Порівняєте розмір зображених монет. Яка монета найбільша?

- Назвіть кількість труб розташованих на заводі.

- Яка кількість вікон знаходиться на будівлі банку?

- Порівняєте кількість вікон і труб. Чого більше? На яку кількість більше / менше?

Заключна частина.

Прощання долоньками. Прощання відбувається аналогічно вітанню.

Тема. Подорож Афлатуна до країни «Економіка»

Мета. Виховувати тактовне ставлення одне до одного незалежно від рівня доходів, ощадливість. Виховувати дбайливе ставлення до речей, зроблених людськими руками. Розширити уявлення дітей про природоохоронну діяльність людей на планеті Земля; поглиблювати і розширювати знання про природу, викликати бажання не тільки берегти довкілля, але й брати участь у його поліпшенні. Формувати уявлення дітей про те, що природні ресурси виконують важливу економічну функцію, приносять дохід і користь людям. Допомогти дітям усвідомити необхідність жити за певними правилами в колективі, уміти їм підкорятися. Закріпити, розширити знання дітей про сімейні доходи і витрати. Підводити дитину до бажання дисциплінувати саму себе. Формувати здоровий, комфортний клімат у групі.

Матеріал: зображення світлофора, різноманітні товари в картинках, муляжах, умовні гроші, аудіо записи, загальний малюнок із зображенням сім'ї, предметні картинки із зображенням кожного члена сім'ї, чарівна торбинка, скарбничка, медальки.

Хід заняття

Звучить музика. До залу заходять діти.

Вихователь. Діти, сьогодні ми з вами вирушаємо у подорож до незвичайної країни «Економіка» В ній існують свої закони та правила. Ми будемо намагатися їх дотримуватись. *(Раптово до залу під музику забігає, загадково усміхаючись, Афлатун із чарівною торбинкою).*

Афлатун. Куди це я потрапив? Хто це?

Вихователь. А ти хто?

Я, веселий Афлатун

Добрий економ.

Люблю гроші рахувати

Й господарством керувати

Афлатун. Я поспішаю по справах: мені потрібно перевірити в своїй країні чи вірно витрачаються гроші, чи ніхто не байдикує і правильно розподіляє свій час, чи всі вміють оберігати природу, чи поважають працю іншого.

Вихователь. Ой, які цікаві в тебе справи. А куди ж ти поспішаєш у справах?

Афлатун. Є така країна «Економіка», я там проживаю і туди поспішаю.

Вихователь. Як чудово, що ти потрапив саме до нас, адже ми з дітьми зібралися завітати саме до цієї країни. Чи погодишся ти допомогти нам у подорожі?

Афлатун. Звичайно, так. Я люблю веселі подорожі. Самому йти сумно. Я не тільки піду з вами, а й допоможу пройти по всій незвичайній країні.

Вихователь. Що ж, вирушаємо в путь.

(Звучить весела музика і діти взявшись за руки крокують по залу. На шляху зустрічається назва країна «Економіка»).

Вихователь. Афлатунчику, ми вже прийшли до країни «Економіка»? Що ж, запрошую тебе показати нам тут все. *(Афлатун підводить дітей до «чарівного лісу»).*

Афлатун. Щоб потрапити до цього лісу потрібно знати закони охорони природи та знати клятву туриста. Закони природи потрібно завжди виконувати. *(Дістає із своєї чарівної торбинки написані на смужках закони):*

- Закон співучого соловейка: оспівуймо красу природи.
- Закон червоної клани: прикрашаємо землю добрими справами.
- Закон мудрої сови: вчимося відповідати за вчинки на природі.
- Закон вічнозеленої ялиночки: завжди пам'ятаймо про те, що

закони природи вище за людські закони.

Афлатун. А тепер разом промовимо присягу туриста *(діти вивчили її на минулих заняттях):*

Присягаємося хором,
Клятву цю забути – сором.
Нічого в природі не ламати,
Птахів берегти,
З рогаток не стріляти,
Гнізд не чіпати,
Квітів не рвати,
Молодшим і слабшим допомагати,
на галявині розважатись і співати
Сміття за собою прибирати,
Чистою природу залишати!
Присягаємося! *(хором)*

Діти разом з Афлатуном грають в ігри: «Хто де живе?»:

мурашка – у мурашнику
пташка – у гніздечку
білка – у дуплі
вовк – у лігві
бджола – у вулику
лисиця – у норі, і т.д.

«Кулики на болоті». Кожен учасник перебирається через уявне болото за допомогою двох аркушів - на одному стоїть, переступає, бере попередній аркуш і т.д.

(За те, що діти гарно гралися та відповідали Афлатун частує їх яблучками із чарівної торбинки). Йдуть далі. На шляху зустрічають вивіску «Магазин»

Афлатун. Зараз діти я дістану свій гаманець із торбинки і роздам вам гроші, щоб ми могли зайти в магазин і щось придбати.

(Роздає гроші – монети). Але спочатку повторимо правила поведінки в крамниці:

- Навіщо люди відвідують крамниці?
- Які товари купують?
- Як покупці дізнаються про ціну товару?
- Як розраховуються за товар?
- Які ввічливі слова вживають покупець і продавець?

Потім обирають «продавця», «касира».

Вихователь.

- Купіть, будь ласка, тільки один товар.
- Що необхідно купити: хліб, чи іграшку?
- Купіть найдешевшу, найдорожчу річ.
- Що ви не можете, але дуже хочете купити?

(При цьому звертає увагу дітей на значення грошей, як предмета життєвої необхідності).

Йдуть далі. На панно зображений малюнок сім'ї.

Вихователь. Ой, Афлатунчику, чия це сім'я і чому ми сюди потрапили?

Афлатун *(загадково усміхаючись)* дістає із чарівної торбинки скарбничку:

- У цій скарбничці можна накопичувати й зберігати гроші. Коли монетка потрапляє у скарбничку – це дохід або прибуток, а коли ми дістаємо із скарбнички монети і витрачаємо їх – це витрати.

Афлатун. Діти, а у вас удома є скарбнички? Хто з дорослих працює і приносить дохід? Хто в сім'ї не працює, але так само опускає монети в скарбничку?

Афлатун роздає дітям сині та червоні картки. На синіх зображено те, що приносить в сім'ю дохід, а на червоних – витрати, які робить сім'я. Афлатун називає ситуації і до нього підходять діти то з синіми картками, а то з червоними. Діти усвідомлюють, що на червоних картках зображені такі ситуації, яких можна уникнути і не витратити сімейний бюджет.

На кінець Економ - Афлатун дарує цю скарбничку дітям і наголошує що вона буде стояти в них в групі і діти та дорослі будуть кидати туди по монетці і коли скарбничка буде повна, зможуть раціонально витратити ці кошти.

Всі вирушають далі. На їх шляху з'являється «світлофор».

Вихователь. Ой, діти ми мабуть будемо зараз переходити вулицю. Але я не бачу жодної вулиці.

Афлатун. Це Країна «Економіка» незвичайна, отже і світлофор – незвичайний. Це світлофор – дисципліна. Де зеленим кружком позначено: позитивні дії, червоним: негативні, а жовтим: зупинка – роздуми.

Афлатун пропонує розглянути картинки на столику. Що на них зображено?

1. Лялька Маруся погралася з іграшками й побігла спати.
2. Ведмежа не дає шишок зайченяті.
3. Білочка дуже швидко бігає по групі, скаче через сходи і т.д.

Афлатун. Діти, які правила є у вас у групі?
(Діти по черзі відповідають). Я ось дам вам на пам'ять перелік правил, яких потрібно дотримуватись:

- У групі ходи повільно
- Погрався – поклади іграшки на місце
- Посварився – треба помиритися
- Допоможи, якщо в друга щось не виходить
- Поділися з другом іграшкою, предметом доля занять

Афлатун. Я думаю, що всі ці правила допоможуть вам у поведінці і світлофор – дисципліна буде горіти тільки зеленим кольором.

Вихователь. Ти знаєш, Афлатуне, що цих правил потрібно дотримуватись і дітям, і дорослим, адже ми всі громадяни нашої країни.

Ми з дітьми знаємо ще правила справжнього громадянина:

- Людям не заважай
- Дім і місто не ображай
- По хаті не стрибай
- Гучно не кричи
- Ногою двері не відкривай
- Кнопки в ліфті марно не натискай
- На стінках не малюй
- Не сміти на вулиці
- Правил руху не забувай

Афлатун. За те, що ви знаєте такі правила і за те, що разом зі мною подорожували до країни «Економіки» я вас нагороджу медалями. *(Дістає із чарівної торбинки медальки з написом «Я головний економіст у дитячому садку й удома», роздає їх дітям і прощається).*

Подорож закінчилася.

Тема. Наші гроші. Купюра. Монета

Мета: Розкрити сутність понять «гроші», «монета», «купюра»; закріпити знання дітей про зовнішній вигляд сучасних грошей; вчити знаходити відмітні та подібні ознаки між монетою і купюрою, між купюрами різного достоїнства; допомогти дітям усвідомити роль грошей у житті людей.

Матеріал: скарбничка з набором різних монет і купюр; таблички зі схематичним зображенням купюр (*квадратні таблички*) і монет (*круглі таблички*).

Хід заняття

- Давайте подивимося один на одного, посміхнемося, візьмемося за руки, привітаємося.

- Зараз ми з вами - команда «Афлатун». А давайте пригадаємо, що таке Афлатун?

Афлатун- це вогник, який мандрує по світу, передає свої знання іншим.

- Кожен з нас повинен знати правила, щоб стати хорошим членом команди Афлатун

А що таке команда? Команда - група людей, яка чимось пов'язана.

- Всі члени команди рівні між собою в своїх правах.

- Не можна нікого виганяти з команди.

- Не виражати обурення з приводу висловлювання думки іншою людиною.

- Вислуховувати думку всіх членів команди.

- Разом з Афлатунчиком ми вивчимо багато нового про гроші і монети, про те, звідки вони беруться і що з ними можна робити.

Теоретична частина.

- Діти, я йшла вранці сьогодні до вас в садок і по дорозі знайшла цікавий предмет (*демонструю скарбничку*).

- Що це таке?

- Для чого ж потрібна ця скарбничка?

- Правильно, щоб збирати гроші. Але мені дуже цікаво дізнатися, а навіщо людям збирати гроші? Що на них можна купити?

- Добре. Давайте зіграємо в гру «**Для чого нам потрібні гроші?**». Я називаю, для чого нам потрібні гроші, а ви продовжуєте. Отже, гроші нам потрібні, щоб:

- для покупки продуктів харчування;
- для оплати побутових послуг;
- для оплати розваг (*вихователь уточнює у дітей, для яких розваг нам потрібні гроші?*);
- для оплати послуг. Яких?
- Для оплати проїзду на транспорті;
- для покупки подарунків;
- допомога бідним (*вихователь уточнює, що така діяльність називається благодійністю*) і т.д.

Вихователь опитує всіх дітей по черзі. Якщо діти вказують не всі значення грошей, можна запропонувати рішення даного питання у вигляді проблемних ситуацій: Якщо ми їдемо на автобусі, ми платимо? Якщо ми захотіли їсти і пішли в магазин, за що ми платимо? і т.д.

2. Практична частина

- Молодці, діти, добре впоралися із завданням. А вам цікаво дізнатися, що ж лежить в скарбничці, які гроші там є? Давайте подивимося.

Розглядаємо спочатку монети.

- Це що таке? Правильно, монети. Яка монета?

(Вихователь пускає по колу по одній монеті, щоб діти могли уважно розглянути кожну. Так само дає дітям розглянути паперові банкноти. Підкреслює, що гроші мають цінність, тому з ними потрібно дбайливо поводитися, не втрачати і не рвати їх. Якщо діти не називають всі ознаки, то вихователь допомагає їм.)

- Кругла, металева, дзвенить. (можна взяти в руку кілька монет і подзвонити ними і діти самі зможуть після цього назвати дану ознаку).

- Які монети ви знаєте? (Діти називають монети: 1 копійка, дві, п'ять, десять і т.д. Вихователь демонструє дану монету всім дітям і, хором промовляє разом з дітьми).

- Дивіться, у нас в скарбничці ще щось залишилося. Давайте дістанемо (дістаємо купюри). Як можна назвати ці гроші?

- Правильно, купюри. А які вони?

- Паперові, прямокутні, шарудять (можна продемонструвати шурхіт купюрою).

- Які купюри ви знаєте? (Діти називають купюри- 1 гривня, дві, п'ять, десять і т.д. Вихователь демонструє їх дітям, і потім промовляють хором).

- Отже, діти, зараз ми з вами пограємо в гру, яка називається «Доповни». Я називаю вам ознака монети, а ви мені назвете протилежну ознаку купюри і навпаки.

- монета кругла, а купюра ...
- купюра паперова, а монета ...
- монета дзвенить, а купюра ...
- монета металева, а купюра ...

- Добре, впоралися і з цим важким завданням.

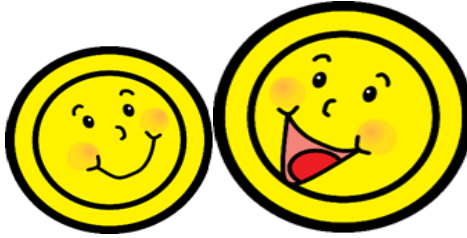
- А чи існує різниця між монетами і паперовими банкнотами.

Монети і паперові гроші мають різну цінність і тому вони виглядають по-різному.

- А давайте зробимо монетки Афлатун своїми руками. Наприклад, маленький кружечок може бути «один Афлатунчик», кружечки більшого діаметру - «5 Афлатунчиків» тощо.

(Вихователь роздає дітям паперові круги різного діаметру та олівці, і просить прикрасити монетки.)

- Хочу запропонувати вам намалювати іскорку Афлатун на паперових заготовках.

- Скільки монет «один Афлатунчик» вам знадобиться, щоб отримати монету «5 Афлатунчиків» *(Відповідь дітей)*

- Гроші - це особлива річ і вони потребують особливого місця. Важливо зберігати цінні речі в надійному місці.

- Пригадайте місця зберігання грошей батьками *(наприклад, зберігають разом з іншими речами, ховають в спеціальному місці або залишають на столі?)*

- А ви знаєте надійне місце в місті, де зберігають гроші?
(банк)

- А ми з вами будемо зберігати свої монетки в скарбничці Афлатун. *(роздаю кожній дитині по маленькій коробці /контейнеру. Пояснюю, що це буде Скарбничка Афлатун, у якій дітки будуть зберігати свої монетки)*

- Протягом усіх занять ми будемо продовжувати збирати нові й нові монетки Афлатунчики, але їх слід завжди класти у Скарбничку Афлатун.

3. Висновок.

- Отже, діти, покажіть мені:

- монету;
- купюру;
- монету в 5 копійок;
- монету в 1 копійку.

В кінці заняття прошу дітей пошукати дома старі коробки різних розмірів і принести їх на наступне заняття.

Тема. Цікаві завдання від Афлатуна. Ціна, гроші

Мета. Розвивати пам'ять, мислення, кмітливість. Виховувати інтерес до світу економіки. Ознайомити дітей з економічними поняттями «гроші», «ціна». Називати грошовий знак України – гривню. Формувати вміння співвідносити товар з певною кількістю грошей. Продовжувати лічити предмети і співвідносити їх кількість з назвою цифр. Вчити розкладати число на два менших. Нагадати дітям, що природні ресурси стають рукотворними речами в процесі людської праці. Активізувати в мові вихованців вживання слів: «шкільні речі», «ціна», «гроші», «товар», «гривня».

Матеріали: *демонстраційний:* іграшка - афлатун, шкільний рюкзак з підручниками, зошитами, кольоровими олівцями, набором демонстраційних цифр, 2 однакові коробки; *роздатковий матеріал:* розрізні цифри від 1 до 5, картки з шкільними речами, «гаманці з грішми»; фішки для гри.

Хід заняття

I. Вступ

Організаційний момент на килиму.

Вступне слово:

- Діти, починається день і у всіх є свої справи: у дорослих – робота, у школярів – навчання, і у нас теж зараз буде заняття. (*Стук у двері. Входить Афлатун з шкільним рюкзаком*)

II. Основна частина

Афлатун. Я вітаю всіх дітей у дитсадку. Чи готуетесь ви стати школярами? (*Відповіді дітей*). А з чим ходять учні до школи? (*з портфелем, рюкзаками*)

- А знаєте, що лежить в рюкзаках? Я пропоную подивитися, що носять учні до школи.

I завдання

Вихователь. Діти, давайте подивимося, що лежить у рюкзаку? (*дістає книгу*) Ця книга називається підручник. За ним навчаються в школі учні.

- Скільки я показала вам підручників? (1) (*вихователь ставить підручник на демонстраційну дошку*)

- До нього додати ще один підручник. Скільки стало підручників? (2)

- Я знайшла ще один підручник. Давайте полічимо, скільки їх стало? (1, 2, 3 – всього 3 підручники) (*вихователь пропонує полічити підручники комусь з дітей*)

- Діти, а що це я знайшла в рюкзаку? Так, зошит. Скільки зошитів я показую вам? (1)

- До нього додали ще один зошит. Скільки стало зошитів? (2)
- Я знайшла ще один зошит. Скільки їх стало, давайте полічимо? Хто мені допоможе? (1, 2, 3 – всього 3 зошити)
- А якщо до них додати ще один зошит? Давайте полічимо, скільки їх стало? (1, 2, 3, 4 – всього 4 зошити)
- А хочете дізнатися, що ще лежить у рюкзаку? (вихователь дістає коробки з олівцями) Що це? (олівці) Їх дуже багато і мені потрібна ваша допомога, щоб їх полічити.
(Вихователь роздає кожному вихованцю коробку з олівцями і пропонує перелічити їх за своїми столами). (Діти рахують: «1, 2, 3, 4, 5 – всього 5 олівців»).

2 завдання

Вихователь. Я в рюкзаку знайшла цифри. А чи не забули ви, як вони називаються? Давайте назвемо цифри для Афлатуна. (Діти називають цифри від одного до п'яти).

- А зараз Афлатун хоче пограти з вами. Ви заплющете очі, а Афлатун сховає цифру. Потім ви розплющите очі і скажете, яка цифра схована.

- А зараз знайдіть у себе на столі цифру, яку буде називати Афлатун..

- А зараз Афлатун покаже щось цікаве. Складіть ваші цифри у конверт, а Афлатун збере ваші цифри у коробочку, які перетворяться на щось несподіване.

(Афлатун в одну коробочку збирає цифри, а потім не помітно замінює її на схожу, і роздає дітям «гаманці»)

- Діти, подивіться, що лежить у ваших гаманцях? Так, це «гроші». Роздивіться їх уважно і скажіть, вони схожі між собою чи різні?

- Чим вони відрізняються між собою? (кольором, цифрами)
- Як називаються гроші на Україні? (гривні)
- А з чого зроблені гривні? (з паперу)
- Паперові гроші називають купюрами. Одна купюра може бути в 1 гривню, друга – в 2 гривні, а третя – 5 гривень.
- Покажіть мені купюру в одну гривню, в 2 гривні, в 5 гривень.
- Діти, скажіть, купюри у скільки гривень не існує? (3 і 4 гривні)
- А для чого нам потрібні гроші? (щоб купувати товар)
- Кожен товар має свою ціну, тому ми зараз будемо купувати товар за наші «гроші».

Робота з картками

3 завдання

Вихователь. Діти, що зображено на ваших картках? (олівець, зошит, книга – це шкільні речі)

- Олівець коштує 1 гривню. Покладіть під картинкою 1 гривню.

- Зошит коштує 2 гривні. Книга – 5 гривень.

- Діти скажіть, як можна по іншому заплатити за зошит?

(покласти 1+1 гривню) Покладіть інші гроші.

- А зараз зберіть гроші з картки. Ми ще раз з вами будемо купувати товар. Спочатку ми купили зошит за 2 гривні. Які ви гроші покладете? Потім купили книгу за 5 гривень. А потім олівець за 1 гривню.

- Молодці, діти. Ви правильно добирали гроші, щоб купувати товар. А зараз відпочинемо і я запрошую вас на фізкультхвилинку «Весела лічба»

Фізкультхвилинка «Весела лічба»

Раз-два, раз-два –

Ось диви, яка гора

(Усі підводяться з робочих місць, марширують, піднімають руки вгору.)

Три-чотири, три-чотири –

Це гірські високі схили.

(Махи руками вгору-вниз, кожною рукою по чергово.)

П'ять-шість – це орли

Дивний танець повели.

(Імітація руками рухів крил.)

Сім-вісім – це смеречки

Нахилилися до річки

(Нахили тулуба вперед.)

Дев'ять-десять – це ріка

Під горою протіка.

(Діти стають рівно, руки опускають вниз. Струшують пальцями у швидкому темпі.)

4 завдання

Вихователь. Діти, а чи знаєте ви, з чого зроблені олівці? (З дерева) А папір? Його теж виготовляють з дерева.

Афлатун приніс до нас на заняття фішки і пропонує *гру «Спочатку і потім»*.

- Спочатку було дерево, а потім що з нього зробили? *(Олівці, меблі, папір...)* *(За кожен правильну відповідь діти отримують фішку)*

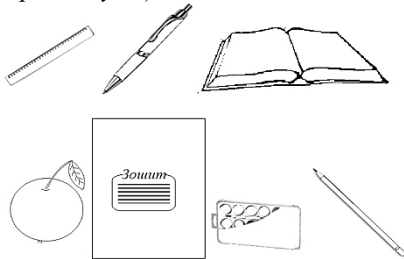
- Спочатку був папір, а потім? *(Газета, зошит...)*

- Діти, ви добре пограли, отримали багато фішок. Давайте визначимо переможця в нашій грі.

5 завдання

- А на вас чекає ще одне завдання від Афлатуна. Я пропоную вам роздивитися ще одну картку і назвати, що там зображено *(Олівець, фарби, зошит, книга, лінійка, яблуко, ручка.)* Скажіть, який предмет серед них зайвий? *(Яблуко)*

- Вам буде завдання – розфарбувати тільки шкільні речі. *(Діти розфарбовують все, крім яблука.)*

III. Підсумок заняття.

- Хто приходив до нас на заняття?
- Що приносив Афлатун?
- Які шкільні речі ми рахували?
- Які шкільні речі ми купували?
- Які речі розфарбовували?
- Що вам сподобалося сьогодні а занятті?

Тема. Екскурсія по мікрорайону дитячого садка

Мета. Ознайомити дітей з різними місцями, які є частиною їх мікрорайона. Дізнатися, яке значення мають різні місця в мікрорайоні. Визначити своє улюблене місце в мікрорайоні. Виховувати інтерес до різних професій.

Матеріали: іграшка – Афлатунчик, прапорці.

Попередня робота. На етапі організації прогулянки просимо дозвіл у місцевих установах та закладів (*магазин, банк, дитяча бібліотека, музей*), розташованих недалеко від дитячого садка, на їх відвідування дітьми, пояснивши мету візиту.

Хід екскурсії

Вихователь. Діти, сьогодні ми здійснимо подорож по нашому мікрорайоні, який знаходиться неподалік нашого дитячого садка. Відвідаємо найважливіші місця (*бібліотеку, магазини, банк, музей*)

. А допоможе нам здійснювати подорож на друг Афлатунчик.

- А ви знаєте, що таке мікрорайон?
- Мікрорайон - це територія недалеко від вашого будинку або дошкільного навчального закладу. Наприклад:

- У нас в мікрорайоні є продуктовий магазин, поруч з дитячим садком школа, бібліотека, церква поблизу тощо.

- Ваш будинок також знаходиться в мікрорайоні? Він знаходиться поряд з дитячим садком чи далеко від нього?

- Давайте, закріпимо **правила поведінки**.

- Завжди тримайтеся за руку з товаришем.

- Не відходьте від групи.

- Будьте обережні поблизу небезпечних місць (*сміттєві баки, жваві дороги*).

- Перш ніж переходити дорогу, потрібно подивитися направо, а потім наліво. Переходити в місцях для переходу.

- Не можна шуміти, смітити в місцях, де ми побуваємо.

- Ну що, вирушаємо? (*Разом з казковим героєм Афлатуном вихованці вирушають в подорож*)

Вихователь. Ліворуч від нас будівля, де зберігаються книги, - дитяча бібліотека. (*Звернути увагу дітей на будівлю, на вивіску, на порядок території.*) Працівники бібліотеки збирають різні книги.

- Давайте завітаємо в бібліотеку.

- Людина, яка там працює називається бібліотекар.

Бесіда бібліотекара з дітьми що таке бібліотека

- Що таке бібліотека? Бібліотека - це сховище книг. У ній є два відділи: абонемент і читальний зал. *Абонемент* - місце, де видають книги додому. У абонементі на полицях, відкритих для доступу

читачів, можна вибрати будь-яку книгу, але обов'язково повернути її у визначений термін. Книги стоять на полиці в певному порядку, по розділах, що належать до різних наук і темах. Читальний зал - місце в бібліотеці, де читають книги, які на будинок не видаються (*енциклопедії, словники тощо*). У читальному залі можна погортати останні номери дитячих газет і журналів, познайомитися з новими назвами дитячих періодичних видань.

А ось це *каталог*. У невеликих скриньках зібрані картки на всі наявні в бібліотеці книги. На кожній картці ми знайдемо прізвище автора книги, її назва; прізвище художника, який оформляв книгу, а також місто, де вона видана, рік видання, кількість сторінок. Картки розташовані в такому ж порядку, як і книги на полицях. Знайти потрібну книгу вам допоможе бібліограф.

У бібліотеці багато книг, журналів, газет, енциклопедій, словників - все це називається, бібліотечним фондом.

Вихователь. Неподалік від бібліотеки знаходиться **продуктовий магазин**. А чому його назвали продуктовий?

Давайте заглянемо в магазин. Уважно спостерігайте за всім, що відбувається, особливо за діями продавця, працівників, коли хто-

небудь приходить що-небудь купити чи зробити замовлення.

Продавець магазину розповів дітям про продукти, які знаходяться в магазині, для чого вони призначені. Ознайомила дітей з касовим апаратом, грошима. Дітям працівники магазину розповіли про роботу в магазині, про товари, про вічливих покупців.

ПРИВАТ БАНК

Директор, доступно та цікаво розповів дошкільнятам про роботу банку, його функції, працівників, користування банкоматом.

Малята із задоволенням розповідали про професії своїх батьків, ділилися мріями про те,

ким хочуть стати, коли стануть дорослими, розглядали грошові одиниці України та валюту інших країн, банківські картки. Дітям дозволили відчувати себе банківськими працівниками та ставити підписи та печаті на «цінних документах». На згадку представники банку подарували кожному дітям набір інформаційно-рекламної продукції від банку.

По поверненню з прогулянки по мікрорайону прошу дітей закрити очі і поділитися своїми враженнями про те, що вони побачили під час прогулянки, особливо запам'яталися їм місця.

- Які місця вам сподобалися / не сподобалися? Чому?
- Ви бували в цих місцях раніше? Чому?
- Що ви бачили в цих місцях?
- Що робили працівники?

Підсумком проведеної роботи, у другу половину дня, стало виготовлення малятами разом з вихователями та батьками макета нашої місцевості з будинками, державними установами, парками, вулицями, об'єктами соціальної інфраструктури.

Також, отримані знання, діти закріплювали у сюжетно-рольових іграх. Ігри дітей стали більш змістовними, в ігри дітей введено нові елементи (*гроші, гаманці, банкомати, банківські картки, нові відділи у іграшковому АТБ тощо*), розширилось коло ігрових ролей, поповнився словник дітей, ігровий задум малюків став більш творчим, а дії самостійними.

Тема. Праця звеличує людину

Мета: розвивати пізнавальний інтерес, уявлення про знаряддя праці необхідні для певних професій, увагу, пам'ять, логічне мислення, зв'язне мовлення, зорове уявлення; виховувати повагу до працюючих людей різних професій, шанобливе ставлення до хліба, бажання робити добрі справи та інтерес до творів В.О. Сухомлинського. Розширювати й узагальнювати знання дітей про значимість різних

професій, формувати уявлення про те, що люди працюють для загального добра, вчити висловлювати свої думки й міркування, продовжувати встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Обладнання: іграшка-Афлатун, серія картинок за даною темою, твори В.О. Сухомлинського, д/ігри: «Як хліб на стіл потрапив», «Знаю всі професії», «Відгадай професію» (*замасковані картинки*), розрізані картинки на 9 частин (*професії*), зерно пшениці, паростки пророслого зерна, зелені сходи пшениці, печені жайворонки.

Хід заняття

Діти вітаються з гостями, бажають гарного настрою на весь день.

Вихователь. Діти, скажіть, будь ласка, ви любите мріяти? (*Відповідь дітей*)

Вихователь. Малята у мене є чарівна квітка, яка допоможе нам поділитися своїми мріями. (*вихователь дає квітку і діти діляться своєю мрією, ким вони хочуть стати в майбутньому, яка подобається професія, передаючи клубок своєму товаришу*).

- Я думаю, що кожен з вас здобуде собі ту професію, яка йому до вподоби. Давайте з вами згадаємо які ми знаємо твори В.О. Сухомлинського де розповідається про працю людей. (*«Пекар і кравець», «Борці із скибкою свіжого хліба», «Моя мама пахне хлібом»*).

Вихователь. Так, добре, молодці. А скажіть мені будь ласка, який вигляд має людина, яка любить працю? А який образ обличчя у ледачої людини? Які відчуття виникають коли справа зроблена? У працюючої людини працюючі й руки. Вони самі шукають роботу. Про людину, яка все вмє робити руками, кажуть: «У неї золоті руки.»

Як ви розумієте вислів: «Зробив діло – гуляй сміло». (*Відповідь дітей*)

Вихователь. Послухайте прислів'я «Хочеш їсти калачі – не сиди на печі», «Хто не робить, той не їсть». Як ви розумієте ці прислів'я?

- Сьогодні я пропоную послухати твір В.О. Сухомлинського про зустріч колоска та коржика. (*вихователь читає оповідання «Коржик і колосок»*).

- Діти як ви гадаєте, люди яких професій допомагають з'явитися хлібові на нашому столі? Пропоную погратися в гру **«Як хліб на стіл потрапив»**.

(Діти граються в гру, називаючи різні професії, які задіяні на різних етапах появи хліба на столі. Трактористи, комбайнери, водії, мельники, пекарі, кондитери, продавці.)

Вихователь. Молодці друзі! А може хто з вас знає прислів'я про хліб?

Прислів'я:

«На чорній землі, білий хліб родить», «Хліб – усьому голова», «Без печі холодно, без хліба голодно», «Не буде хліба, не буде й обіду».

Вихователь. І це вірно. Хліб людям дає силу. Я хочу щоб ви звернули увагу на тарілочку. Що на ній лежить? (*зерно*). А хто знає, що це за зерно? (*Зерно пшениці*).

Вихователь. Так, це зерно пшениці. Зверніть увагу, що сталося з нашим зерном яке ми висівали з вами раніше. І ось у мене ще є намочене зерно пару днів назад. Що ми бачимо? (*паростки пшениці*).

- Діти а ви любите працювати? А гратися? Тож пропоную вам погратися в *гру «Ой Василю, товаришу...»*. (*копаємо, сіємо, поливаємо*).

- Сподобалося вам гратися?

Сьогодні знову у нас в гостях Афлатун він приніс вам цікаві ігри, завдання.

Тож Афлатун пропонує вам картки, щоб ми з ними погралися в *гру «Знаю всі професії»* (*Діти підходять до столу із своїми картками даної професії і підбирають до неї інструменти, які потрібні для роботи. Наприклад, касиру потрібен касовий апарат, теслі - молоток, а пожежнику – сходи тощо. А потім по черзі розповідають за карткою про дану професію.*)

Афлатун пропонує дітям зайняти свої місця, і погратися ще в одну *гру « Відгадай професію»*.

Вихователь. У вас на столах є картинки, які замасковані бульбашками і потрібно уважно подивитися і відгадати, яка захована професія. Не викрикуючи з місця, піднімаємо руку і розповідаємо про професію.

Афлатун дякує дітям, що вони добре справилися з даним завданням і пропонує скласти картинки і розповісти, що там намальовано. (Розповідь дітей)

Вихователь. А зараз Афлатун просить обіграти (*показати відповідні рухи*), як представники різних професій використовують різні інструменти.

- Як фермер використовує плуг?
- Як рибалка використовує вудку?
- Як пожежник використовує шланг?
- Як касир використовує касовий апарат?
- Як тесля використовує молоток?

Гра «Афлатот-пантоміми»

Викликаємо бажуючого пограти в «Афлатот-пантоміми». Показуємо йому одну з картинок із зображенням професії. Просимо його продемонструвати рухи, які представник даної професії виконує на роботі. Інша частина групи вгадає професію. Як тільки вони вгадають, визиваємо іншого бажуючого і продовжуємо гру. Обов'язково показуємо картинки із зображенням професії, представників яких ми бачили на прогулянці по околицях.

Вихователь. Представники різних професій допомагають нам і нашому суспільству, і ми повинні цінувати їх працю кожен день.

- Діти, ви всі справились зі всіма завданнями, які запропонував Афлатун. Знаєте дуже багато професій. А хто мені скаже, яка з цих професій найголовніша? (*Відповідь дітей*).

Вихователь. Чи можна в житті обійтися без будь-якої професії? Нам потрібно пам'ятати «Професії всіх людей потрібні, важливі, й почесні. Праця звеличує людину, хто вміє працювати, тому ніяка біда не страшна.»

- А вам діти, за вашу працювитість і активність на занятті передав пекар ось цих печених жайворонків. І на згадку про сьогоднішній день пригостимо і наших гостей.

(Діти дякують за гостинець і прощаються з гостями).

Тема. Створюємо свій мінімаркет

Мета. Ознайомити дітей з основними ринковими процесами такими, як покупка і продаж. Розвивати уяву, фантазію у дітей. Виховувати інтерес до процесу створення свого мінімаркету.

Матеріал: різні харчові об'єкти, порожні упаковки, банки або інші харчові контейнери; різні фрукти, овочі, ручки, одяг і т.д.

Хід заняття

Вихователь. Давайте згадаємо прогулянки по мікрорайону.

- Які місця ми відвідали?
- Що ми там побачили?
- Що ще трапилось під час нашої прогулянки?

Якщо діти самостійно не згадали, нагадаю їм про відвідування магазину / ринку та пояснюю, що сьогодні будемо обговорювати, що відбувається саме там.

- Чи знаєте ви, для чого нам потрібні магазини?
- Ви пам'ятаєте, що робив продавець, коли хтось хотів щось купити?

Нагадаю, що покупець дає продавцеві певну суму грошей, а продавець дає покупцеві необхідну річ взамін.

Вірша К. І. Чуковського «Муха Цокотуха»

Вихователь. А зараз попрошу вас обіграти деякі рядки з вірша.

Обігрування вірша «Муха-Цокотуха»

Муха-Цокотуха

Муха, Муха-Цокотуха,

Позолочений живіт!

(показують, як літає та жуужжить муха)

Муха по полю пішла,

Муха грошики знайшла.

(показують, як муха йде і знаходить монетку)

Пішла Муха на базар

І купила самовар:

(показують, як важко маленькій мусі нести важкий самовар)

«Приходьте, Таргани,

Я вас чаєм пригощу!»

Таргани прибігали,

Всі стакани випивали,

(показують, як Таргани метушливо п'ють одну чашку чаю за одною)

А Букашки-по три чашки

З молоком і пиріжком.

(показують, як Букашки їдять частування)

Нині Муха-Цокотуха Іменинниця!

Вихователь. Діти, а давайте ми створимо свій мінімаркет. А допоможе нам наш друг Афлатун.

- Заходь до нас, Афлатунчику, діти дуже раді бачити тебе. Ти допоможеш нам своїми порадами організувати мінімаркет.

Створюємо мінімаркет

Дітей розділюємо на невеликі групи по 5-6 чоловік. Кожна група сідає в коло в різних частинах групової кімнати.

Вихователь. Кожна група повинна приготувати прилавок для свого маркету.

Обговорюємо з дітьми, які прилавки вони могли б зробити, і що можна було б продавати на них. Пояснюю, що потрібно постаратися зробити прилавки максимально привабливими для покупців.

- Діти, Афлатун дає поради, як це зробити: використовувати яскраві плакати, застелити прилавки, використовуючи старі шматочки тканини і клей і т.д.

Вихователь. Афлатун пропонує намалювати плакати, що рекламують продукцію, що продається.

Допомогаємо дітям повісити плакати у своїй частині групової кімнати. З Афлатуном ставимо стіл біля кожного плаката і пояснюємо дітям, що це буде їх прилавок.

Як тільки діти підготували свій прилавок, дістаємо предмети (їжу) порожні упаковки, які ми принесли і запропонувати дітям вибрати, що їм більше подобається. Нехай кожна дитина вибере не більш 3-х об'єктів, щоб сумарно вийшло 15-18 об'єктів у кожній групі.

Вихователь. Згадайте, а що ви бачили в магазині під час прогулянки по околицях.

- Що робив продавець?
- Що робив покупець

Повідомляю дітям, що вони будуть робити те ж саме.

Вихователь. Діти, Афлатун пропонує розкласти на прилавку продукти, які ви вибрали і які ви будете продавати «покупцям». І на початку він проситься бути продавцем.

Афлатун пропонує дітям купити що-небудь у його магазині. *(Звертаємо увагу на слова ввічливості при покупці товару).*

Даді вихователь ділить кожну групу на 2 підгрупи і пояснює, що діти з першої будуть продавцями, а з другої – покупцями, а потім діти зможуть помінятися ролями.

Вихователь. А зараз, дістаньте зі своєї Скарбнички певну кількість монет для цього заняття *(пропоную конкретну суму)*, для здійснення покупки.

Гра «Купля-продаж» *(діти обігрують процес купівлі та продажу різних об'єктів. Афлатун приєднується до гри, підходячи то до одного, то до іншого прилавка).*

Афлатун задає питання:

- Скільки «Афлатунчиків» коштує така ручка? Тощо

Ситуації.

Вихователь. Діти, а зараз спробуйте обіграти ситуації, які запропонував Афлатун:

- Двоє дітей хочуть купити одну і ту ж річ, але залишилася тільки одна.

- Грабіжник заходить в магазин і т.д.

Вихователь. А тепер придумайте ситуації для Афлатуна.

Звертаюся до фантазії дітей, щоб вони придумали нові ситуації для обігрівання.

Після закінчення гри в мінімаркет, садимо дітей в коло і запитуємо, чи сподобалося їм працювати в магазині?

- Що було цікавіше: продавати чи купувати? чому?
- Що ви купили в магазині? Навіщо?

Вихователь. Ми так і залишимо монетки, які ви заробили, лежати в групі?

Будемо зберігати їх на столах?

А може покладемо їх в Скарбнички Афлатун?

Так, куди ми покладемо наші гроші?

Діти. В Скарбничку Афлатун!

Діти кладуть свої монетки в Скарбничку Афлатун.

Тема. Природа і рукотворний світ

Мета: ознайомити дітей з поняттям «природа»; визначити, що відноситься до природного світу; підвести дітей до розуміння того, що одні матеріали зустрічаються в природі, а інші – виготовляються людьми.

Матеріали для проведення заняття: картки із зображення природи.

Хід заняття

Вступна частина.

Діти, здрастуйте! Ви коли-небудь бачили сонечко? Як воно виглядає? А які слова потрібно говорити, коли воно приземляється до вас на долоньку? Давайте уявимо, що у вас на руці зараз сонечко. Що ви йому скажете?

Термінологічна частина.

Вихователь розглядає з дітьми поняття «природа». Діти, а де живе сонечко? (*У лісі, у полі, на дереві, у квітці.*) Як одним словом можна все це назвати? Природа. Усі квіти, усі дерева, чагарники, усі метелики, пташки, звірі, риби й комахи — це все природа. Але до природи відносяться і земля, і вода в морях та океанах, і повітря, і сонячне тепло – і всім цим ми з вами користуємося. Назвіть, будь-ласка, чим саме природним користуємося ми з вами? (*Повітря, вода, земля, рослини.*)

Вихователь розглядає з дітьми поняття «Рукотворний світ». Діти, подумайте, чи все що нас оточує, можна назвати природою? Наприклад, стільці і парти. Звідки вони з'явилися? Їх створила людина. Усе те, що було створене руками людини, відноситься до рукотворного світу і це вже не природа. Майже всі речі, які нас з вами зараз оточують, зроблені руками людини. Але давайте подумаємо, з чого вони зроблені.

Вихователь знайомить дітей з технологією виробництва паперу. Ось, наприклад, зошити, які лежать перед вами. Можна сказати, що це природа? Правильно, ні. Хіба ви бачили, щоб на деревах росли зошити? А з чого роблять папір? З дерева. (*Коротка розповідь технології.*) Ось і виходить, що зошит зроблений руками людини, але матеріал для її виробництва береться у природи – і це дерева.

Фізкультурна хвилинка.

Раз, два – дерева
три, чотири – вийшли звірі,
п'ять, шість – падолист,
сім, вісім – птахи в лісі,
дев'ять, десять – це сунічки
підвели червоні личка.

Бесіда про необхідність дбайливого ставлення до природи.

Діти, усі говорять, що потрібно до природи ставитися дбайливо. А ви як думаете? Що потрібно для цього робити? Скажіть, а нас можна назвати частиною природи? Так, адже нас не зробила людина. Тому погано ставлячись до природи, ми погано ставимося до себе самих.

Ігрова апробація матеріалу.

Гра – узагальнення «Природа»

Правила гри. Вихователь пропонує дітям усно знайти зайве слово й визначити, що об'єднує решту слів: озеро, океан, заєць, річка; квітка, струмок, дерево, кущ; поле, луг, ліс, стілець; жук, шафа, повітря, вода.

Варіативна частина.

Робота над загадками. Вихователь пропонує дітям розгадати загадки Афлатуна, який прислав електронною поштою, й визначити, чи є відгадки природою чи ні.

Загадки

1. Сидить баба, у сто шуб одягнена. Хто її роздягає, той сльози проливає. (*Цибуля.*)
2. Сидить дівчина в коморі, а коса її надворі. (*Морква.*)
3. Сто одеж – і всі без застібок. (*Капуста.*)
4. Без вікон, без дверей, повна світлиця людей. (*Огірок.*)
5. Тече, тече – не витече, біжить, біжить – не вибіжить. (*Ріка.*)
6. Виріс у полі дім – повен він зерном.
Стіни всі ж у золоті,
Вікна позабивані.
І дім стоїть, як не гляди, на золотому стовпі. (*Колосок.*)
7. Висить груша – не можна з'їсти. (*Лампа.*)

8. Біля берега живе,
Відв'яжи – і попливе.
Всі рибалки його люблять,
бо у ньому рибку ловлять. (*Човен.*)

9. Землю рити я допомагаю, замість тисячі лопат я один копати рад. (*Екскаватор.*)

Зображення предметів. Дітям пропонується намалювати будь-який предмет, що відноситься до природи.

Заключна частина.

– Діти, сьогодні ми дізналися, що ми з вами, як і рослини, і тварини, теж відносимося до природи. Тому ми повинні з вами піклуватися про природу й дбайливо до неї ставитися.

Тема. Різновиди природних ресурсів

Мета: розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності, сприяти вихованню дбайливого ставлення до природи, ознайомити дітей з поняттям «природні ресурси»; визначити, що відноситься до природних ресурсів і які їх види бувають.

Хід заняття

Вступна частина. З'являється на екрані Афлатун

Діти, здрастуйте! Ви коли-небудь бачили сонячного зайчика? Як ви думаєте, як його можна зловити? А давайте зараз візьмемося за руки й уявимо, що в нашому колі з'явився сонячний зайчик. Зараз ми ловитимемо його по колу. Хто з вас відчує потиск своєї долоньки, повинен буде потиснути долоньку своєму сусідові. Так і будемо ми з вами ловити сонячного зайчика по колу.

Термінологічна частина.

Афлатун розглядає з дітьми поняття «ресурси» й «природні ресурси». Діти, пригадаєте, що таке природа? Усі квіти, усі дерева, чагарники, усі метелики, пташки, звірі, риби й комахи — це все природа. Люди використовують усе, що дає їм природа для виготовлення різних товарів. Шафа зроблена з ... дерев. Светр зв'язаний з вовни ... вівці. Із зібраних ягід ми готуємо ... смачні джеми й варення. Усе те, що дає нам природа називається ... природні ресурси. Ресурси - це те, що використовується для якої-небудь справи. Наприклад, щоб зшити штани, які нам потрібні ресурси? Голки, нитки, тканина, ножиці - усе це потрібні нам ресурси. А ось природні ресурси, це такі, які нам з вами дає природа. А подумайте, чи користуємося ми з вами тим, що відноситься до природи? (*Повітря, вода, земля, рослини.*)

Різновиди природних ресурсів. Діти, подумайте, і скажіть, що нам дає природа. Які природні ресурси ми використовуємо? Усі рослини, якими користуємося, називаються рослинними ресурсами. Це огірки й помідори, яблука й сливи, дерева, з яких роблять меблі й папір. Дерева дуже важливі для нашого суспільства і виконують особливу роль. Вони дають нам тінь, допомагають виробляти енергію, лікують нас. А ось тварини дають нам свою вовну, молоко, кури несуть яйця й дають пух – і все це тваринні ресурси, тому що їх ми отримуємо від тварин. А ще є земельні ресурси – це поля, луки, ліси, якими користується людина. А, як ви думаєте, що відноситься до водних ресурсів? (*Річки, озера, струмки, моря, океани.*)

Фізкультурна хвилинка.

Бесіда про необхідність дбайливого ставлення до природи.

Діти, давайте пригадаємо, як потрібно ставитися до природи. А як потрібно ставитися до природних ресурсів? Уявіть, що перед святом 8 Березня всі діти нарвали пролісків або перед Новим роком, щоб у кожному будинку з'явилася ялинка, вирубали цілий ліс дерев – хіба це дбайливе ставлення до природи?

- У нашій країні дуже багато природних ресурсів, але їх кількість не нескінченна. Якщо людина витратить їх бездумно і не економно, вони можуть закінчитися. І тоді вода в річках стане брудною, повітрям не можна буде дихати, зникнуть птахи, риби й тварини.

Ігрова апробація матеріалу.

Гра – узагальнення «Природні ресурси».

Правила гри. Вихователь пропонує дітям усно знайти зайве слово й визначити, чи відносяться слова, що залишилися, до ресурсів: береза, кущ, стіл, ялинка; суниця, гриби, джем, калина.

Варіативна частина.

Робота над загадками. Вихователь пропонує дітям розгадати загадки Афлатуна й визначити, до якого виду природних ресурсів відносяться, або чи є відгадки природними ресурсами.

Загадки

1. Тече, тече - не витече, біжить, біжить - не вибіжить. (*Ріка.*)
2. Узимку та літом - одним кольором. (*Ялинка.*)
3. І поживне, і смачне,
Біле, пінне, запашне.
Залюбки малята п'ють,
Здоровенькими ростуть. (*Молоко.*)
4. Сам червоний, цукровий – жупан зелений, оксамитовий. (*Кавун.*)

5. Два кінці, два кільця, посередині – цвях. (*Ножниці.*)

Зображення предметів. Дітям пропонується намалювати ресурси, необхідні для приготування борщу. Природні ресурси потрібно обвести олівцем.

Заключна частина.

– Діти, сьогодні ми дізналися, що людина бере у природи різні природні ресурси: і водні, і земляні, і рослинні, і тваринні. Але їх кількість обмежена. Тому ми повинні з вами піклуватися про природу й дбайливо до неї ставитися.

РОЗДІЛ 5. Я і гроші

Тема. Для чого нам потрібні товари

Мета. Розкрити значення слова товар, показати його сутність і необхідність для життя людей. Розширити уявлення про різні групи товарів (*продовольчі та непродовольчі*). Учити дітей визначати різноманітність і корисність продуктів і страв, їхню споживчу якість. Формувати навички раціонального споживача.

Попередня робота. Діти разом з вихователем готують виставку товарів, які виробляються в їхньому місті.

Хід заняття

Вихователь пропонує дітям уважно оглянути кімнату, де вони перебувають, звертає увагу на різні предмети (ліжко, олівець, зошит, особисті речі - одяг, рушник, взуття тощо) і просить пояснити їхнє призначення.

Вихователь. Кожна з цих речей виготовлена людьми, які працюють на заводах, фабриках, у сільському господарстві. Готові речі постачають у магазини та на ринок. Все, що там придбано, має загальну назву товар. Товаром називають все, що призначене на продаж. Люди купують товари для задоволення своїх потреб.

Те, що вироблено людиною для власного споживання, а не для продажу, товаром не є. Наприклад: варення, що заготовили влітку для себе, пиріжки, що напекли на обід, або шкарпетки, які мама сплела для своїх рідних.

Запитання до дітей дітей:

- Чи ходиш ти разом з татом і мамою до магазину?
- Які товари ви з батьками купували в магазині?
- Для чого вони потрібні?
- Що купували батьки особисто для тебе? Чи сподобався тобі цей товар?

• Як ти гадаєш, люди яких професій брали участь у його виробництві?

Завдання: дітям пропонують розглянути малюнки і підкреслити червоним олівцем предмети і продукти, потрібні мамі для приготування їжі (*стіл, каструля, книжка, олівець, картопля, цибуля, гребінець, ніж, дошка, іграшка, плита, сіль*), та пояснити свій вибір.

Вихователь обговорює з дітьми призначення кожної речі і нагадує про одну з найважливіших потреб людини - потребу в їжі.

Продовольчі товари

Вихователь. Для чого потрібна їжа? Які продукти необхідні для її виготовлення? (*відповіді дітей*)

Вихователь. Товари, з яких виготовляється їжа, називаються продовольчими.

Запитання до дітей

• Які страви ти знаєш? Назви свою улюблену та розкажи, з яких продуктів вона виготовляється.

• Які продукти харчування корисні і дітям, і дорослим (*фрукти та овочі, хліб і крупи, м'ясо, птиця, яйця, риба, молочні, бобові*).

Вихователь. Великі магазини, в яких продаються продукти харчування, називаються універсами. Які товари можна купити в спеціалізованих магазинах або відповідних відділах універсамів: «Овочі - фрукти», «Хліб», «М'ясо» тощо.

Вихователь називає і демонструє продукти (або їхні зображення), які завдають шкоди здоров'ю: солодкі газовані напої, гострі та копчені м'ясні вироби, смажена картопля, біляші, шаурма, чипси, солоні сухарики, цукерки.

Запитання до дітей

• Які товари твоя родина купує в продуктовому магазині?» (*Діти називають їх*).

Промислові товари

Вихователь. Крім продуктів, людям потрібні одяг, взуття, меблі, іграшки та книжки і ще багато чого. Такі товари називаються промисловими. Кожен з них має своє певне призначення.

Так, взуття захищає ноги від холоду та вологи, з книжок дізнаємося багато цікавого, парасолька укриває від дощу тощо.

Запитання до дітей

• В яких магазинах можна придбати різні промислові товари? (*В універмагах, супермаркетах, універсамах тощо*).

• Назвіть товари, які можна купити в магазинах: «Іграшки», «Спорт», «Одяг», «Побутова техніка», «Посуд», «Меблі» тощо. (*Діти перелічують різні товари*).

• Як називаються такі магазини? (*Це - спеціалізовані магазини*).

Завдання: намалювати промислові товари, які діти знають, та пояснити їхнє призначення.

Проблемна ситуація

Вихователь. Діти, Афлатун купив товари, але не знає якісні вони чи ні. Він попросив уважно розглянути їх і визначити їхню якість.

Серед якісних товарів варто покласти і браковані (*пошкоджена дитяча іграшка, сорочка з відірваним рукавом, підгнилі фрукти чи овочі, товари в надірваній чи промоклій упаковці, продукти чи товари зі сторонніми запахами*). Діти мають зробити свій вибір.

Вихователь. Чому ви віддали перевагу одним товарам та відмовилися від інших. (*діти пояснюють*)

На виставці

Екскурсивод (вихователь) називає виробництво, а діти мають назвати чи показати товари, які там виробляються, та пояснити їхнє призначення.

Наприклад:

- кондитерська фабрика - цукерки, печиво, шоколад тощо;
- швейна фабрика - одяг (*пальта, костюми, сукні тощо*);
- молокозавод — молоко, сир, кефір, йогурт, сметана тощо

Дидактична вправа «Ти прийшов з мамою до універмагу»

Діти по черзі заходять до різних відділів універмагу (*головні убори, взуття, посуд, меблі, тощо*) та «купують» у кожному з них одну річ. Свій вибір мають обґрунтувати, відповівши на запитання «Чому ти вибрав саме цю річ?» (*Колір, якість, необхідність або привабливість речі*).

Малятам пропонують пригадати **правила поведінки в магазині**, супермаркеті, торговельному центрі.

• Перш ніж зайти до магазину, треба пропустити тих, хто виходить.

• Якщо ви разом з мамою хочете придбати іграшку або якийсь інший товар, треба ввічливо попросити продавця показати його.

• Отримавши покупку, не забудьте подякувати продавцеві.

- На закінчення заняття варто провести вправу для закріплення уявлень.

Вправа «Н азви потрібні слова»

- Той, хто продає товари, називається... (*Продавець*).
- Той, хто купує і використовує товари для себе, називається... (*Покупець*)

Тема. Кожний товар має свою ціну

Мета: розвивати ошадливість, уміння рекламувати товари; виховувати бережливе ставлення до різних речей; дати знання про те, що кожний товар має попит, від якого залежить його ціна; учити дітей самостійно оцінювати товари; закріпити знання про ресурси, які необхідні для виготовлення товару. Роз'яснити дітям значення реклами – інформації про товари та послуги. Вчити дітей створювати рекламу, яка привертає увагу людей.

Словник: активізувати слова: ресурси, товар, банк, реклама, якість, попит, ціна.

Матеріал: іграшка – Афлатун, аркуші паперу, фарби, фломастери, олівці, дидактичні ігри «Коли є попит на товар», «Рациональна покупка».

Хід заняття

Чутно стук у двері. Заходить Афлатун. Діти вітають гостя. Афлатун звертається до дітей по допомогу. Він хоче в своїй країні відкрити крамницю, щоб задовольнити потреби свої друзів, батьків у різноманітних товарах. Але не знає, як це зробити, який товар краще продавати. Афлатун вирішив звернутися по допомогу.

- Як ви вважаєте, ми зможемо допомогти нашому гостю?
(*Діти запрошують Афлатуна, сідають на стільчики.*)

- Згадайте, які потреби має кожна людина?
- Що таке товар?
- Які крамниці ви знаєте? (*«Дитячий світ», «Книги», «Взупі-ти», «Мєблї»...*)

- Яку ж крамницю краще відкрити Афлатуну? Так, потрібно вивчити, на який товар мають попит його друзі. Це може бути одяг, взуття, іграшки, продукти харчування тощо.

- Що потрібно, щоб товар швидко продавався?
- Правильно, слід зробити на крамниці красиву вивіску, дати оголошення, тобто рекламу. А ще товар повинен бути якісним, мати і красиву упаковку.

- А що таке реклама? Так, це повідомлення про наявність товару, його якість, можливість придбання. Реклама – це інформація

про товари та послуги. Вона привертає до себе увагу людей, щоб вони хотіли придбати товар.

- А ви чули рекламу? Де? (*по телевізору, радіо, в газетах, журналах, на плакатах*).

- А чи знаєте ви, що великі плакати називають бігбордами. Рекламу на бігбордах роблять великою, яскравою, щоб приваблювала увагу людей.

- Що ж можна рекламувати?

- Які реклами ви знаєте? (*реклама напоїв, солодоців, ліків, іграшок тощо*).

- Кожний товар повинен мати свою ціну. Ціна товару залежить від якості товару, від того, які ресурси використовувались для виготовлення товару.

- Що це таке?

- Ціна - це кількість грошей, які покупець повинен сплатити продавцеві, щоб купити бажаний товар.

Подивіться, у мене є два зошити. Як ви думаєте, їх ціна однакова чи різна?

- Чому їх ціна відрізняється?

- Правильно, їх ціна відрізняється, тому що у них різного кольору листки, а це означає, що цей зошит (*з сірими листками аркуша*) низької якості, на його виготовлення витрачено менше сил, так як його повністю і до кінця не обробили, щоб аркуші стали світлими, білими. А цей зошит коштуватиме дорожче, так як він більш високої якості, у нього білі, гладенькі аркуші,

- Діти, а від чого ще може залежати ціна товару?

• Від попиту. Чим більше людей купують цей товар, тим він дорожче коштує.

• Від якості товару. Чим вища якість, тим вища ціна.

• Від кількості товару на ринку. Чим багато товару, тим його ціна нижча.

• Оптові ціни завжди нижчі роздрібних цін.

• Від вкладеного в його виробництва праці.

• Від кількості матеріалу, витраченого на виробництво товару (*мамина шуба коштуватиме дорожче, ніж у доньки, так як хутра витрачено більше.*)

Всі запропоновані варіанти вихователь пояснює дітям або відповідь на деякі чинники дитина може розкрити сама.

Гра «Скільки коштує?» - Діти, зараз ми з вами пограємо в гру «Скільки коштує?». Я вам буду називати товар, а ваше завдання - визначити його ціну, скільки він коштує в магазині.

Гра «Дорого - дешево».

- Подивіться, діти, у нас тут лежать різні товари. І у мене є такі цікаві таблички - синя і червона. Синя табличка позначає дешевий товар, а червона табличка позначає дорогий товар. Як ви думаєте, який товар найдорожчий і найдешевший? Розкладіть таблички.

- Міша, розклади таблички червону біля дорогого товару, а синю біля дешевого товару. Чому ти так вирішив?

- Давайте поміркуємо, які ресурси використовували для виготовлення ось цієї книги.

Завдання. На фланелеграфі - дві «вітрини». На одній зображені товар з цінами, а на другій - без цін. У двох крамницях продаються однакові товари. В якій із них, на вашу думку, буде більше покупців і чому?

Дидактична гра «Коли є попит на товар»

- А тепер ми з вами зробимо рекламу для магазину, який хоче відкрити Афлатун. *Діти беруть аркуші паперу, фарби, фломастери, олівці і малюють рекламу. Наприкінці заняття Афлатун розглядає реклами, дякує дітям за допомогу, забирає із собою реклами, прощається.*

Тема. Потреби людини

Мета: розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності, формувати у дітей уміння співвідносити власні бажання зі своїми можливостями; ознайомити дітей з поняттями «потреби», «товари», «послуги».

Матеріали: шкатулка.

Хід заняття

Вступна частина.

Діти, від чого у вас покращується настрій? А які речі допомагають вам розвеселитися? Сьогодні я принесла вам чарівну шкатулку-Афлатун. З неї кожен з вас зможе витягти те, що він хоче. Саме ту річ, яка поліпшує вам настрій. Тільки речі в шкатулці невидимі, тому ви повинні розповісти нам, що ви витягнули. *(Вихователь демонструє роботу шкатулки.)*

Термінологічна частина.

Вихователь розглядає з дітьми поняття «потреби». Діти, у кожного з нас були різні бажання, які виконувала чарівна шкатулка. Але разом з бажаннями в кожній дитини й дорослого є свої потреби.

Що означає це слово? Потреби – це те, без чого людина не може жити, і все те, що вона хоче мати.

Бесіда-роздум. Діти, подумайте й назвіть свої потреби, те, без чого ви не зможете жити (*їжа, сонце, повітря, тепло*).

Коли людина росте, то її потреби ростуть разом з нею. Давайте пригадаємо той час, коли ви були зовсім маленькими і лише прийшли до дитячого садочку. Які у вас тоді були потреби?

Вихователь знайомить дітей з різними потребами.

- Діти, як ви вважаєте, чи у всіх людей є потреба в безпеці і збереженні здоров'я? Чи всі люди хочуть бути здоровими? Дійсно, кожна людина має потребу в безпеці та збереженні здоров'я. Тому існують такі служби, які допомагають людям в складних ситуаціях. Це пожежна допомога, міліція та швидка допомога. Давайте пригадаємо номери, за якими потрібно телефонувати у разі небезпеки. 101 – пожежна допомога (*служба порятунку*), 102 – міліція, 103 – швидка допомога.

- Діти, коли ви виростете, у вас з'явиться потреба в освіті, і тоді ви підете до школи. А зараз кожна дитина ходить у дитячий садок, спілкується вдома з батьками, друзями. Це відбувається тому, що у нас є потреба в спілкуванні. Ми не можемо довгий час жити без спілкування.

Експеримент «Мовчанка». Діти, давайте з вами проведемо експеримент. Перевіримо, скільки часу людина може витримати без спілкування. Зараз кожен «закриє ротик на замок» і спробує якомога довше ні з ким не розмовляти. (*Проводять експеримент.*)

- Діти, ми з вами тільки що визначили, що людина не може довгий час не спілкуватися.

Бесіда-уточнення. Діти, давайте подумаємо, чи однакові потреби у хлопчиків і дівчаток? Зараз я називатиму вам різні предмети, і якщо вони відносяться до потреб хлопчиків – хлопчики підніматимуть руку вгору, а якщо це потреби дівчаток – то дівчатка повинні підняти руку вгору. Будьте уважні: зубна щітка, лялька, м'яч, машина, велосипед, тепло, ліжко, вода, шпильки. Отже, потреби у хлопчиків і дівчаток трохи відрізняються. Але є те, без чого не можуть прожити ні дівчатка, ні хлопчики. Це тепло, вода, їжа й повітря.

Фізкультурна хвилинка.

• Діти, давайте спробуємо зобразити кішечку, якій дуже холодно (*діти встають і зображають замерзлу кішку*).

• Для того, щоб зігрітися, кішечка вирішила розтерти своє тіло лапками (*діти потирають руками свій тулуб, руки, ноги*). Але і це не

допомогло кішечці зігрітися. І тоді вона вирішила зробити зарядку (*діти виконують декілька вправ*).

• Ось виглянуло довгоочікуване сонечко, кішечка потягнулася на всі боки й почала солодко муркотати (*діти потягуються в різні боки із звуком «мур-мур-мур»*).

Вихователь знайомить дітей з поняттями «товар» і «послуги».

- Діти, для того, щоб задовольнити всі ваші та свої потреби, батьки купують різні речі в магазині або на ринку. Усі ці речі називаються товаром. Товари бувають дорогі та дешеві за ціною, великі й маленькі, їстівні й не їстівні. Іграшки, морозиво, торти, книги, одяг – усе це одним словом називається «товаром». Але не всі потреби можна задовольнити, купивши який-небудь товар. Існують різні установи. Вони виконують послуги, якими ми користуємося. Послуги – це робота, яку виконують люди, щоб нам з вами було краще жити. Наприклад, у перукарні нічого не продають, там нас підстригають, миють голову, фарбують волосся. Це послуги, якими ми з вами користуємося.

Ігрова апробація матеріалу.

Гра – узагальнення «Види товарів».

Правила гри. Вихователь пропонує дітям усно знайти зайве слово й визначити, яким словом можна назвати решту всіх слів: морозиво, торт, лялька, цукерки, стілець, шафа, крісло, праска.

Гра – діалог «Товари послуги».

Правила гри. Вихователь пропонує дітям визначити, чи є назване слово товаром, чи це установа, яка надає послуги (*послуги діти називають самостійно*).

Іграшки – товар; перукарня – послуги (*стрижка, фарбування, манікюр, миття голови*); одяг – товар; пошта – послуги (*пересилка листів, листівок, телеграм, розноска журналів, газет*); лялька – товар; майстерня – послуги (*ремонт одягу, взуття, заміна підборів, замків*); книга – товар; фломастери – товар.

Варіативна частина.

Робота над загадками. Вихователь пропонує дітям відгадати загадки від Афлатуна й визначити, чи є названі предмети товаром або послугою.

Зображення предметів. Дітям пропонується намалювати будь-який товар або послугу (*у куточку малюнка дитина позначає буквою Т – товар, П – послуги*). Або ж дитина малює свої потреби.

Заключна частина.

– Діти, сьогодні ми дізналися з вами, що у кожного з нас є свої потреби в їжі, воді, теплі, потреби в спілкуванні. Але ще кожній

людині необхідна увага друзів. Давайте подаруємо усмішку один одному, щоб у вас протягом всього дня був гарний настрій.

Тема. Потреби тваринного й рослинного світу

Мета: ознайомити дітей з потребами тваринного й рослинного світу, формувати дбайливе й економне ставлення до довкілля, розвивати увагу, мислення, увагу.

Матеріали для проведення заняття: зображення будки, вулика, курника, панцира, нори, зайця та інших тварин.

Хід заняття

Вступна частина.

– Діти, подивіться у віконце. Яка сьогодні погода? Якщо на вулиці світить ясне сонечко, то й у всіх навколо чудовий настрій. А якщо погода похмура, то й на душі якось сумно. А давайте зараз ми створимо в нас у групі своє тепле сонечко. Для цього ми повинні стати в коло й міцно взятися за руки.

– Діти, подивіться, яке гарне сонечко у нас вийшло! Але щоб воно нас зігріло своїм теплом, давайте подивимося один на одного й подаруємо всім свою теплу веселу усмішку.

Термінологічна частина.

Вихователь розглядає з дітьми проблемну ситуацію. Діти, сьогодні до нас у гості прийшов Афлатун зі своїм другом маленьким зайченям. Річ у тому, що маленьке зайченя вирішило поміняти місце проживання й не знає, де йому краще оселитися, щоб було безпечно й тепло взимку. Афлатун запропонував йому такі варіанти житла: будка, вулик, курник, панцир, нора. Діти, давайте з вами поміркуємо. Який варіант більше всього підходить нашому зайченяті?

– А що ще, крім житла, необхідно зайчикові для життя? (*Їжа, вода, повітря, тепло, безпека.*)

– Діти, а як називається одним словом все те, чого потребує зайчик? (*Потреби.*)

Бесіда «Потреби тварин». Діти, дійсно, у всіх тварин, як і в людей, є свої потреби у воді, житлі, повітрі, теплі, їжі. А зараз я загадаю вам загадку, а ви відгадайте, що це за тварина і назвете, які у неї є потреби.

Що за птах людей боїться.

Не літає високо, а співає «Ко-ко-ко»? (*Півень.*)

– Діти, давайте з вами визначимо, як змінюються потреби тварин із зміною пори року? Чи однакові потреби у тварин улітку й зимою? Чим вони відрізняються?

Вихователь розглядає з дітьми потреби рослин. Діти, сьогодні Афлатун передав мені лист від жителів країни рослин. Давайте зараз ми його прочитаємо.

Вихователь зачитує лист рослин дітям.

Лист від жителів країни рослин

*Здрастуйте, діти! Ми – жителі країни рослин: дерева, чагарники, квіти, трави. Ми хочемо переселитися з лісу до вашого міста. Скажіть, будь ласка, чи все необхідне для нашого життя є у вашому місті? Чекаємо на вашу відповідь. **Рослини.***

– Діти, давайте подумаємо. Які потреби є у рослин? (*Вода, світло, тепло, земля.*) А чи все необхідне є в нашому місті для життя рослин?

Фізкультурна хвилинка.

Грава апробація матеріалу. Ігри від Афлатуна

Економічне лото «Нагодуй тварин».

Правила гри. Вихователь пропонує дітям усно знайти слова, які позначають потреби певних тварин. Кожна дитина або група дітей отримує зображення тварини. Якщо названа потреба підходить – діти плескають у долоні.

Зображення: заєць, вовк, ведмідь, папуга, кішка. Перелік потреб: тепло, вода, морква, риба, мед, м'ясо, зерно, трава, житло, повітря, книги, світло.

Економічна майстерня «Будиночок для рибок».

Правила гри. Вихователь пропонує дітям придумати модель будиночка для золотої рибки. Діти повинні вказати форму, колір будиночка, матеріал, з якого він виготовлений. Вихователь радить дітям використовувати підручні засоби.

Варіативна частина.

Робота над казками. Вихователь пропонує дітям пригадати казки, у яких йдеться про потреби тварин. («*Лисиця й заєць*», «*Два жадібні ведмедики*».) Діти згадують, які саме потреби описуються в цих казках.

Зображення предметів. Дітям пропонуватися намалювати відповідь на лист жителям країни рослин. Діти зображають потреби рослин / тварин.

Зображення фантастичних предметів. Дітям пропонується намалювати рослину або тварину у якого немає потреб (*робот*).

Заключна частина.

– Діти, сьогодні ми дізналися, що всі рослини й тварини дуже схожі на нас. Вони, так само як і ми, потребують їжі, тепла, води, повітря. Рослини й тварини – наші менші брати. Тому ми повинні

дбайливо до них ставитися. А коли настає зима, потрібно допомагати птахам і тваринам їжею, тому що сніг ховає всі запаси тварин. Будьте уважними до потреб тварин і рослин.

Тема. Я можу здійснити свої мрії

Мета. Навчити дітей усвідомлювати свою важливість і те, що вони мають унікальні таланти. Дати дітям зрозуміти, що вони можуть здійснити свої мрії.

Матеріал: іграшка – Афлатун, вирізки у формі зірочок, олівці.

Хід заняття

Вихователь. Чи пам'ятаєте, діти, що таке таланти і чому вони важливі?. Таланти - це те, що робить нас особливими і унікальними. Таланти - це те, що ми вміємо робити краще інших, наприклад, малювати, бігати або навіть зберігати спокій.

Таланти допомагають нам втілювати наші мрії. Хто-небудь, у кого є талант допомагати іншим, ймовірно, здійснив свою мрію стати пожежником або лікарем.

Діти, кожен з вас особливий і унікальний і що у всіх у вас різні мрії..

Гра «Назви свій талант»

Садимо дітей у коло і пояснюємо, що зараз їм потрібно буде називати те, що вони, на свій погляд, роблять добре. Наприклад: співати, танцювати, допомагати іншим людям, бути старанним, високо стрибати, робити відкриття і т.д. Все це називається «таланти». Даємо дітям м'яч і просимо кожного назвати свій особистий талант вслух і далі передавати м'яч іншій дитині, яка також повинна назвати свій талант. Гру продовжувати до тих пір, поки всі діти не назвуть свої таланти.

З'являється Афлатун і приносить зірки бажань, які вони робили на минулому занятті: «Загадай бажання – зірочка падає!»

- Ви пам'ятаєте, що це за зірочки?
- Ви пам'ятаєте, яке бажання ви загадали?

Напевно, у кожного з вас є свої мрії та бажання досягти чогось, коли ви підроснете.

Роздає дітям їх зірочки і запитає:

- Бажання, яке ви загадали тоді, досі найголовніше для вас або вам би хотілося поміняти його зараз?
- У вас з'явилася нова мрія? Яка ??
- Як ви думаєте, що вам знадобиться, щоб здійснити її?

- Ваші таланти дуже важливі для здійснення мрії, і їх слід використовувати з розумом. Є багато способів використати ваші таланти, а коли ви підростете, ви відкриєте в собі нові таланти.

Роздає кожній дитині зірочку, вирізану з чистого аркуша паперу, і просить їх намалювати на ній свій талант.

Малювання «Мій талант» Діти виконують роботу

Афлатун. Дуже важливо пам'ятати, в чому полягає ваш талант і про що ви мрієте. Тож візьміть свої зірочки бажань і до їх звороті приклейте зірочку з талантом. *(Діти виконують)*

Вихователь. А зараз покладіть свої зірочки бажань і талантів в Коробку для Подорожей з Афлатун.

- Ваша мрія про майбутню професію залишилася тією ж, як і тоді, коли ви робили зірочки бажань?
- Як ви думаєте, чи добре мати не одну мрію, а кілька?
- Чи можна дозволяти іншим людям заважати вам в досягненні мрії?

Вихователь. Отже, діти, ви маєте право здійснювати свої мрії і розвивати свої таланти .

Тема. Правова академія Афлатуна

Мета: виховувати пошану до людей різних професій, пробуджувати інтерес і бажання знати про зміст їх діяльності; закріпити знання дітей про поняття «економіка» і «право»; закріпити знання з права, які має дитина; продовжити учити проводити операції з грошима, відкривати свою справу; закріпити отримані економічні знання в різних видах діяльності; формувати уявлення про те, що всяка праця почесна, важлива і необхідна.

Хід заняття

Добре живе той, хто багато працює і вчиться.

Читання економічної казки «Рукавичка» на новий лад.

Мета: назвати й обговорити добрі й погані вчинки казкових героїв. Чи мають вони право так поступати?

Заходить Афлатун

Гра-заняття «Економіко-правова школа».

Ігровий момент.

Афлатун. Відгадайте, у яку гру ми сьогодні гратимемо? Для цього вам треба буде відповісти на декілька питань.

- Як називаються діти, які вчать в школі? *(Учні.)*
- Хто веде уроки? *(Вчитель.)*
- Хто має право ходити в школу й учитися? *(Усі діти, яким виповнилося 6 років.)*

- Я сьогодні буду вчителем, а ви учнями.
- Але наша школа буде не проста, а економіко-правова. А що це означає? (*Вивчатимемо економіку і право.*)

1 урок. Розвиток мовлення.

– Зараз ми пограємо в гру «*Закінчи речення*». З ваших відповідей я хочу дізнатися, чого ви прагнете навчитися в нашій економіко-правовій школі.

- Я хочу... Я умію... Я зможу... Я обов'язково навчуся...
- Урок наш продовжується. Зараз ми пригадаємо наші улюблені казки.

Читання уривка (прихід персонажа) з казки «Троє поросят».

Право: скривджені герої – поросята, вовк хотів порушити їх право на житло.

Афлатун. Поросята зрозуміли, що житло повинне бути надійним, міцним, зручним.

Прислів'я. Дешево та гнило, дорого та мило (*матеріали для будівлі*).

«Вовк і семеро козлят»

Право: порушення права на житло, загроза життю козлят.

Афлатун. свої потреби не можна задовольняти за рахунок інших.

2 урок. Математика.

Розв'язання економіко – правових задач.

Наприклад. Однакові огірки у двох продавців продаються за різною ціною 5 і 6 гривень. У кого розкуплять огірки швидше? Чому?

Гра «Що можна купити за гроші».

Товар за дорогою або дешевою ціною можна купити.

А чи є ціна дружбі, товариству, людині?

За що цінують людину?

За що товариші цінують тебе?

Для кого ти найдорожчий?

Хто найдорожчий для тебе?

Дитина має право на любов і турботу батьків, сім'ї, суспільства.

- Як вас називають удома батьки? Крім ласкавих слів, батьки ще називають вас на ім'я. Чому? (*кожна дитина має право на ім'я*). Коли народжується дитина, їй дають ім'я.

3 урок. Малювання.

Творче завдання: на одному великому аркуші діти малюють школу, де б усім було добре вчитися, відпочивати. (*Мій проект школи*).

4 урок. Музика.

Пісня «Навчають в школі», «Економічна».

Підсумок.

Афлатун Закінчуються наші уроки. Ви всі були молодці, швидко й добре справилися із завданнями.

– Яке право ми сьогодні з вами пригадали?

Право на освіту, яка допоможе пізнати краще навколишній світ, отримати знання з різних предметів: читання, математики, економіки, права.

Гра «Економічна рибалка».

Учасники за чергою підходять до озера й ловлять рибку. Потрібно прочитати слово або пояснити знак, написані на зворотному боці (*право на турботу, любов близьких, безпеку здоров'я; транспорт: автобус, вантажівка тощо*).

Гра «Мої права». Діти показують картинку й називають свої права.

Обговорення проблемних ситуацій.

Наприклад, на кондитерській фабриці «Ласунка» виготовили нові цукерки.

– Що потрібно зробити, щоб про цукерку дізналися продавці й покупці?

1. Рознести цукерки по всіх магазинах міста.

2. Придумати рекламу й показати по телевізору.

Маємо право на різні способи знайомства з новою продукцією, але найбільш вигідний – реклама.

Підсумок заняття

Права - це дуже особлива категорія і їх слід поважати.

Афлатун. А як по вашому повинен виглядати ідеальний світ для дітей, щоб вони були щасливі.

- Як би цей світ виглядав?
- Що б робили діти?
- Ходили б вони в школу?
- Була б у них їжа?

Даємо кожній дитині великий чистий аркуш паперу і кілька вирізок із зображенням дітей, права яких дотримуються і права яких порушуються. Просимо дітей створити свій колаж на тему «Світ для дітей», приклеївши на аркуш паперу все те, що їм хотілося б мати в ідеальному світі для дітей. Пояснюємо, що дітям слід вибирати з картинок тільки ті, які, як їм здається, підходять для ідеального світу дітей.

Коли завдання буде виконано, діти підпишуть свої роботи (допомагаємо їм) і поміщують свої колажі на тему «Світ для дітей» в Коробку для Подорожей з Афлатун.

Підведення підсумків заняття.

Тема. Дітям про гроші

Мета. Розвивати у дітей логічне мислення, дрібну моторику рук. Виховувати у дітей інтерес до економіки; такі якості, як економічність, раціональність. Продемонструвати дітям сучасні гроші, дати поняття «купюри» (*паперові гроші*), «монети» (*металеві гроші*); ознайомити дітей з грошовими одиницями України, країн-сусідів (*Росії, Білорусії*), далекого зарубіжжя. Дати елементарні знання про дохід, витрати, товар, зарплатню. Знайомити дітей з роботою банку, як основною установою збереження і видачі грошей.

Вчити складати з геометричних фігур предмети. Тренувати в збільшенні ціни на задане число. Закріпити порядковий і зворотний рахунок до 10. Вчити поважати людей, які вміють працювати і чесно заробляти гроші. Заохочувати бажання і прагнення дітей бути зайнятими корисною діяльністю.

Матеріал: *роздатковий матеріал:* набори геометричних фігур; прості олівці і альбомні листи; шаблони геометричної фігури «квадрат»; картки на тему «Транспорт», «Одяг», «Посуд», «Меблі»; комплекти цифр від 1 до 10.

Хід заняття

Вихователь і діти сідають навколо столу, на якому лежать недбало кинуті купюри.

Вихователь. Хтось розкидав папірці на столі. Викиньте їх, будь ласка.

Діти. Це ж гроші.

Вихователь. Діти, а хто-небудь з вас хоче взяти собі ці гроші? (*Якщо хтось із дітей захоче взяти собі купюру, потрібно з'ясувати, для чого вона йому потрібна*)

Вихователь. А гроші хто-небудь кому-небудь дає просто так? А де беруть гроші? (*Відповіді дітей*) Правильно діти, їх заробляють. Батьки щодня ходять на роботу, трудяться і отримують зарплату, тобто гроші, які їм видають за виконану роботу.

Діти, а можна гроші забирати у інших? Я бачила як люди випрошують гроші у людей. Чи правильно вони роблять? (*Відповіді дітей*) А що ще можна робити?

Діти. Красти (Діти роблять висновок про те, що гроші необхідно заробляти чесно.)

Вихователь. Дорослі мають будь-які професії, які дають їм можливість працювати і заробляти собі на життя. Професій дуже багато (Звертається до дітей.) Хто за професією ваші батьки? (Відповіді дітей)

Для того щоб отримати професію, треба багато вчитися, але спочатку треба вирішити, яка робота тобі подобається. Ким би ви хотіли стати, коли підроснете? (Відповіді дітей)

Вихователь. А чи знаєте ви, що таке гроші? Звідки вони взялися і для чого? Якщо не знаєте, тоді сідайте, я вам розповім. Мені цю історію розповів Афлатун!

Було це дуже давно. В одному місті жили люди, які виготовляли одяг, взуття, пекли хліб, - кожен займався своєю справою. І ось одного разу господар сім'ї, яка шила черевички, подумав: «Навіщо мені так багато взуття? Піду я до сусіда і поміняю на хліб». І з того часу люди почали обмінюватися своїми товарами. Сам процес обміну в народі називали «гроші». Йшли роки. Люди знайшли коштовні метали: золото, срібло. За товар почали розраховуватись золотим або срібним піском. Пізніше викарбували з нього монети. 1534 року на Русі монету називали «копійкою». Монети були різні за розміром. Карбували їх на монетних дворах. Слідом за монетою з'явилися паперові гроші. Перші паперові гроші в Україні називалися карбованці. Йшли у минуле старі гроші - з'являлися нові. Були у нас і карбованці, і копійки, і рублі, і купони. а ось нещодавно з'явилися гривні. Це нові паперові гроші, на яких зображені видатні люди України - князь Володимир, Ярослав Мудрий, Тарас Шевченко, Леся Українка та інші. Гривня - наша національна валюта.

Вихователь. Як називаються гроші, якими ми користуємося?

Діти. Гривні.

Вихователь дістає зі скарбнички паперові гроші.

Вихователь. Паперові гроші називаються купюрами. Купюри бувають різного номіналу: 10, 20, 50, 100, 200, 500. (діти розглядають купюри, з'ясовують, чим вони відрізняються один від одного і що між ними спільного.

Вихователь дістає металеві гроші.

Вихователь. Ці гроші називаються монетами.

Казка про монетку, бесіда за змістом.

Стук у двері. З'являється хлопчик - Афлатун із чарівною торбинкою.

- Доброго ранку, малята! Ви такі чудові, що я вирішив подарувати вам незвичайний будиночок. (*Дістає з торбинки скарбничку.*)

Афлатун. Хто знає, як вона називається? Так, це скарбничка!

У ній можна накопичувати й зберігати гроші. Коли монетка входить у будиночок - це дохід, або прибуток (*прийшла*), а коли виходить - це витрата (*вийшла*). Тут, у скарбничці, залишилося зовсім мало монет. (*Струшує скарбничку.*) На що ж я майже все витратив? Забув. Допоможіть мені пригадати, для чого я брав гроші зі скарбнички.

Вихователь. Добре Афлатунчику, зараз побачимо.

В цій торбинці усе, що купив Афлатун. Те що продається і купується називається як? (*Товар*) Ось зараз кожен з вас дістане із торбинки по одному товару. (*У торбинці: чіпси, сухарики, цукерки, овочі, фрукти, йогурт ...*)

Як ви вважаєте усі покупки Афлатуна є корисними?

Д/з «Корисне – не корисне». (*Діти розкладають товари на 2 групи. Корисні продукти до картинки на якій зображено радість, некорисні – сум*).

Фізкультхвилинка.

- Хто з вас удома має скарбничку?
- Хто з дорослих працює і приносить дохід?
- Хто в сім'ї не працює?

У вас на синіх картках зображено доходи, а на червоних - витрати.

Коли я тихенько подзвоню в дзвіночок, діти із червоними картками стануть на червону стрічку, а із синіми - на синю.

(Під час ігрових дій Афлатунчик привертає увагу малят до того, що синіх карток має бути більше; питає, від яких червоних карток можна відмовитись або тимчасово відкласти їх. Обговорюємо кожну картку).

Афлатун. Запам'ятайте правило: - гроші потрібно витратити економно і не витратити їх на непотрібні речі.

- Зараз, діти, ми підемо до невеличкого музею, де зберігаються різні гроші різних часів.

Діти розглядають колекцію монет та паперових грошей.

- А зараз ми зайдемо до цього красивого і великого будинку. Він називається банк. *Банк* - це надійне місце, куди ми кладемо

гроші, щоб зберігати їх. Що ви тут бачите? (*Сейфи, банкомат, грошовий лічильний апарат, гроші...*)

Тут зберігаються гроші. Ми зараз попросимо показати нам, які купюри є в банку. Тут є не тільки гривні, копійки, але й закордонні гроші.

Вихователь пропонує дітям назвати знайомі купюри і монети, показує і називає рублі - Росія, долари - Америка, євро.

- Але в ньому не тільки зберігаються гроші а завдяки банкам люди можуть переводити свої кошти з однієї країни в іншу.

Робота над літературними творами. Вихователь пропонує дітям пригадати твори, у яких згадуються гроші («*Муха Цокотуха*», «*Скрудж Макдак*», «*Міна*»). Як ставилися до грошей персонажі? На що вони їх витрачали? Оціни їх поведінку.

Що то за коліщатко, що із торбинки викотиться? (*Монета, копійка.*)

Що ходить по миру без ніг? (*Монета, копійка.*)

Зображення предметів. Дітям пропонується намалювати монети особливим чином: підкласти під лист паперу монету й фарбувати її олівцем спочатку з одного боку, а потім з іншого.

Розфарбовування. Дітям пропонується розфарбувати ксерокопії купюр різного номіналу відповідно до кольору оригіналу: 2 гривні – коричневим; 5 – синім; 10 – червоним; 20 – зеленим.

Розумова діяльність. Вихователь показує дітям зображення монет і купюр.

1) Порівняєте розмір монет. Яка монета найбільша?

2) Якщо коробка сірників коштує 5 копійок, а у нас тільки 10 копійок, скільки копійок нам дадуть на здачу?

3) На скільки гривень більша купюра номіналом 10 гривень від купюри 5 гривень? А 5 гривень від 2 гривень?

Вихователь. Діти, Афлатун підказав мені як можна заробити гроші. А зараз, діти, я пропоную вам заробити гроші самостійно, зігравши зі мною в одну дуже цікаву гру, яка називається «*Де, що, по чому?*»

«Де, що, по чому?»

- Для цього вам треба розділитися на дві команди. Я вам пропоную зробити це за допомогою чисел. Той, хто витягне число менше п'яти, стає праворуч від мене, а той, хто витягне число більше п'яти, - стає з лівого боку. Кожна команда вибирає собі капітана. (*Діти діляться на команди.*) А зараз, капітани, підійдіть до мене і виберіть назви своїм командам. (*Капітани вибирають емблеми для команд.*)

Отже, почнемо гру. Вам необхідно буде виконати 5 завдань від Афлатуна. За кожне правильно виконане завдання ваша команда отримає певну суму грошей.

Ігрові завдання від Афлатуна:

1. На столі лежать зображення предметів меблів, посуду, продуктів і побутової техніки. Всі картинки перемішані.

Завдання командам: одній - відібрати всі картинки, на яких зображені продукти і побутова техніка, а іншій - відібрати картинки з меблями і посудом. А також командам необхідно сказати, як називаються магазини, в яких все це продається. Вартість завдання 2 гривні.

2. Кожній команді видається по альбомного листу, шаблони квадратів і прості олівці за кількістю гравців. *Завдання* - економно використовуючи лист, окреслити якомога більше квадратів. Вартість завдання 2 гривні.

3. *Конкурс капітанів.* Капітанам видається комплект цифр від 1 до 10. *Завдання:* викласти швидше, а головне, правильніше в ряд цифри в порядку зростання і зменшення.

4. На столі лежать геометричні фігури. *Завдання:* зібрати фігури з них (*квітка, будиночок, людина*).

5. Обом командам пропонується уявити, що вони виграли в лотерею велику суму грошей. На що витратять ці гроші? Вартість завдання 2 гривні. Кожна команда підраховує свій виграш.

6. ***Вихователь.*** А зараз я пропоную витратити чесно зароблені гроші і запрошую на аукціон.

7. Отже, Лот№1 *солодке частування*. Початкова ціна 2 гривні і більше. (*Діти збільшують ціну на гривню.*)

. Підведення підсумків.

- Діти, гроші мають важливе значення в житті людей, але головним багатством є речі, які не купиш за гроші.

Зараз пограємо в гру ***«Незакінчені вирази»***. Я буду говорити першу частину, а ви - продовжувати далі.

• Не май сто рублів, ... (*а май сто друзів*).

• Розуму за гроші... (*не купиш*).

• Дружба дорожча, ніж ... (*гроші*).

• Щастя людини не у... (*багатстві*).

- Ось і закінчилося наше заняття. Я сподіваюся, що воно вам дуже сподобалося.

Тема. Маленькі економісти

Мета. Розвивати пам'ять, логічне та образне мислення, творчу уяву, пізнавальні інтереси. Ознайомити дітей з грошовими одиницями інших держав, продовжувати вчити дітей ошадливо ставитися до грошей, економно та раціонально їх використовувати. Пригадати основний закон економіки. Розрізняти першочергові і другорядні потреби. Вправляти в розв'язуванні кросвордів, читанні ребусів.

Матеріал: картки-схеми, вивіска «Бізнес-школа», паперові грошові одиниці інших держав, дидактична гра «Оціни вчинок», Квітка-незабудка, ребуси, кросворди, фрукти, трави, плакати для гри з написаними словами без першої букви, картки з прислів'ями.

Хід заняття

Організація дітей.

Вихователь. Сьогодні ми побуваємо в бізнес-школі Афлатуна. А називається ця школа так тому, що навчає економічним премудростям усіх, хто бажає стати бізнесменом.

- Чому вона так називається?
- Що означає слово «бізнесмен»?

Діти. Бізнесмен – це ділова людина.

Вихователь. «Бізнес - це справа, якою займається одна людина чи група людей». Щоб займатися бізнесом, треба поєднати всі види ресурсів (*природні, капітальні, трудові*). Людина, яка починає займатися бізнесом, наперед розраховує, що вона має виробляти і які ресурси для цього потрібні. Наприклад, для виробництва олівця потрібні такі ресурси - дерево, графіт, станки, помешкання, люди різних професій, машини.

Вихователь. Ми сьогодні з вами будемо економістами.

- Давайте пригадаємо основний закон економіки.

«Хочеш добре жити, потрібно добре працювати».

- Зараз ми розділیمось на дві команди і кожна команда буде виконувати різні завдання, за правильно виконане завдання отримаємо жетони, які зможемо обміняти на гривні.

Ви, напевне, знаєте, що кожна країна має свої гроші. А скажіть, будь ласка, як називаються гроші, які використовуються в Україні.

Діти. Гривні.

- Відкрийте свої портмане, розгляньте і напишіть, як називається кожна грошова одиниця.

- До якої країни можна вирушити з доларами?
- Марками?
- Рублями?
- Гривнями?

Вихователь. Відшукайте і покажіть гроші Росії. Як вони називаються? А як називають гроші Америки? А Німеччини? *Відповіді дітей.*

Вихователь. А зараз ви розгадайте ребуси і поясніть будь ласка слово відгадку.

Товар – це все що купується і продається.

Валюта – гроші інших держав.

Вихователь. Ось у мене є квітки, а називаються вони незабудки.

- Ви повинні з букв скласти слова, що написані на квітці.

1. З чого побудував економний господар собі будинок у казці «Троє поросят?»

2. Що подарував папа Карло Буратіно, коли він пішов до школи?

Дидактична гра «Оціни вчинок». Дітям показую ілюстрації з різними життєвими ситуаціями, а діти оцінюють вчинок.

- А зараз я подивлюся, які ви у нас заощадливі.

- Що таке економіка? *(це наука про ведення господарства у країні і сім'ї)*

- Я перевірю, як ви економно використовуєте свої кошти, що ви купите, трави у зборі чи окремо, та фрукти в наборі чи окремо. *(Кожній команді даються різні завдання)*

- Якщо трави коштують: звіробій 2 грн., ромашка 3 грн., шалфей 2 грн. а збір трав 6 грн. фрукти окремо коштують: апельсини 3 грн., банани 2 грн., яблука 2 грн. а набір 8 грн.

Музична пауза

- Діти, Афлатун нас запрошує у подорож. Зараз ми вирушимо подорож: одна команда до лісу а інша до річки. *(на столі лежать різні предмети: риби, гриби, дерева, метелики, квіточки, бруд, консервні банки та ін..)*

- Ви повинні взяти лише те, що потрібно в лісі чи в річці, а що шкодить середовищу – залишити на столі.

- Діти, а що потрібно для того, щоб очистити навколишнє середовище? *(кошти)*. А якби середовище було чистим, то кошти можна було витратити в інше русло. *(Наприклад: відповіді дітей: побудувати нові майданчики, висадити молоді парки, побудувати школи, дошкільні заклади.)*

- Ми з вами були в подорожі, а тепер наші букви ідуть подорожувати.

(вивішуємо плакат з написаними словами без певної букви, «подорожують букви «Б»і «К», підставляємо ці букви до слів і

утворюємо нові слова, наприклад: Банк, банкір, бізнесмен, бартер та комерсант, капітал, конкуренція, кредит).

- Ви економісти і зараз будете відповідати на поставлені запитання

- Запитання: що таке **конкуренція**?

Конкуренція товарів
У крамниці й на базарі,
В повсякденному житті
І у нашому побуті.
На вітринах на прилавках,
Куртки, пальта, краски, лаки,
Дрилі, голки і каструлі,
Морква, редька і цибуля,
Шинка, риба і ковбаси,
Шпильки, брошки і прикраси,
Не злічити всіх товарів
Всіх крамниць і всіх базарів,
Зроду так ведеться,
Всюди конкуренція.

Як товар не має ходу –
То хоч з мосту та у воду.....

- Запитання: що таке реклама?

Хто підкаже, що купити?
Як знайти потрібну річ
Допоможе нам реклама
Що не спить і день і ніч.
На парканах, на вітринах,
На екранах на машинах
У тролейбусі й метро
Нас запрошують бюро
Їдьте, йдіть, летіть, біжіть,
Наш товар хутчіш купіть,
Подарунки, авто, книги,
Все реклама вам до шмиги .
І підкаже і порадить ,
Вкласти гроші ваші звабить.
Бо тепер, що не кажіть,
Без реклами важко жить.

Вихователь. Над створенням реклами працюють художники, дизайнери, інженери. «Реклама» від латинського слова «кричати»

(Роздаю картки з написаними прислів'ями та приказками і поділеними навпіл. Діти читають початок прислів'я і відшукують його кінець.)

Прислів'я:

1. Достаток починається з бережливості.
2. Добрий товар сам себе хвалить.
3. Хто здоровим буде, той грошей добуде.
4. Здоров'я – найбільше багатство.
5. Зароблена копійка, краще краденого карбованця.

- Тепер ми поговоримо про потреби першочергові і другорядні.

На аркушах паперу напишіть першочергові потреби і другорядні.
(наприклад: житло., одяг, продукти і т.д.)

- Ви всі старанно працювали і отримали по 10 жетонів. Ці жетони ми обмінємо на гривні

Одна команда купить печиво, а друга цукерки, а потім обмінємося, щоб кожній команді дістали і цукерки і печиво.

- Як називається ця операція?

- Вірно, бартер .

Підсумок заняття.

Тема. Бюджет моєї сім'ї

Мета: розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності й бажання брати активну участь в обговоренні бюджету сім'ї; ознайомити дітей з поняттями «бюджет», «доходи», «витрати».

Матеріали для проведення заняття: схема «Бюджет сім'ї» (у формі кола, розділеного на сектори), схема «Доход-витрата» (у вигляді двох хмаринок – краплі зверху, краплі знизу).

Хід заняття

Вступна частина.

Діти, здрастуйте! Подумайте і скажіть, чому людина посміхається? А коли потрібно посміхатися іншим людям? Давайте зараз посміхнемося й подаруємо частинку свого гарного настрою один одному.

Термінологічна частина.

Бесіда-роздум. Діти, подумайте і скажіть, навіщо ваші батьки ходять на роботу. А як ви гадаєте, для чого потрібні вашій сім'ї гроші? На що вона їх витрачає?

Вихователь розглядає з дітьми поняття «бюджет» і його складові. Діти, ви коли-небудь чули слово «бюджет»? Як ви вважаєте, що воно означає?

– Діти, усі гроші вашої сім'ї, якими вона може розпоряджатися, називаються бюджетом. Подивіться на це коло – це бюджет – усі гроші, які є в сім'ї. А з яких же грошей він складається?

Вихователь розглядає з дітьми складові бюджету. Діти, розгляньте схему. Хто поповнює бюджет сім'ї? Що роблять мама й тато, щоб поповнити бюджет сім'ї? (*Працюють.*) А як називаються зароблені батьками гроші? (*Зарплата.*) Зарплату люди отримують за свою працю. А як називаються гроші, які отримують бабуся й дідусь, які вже не працюють? (*Пенсія.*) А чому вони отримують гроші, адже вони ж не працюють? (*Люди, які на пенсії, отримують гроші, що називаються пенсією, за свою працю в молодості.*)

– Діти, ви не заробляєте ніяких грошей, тому що не працюєте. Зараз ваш обов'язок ходити в дитячий садок і добре поводитися, не засмучувати батьків. А коли ви виростете, то підете вчитися до школи. За своє добре навчання ви отримуватимете високі оцінки. Після школи ви вчитиметесь, щоб здобути професію, і, якщо ви добре з цим справлятиметесь, вам за відмінне навчання платитимуть гроші. Подивіться на схему, дівчинка-студентка збільшує сімейний бюджет грошима, отриманими за своє навчання. Вони називаються стипендія.

Бесіда-уточнення. Діти, розкажіть, хто у вашій сім'ї заробляє гроші? Ким працюють ваші батьки? Чи є хто-небудь у вашій сім'ї, хто вже на пенсії? Чи є студенти у вашій родині? Що вони отримують за своє добре навчання?

Фізкультурна хвилинка.

Вихователь знайомить дітей з поняттями «доходи» і «витрати». Діти, усі гроші, які потрапляють до сімейного бюджету, називаються доходом. Зарплата батьків, пенсія бабусь і дідусів, стипендія – усе це доходи сім'ї. До доходів можна ще віднести виграш в лотерею, грошовий подарунок на день народження, знахідку, додатковий заробіток – продаж з городу картоплі, яблук. Але в кожній сім'ї є і витрати.

- Чи просите ви своїх батьків, коли вони отримують зарплату, купити вам солодоці або іграшки? А чи знаєте ви, на що потрібно батькам витратити гроші в першу чергу? Оплата дитячого садка, покупка їжі, одягу, оплата квартири, світло, воду, електрику – усе це витрати родини. І за все це потрібно заплатити вашим батькам.

Вихователь розглядає з дітьми схему «Доход-витрата». Подивіться на ці хмаринки. Якщо хмаринка – це бюджет родини, то які краплі позначають доход, а які витрати? (*З хмаринки капають витрати – бюджет зменшується, а в хмаринку капують доходи – бюджет сім'ї збільшується.*)

Грова апробація матеріалу.

Гра – діалог «Доход-витрата».

Правила гри. Вихователь пропонує дітям визначити, чи є назване доходом або витратою сім'ї. Діти повинні пояснити свій вибір.

Тато отримав зарплату. Бабуся захворіла. Виграли в лотерею. Втратили гаманець. Продали частину урожаю помідорів. Знайшли 20 гривень. Порвалися штани. Заплатили за воду. Купили кавун. Продали кавун з городу.

Варіативна частина.

Розфарбовування. Дітям пропонується розфарбувати картинку «Як діти збільшують бюджет сім'ї».

Зображення предметів. Діти зображають хмаринки, що позначають доход і витрати бюджету сім'ї.

Заключна частина.

– Діти, сьогодні ми дізналися з вами, що у кожної сім'ї є свій бюджет. Гроші не просто з'являються з банкомату, їх потрібно заробляти, та і кількість їх не дуже велика. А стільки всього потрібно батькам купити! Пам'ятаєте про це, коли просите своїх батьків купити вам що-небудь.

Тема. Старим речам - нове життя

Комплексне

Мета: розвивати фантазію, творчу уяву, формувати ініціативу і та увагу; виховувати бережливе ставлення до своїх та чужих речей, до громадського майна; навчити дошкільників раціонально - по-господарськи використовувати речі, які були у вжитку; уточнити й закріпити уявлення дітей про те, що кожна річ є результатом колективної праці людей: підвести до усвідомлення того, що речі, до виготовлення яких докладено багатьох зусиль, необхідно берегти; залучити до лагодження та творчого перероблення старих речей для подальшого застосування; закріпити вміння працювати з папером, тканиною; вдосконалювати навички композиційного розміщення візерунка у квадраті.

Словник: бережливість, ошадливість, дбайливість, сімейний бюджет, речі вжитку, копни.

Матеріал: кольоровий папір, клей, ножиці, паперові серветки, клаптики тканини, клаптики бавовняної тканини, загадки.

Попередня робота: розглядання картин «Родина», «На швацькій фабриці», вивчення віршів та прислів'їв про працю, виготовлення іграшок-саморобок.

Хід заняття

Вихователь Діти, сьогодні ми з вами вирушаємо у цікаву мандрівку - у світ речей. Але спочатку поговоримо, як треба ставитися до речей, якими ми користуємося. Уважно розгляньте кімнату й скажіть, що ни тут бачите. Я вам допоможу. Послухайте *загадки, які передав Афлатун.*

З головою він накритий,
Несуть йому їсти й пити,
Та він страви не вживає –
Все хтось інший поз'їдає. (*Стіл*)

- Для чого потрібен стіл? Як слід його берегти? Як необхідно сидіти за столом?

Без тулуба, а з ногами,
Без голови, а зі спинкою. (*Стілець*)

- Для чого потрібен стілець? Як слід ним користуватися?
Поле скляне, а лижі дерев'яні. (*Вікно*)

- Для чого потрібне вікно? Чи можна кидати в нього іграшками?

Кинеш у річку - не потоне,
Б'єш об стінку - не застогне,
Будеш на підлогу кидати –
Стане вгору підлітати. (*М'яч*)

- Як необхідно правильно користуватися іграшками, щоб вони довго нас радували? А хто дбає про те, щоб у дитсадку завжди було все необхідне для вас? А як слід ставитися до громадського майна?

- Усіма цими речами користуються багато дітей. От зараз ви у старшій групі, а наступного року сюди придуть інші діти. Вони теж захочуть посидіти за гарними столиками, гратися гарними іграшками, розглядати чисті та охайні книжки. Діти, пригадайте, вірш С. Маршака «Звідки стіл прийшов?» і скажіть, хто ж виготовив стіл, стільці? Люди яких професій брали в цьому участь? Розгляньте ілюстрації.

- Послухайте, будь ласка, *загадку.*

Дуже я потрібна всім –
І дорослим, і малим.

Всіх я розуму учу,
Хоч сама завжди мовчу. (*Книжка*)

- У нашій групі теж є багато книжок. Ви знаєте, як слід ставитися до них? Чи всі вони у належному стані? Як можна оцінити

поведінку дітей, які користувалися цими книжками? Які ви знаєте художні твори, вірші про книжки?

Давайте згадаємо **правила поведінки з книжкою**.

Сьогодні ми з вами створимо дві майстерні - в одній буде лікарня для книжок, в іншій зробимо серветки для матусь. Кожен з книжкової лікарні нехай візьме книжку, яку буде підклеювати, добре смужечку паперу такого самого кольору. Потім відріжте смужку потрібної довжини й охайно намажте клеєм та приклейте до книжки. Ножицями користуйтеся обережно.

Ось тут на столах лежать клаптики тканини, які залишилися від пошиття сукні. Ми використаємо їх для прикрашання серветок. Якої форми серветки?

- Викладіть, будь ласка, візерунок, а потім будете підклеювати його елементи. *Діти працюють*.

- Ось послухайте вірш.

Все на світі вміють руки,
Що ніколи не нудьгують.
Вміло голочку тримають,
Міцно гудзик пришивають,
Гарно клеять, вишивають,
Завжди всім допомагають.

- Молодці, діти, гарно впоралися із завданням. Давайте пригадаємо прислів'я про дбайливість і працю. Я починатиму, а ви закінчуватимете.

- Бережи одяг, поки новий, ... (*а здоров'я, поки молодий*).
- Хоч старенькі, ... (*аби чистенькі*).
- Сьогодні збережемо, завтра збережемо, ... (*так і проживемо*).

Вихователь На закінчення поміркуємо: як слід ставитися до громадського майна? Що потрібно робити, аби якнайдовше зберегти чистими й красивими столи, стільці, іграшки?

Зберігаючи різні речі вжитку, ми з вами заощаджуємо сімейний та державний бюджети.

Тема. Вода-це наш ресурс

Мета. Учити дітей виділяти одну з першочергових потреб – потребу у воді, розповісти дітям про значимість і важливість води для організму і який шлях проходить вода, перше, ніж потрапити в наші будинки, як людина її використовує. Закріпити знання засобів раціонального використання ресурсів; формувати звичку бережно

ставитися до води, необхідність дотримання санітарних норм при вживанні води в їжу.

Матеріал: Глобус, звуки води (*аудіо запис*), трьохлітрова банка води, два стакани (*один з чистою водою, інший з грязною*). Лійка паперові сонце і квіти, яблуко, сіль, стаканчики з простою та морською сіллю.

Хід заняття

Вихователь. Хтось розбризкав дуже багато води по всій кімнаті, і нашому Афлатуну зовсім не до душі така розтрата води. Вода - це важливий ресурс, і ви дізнаєтесь багато нового про нього на сьогоднішньому занятті.

- Діти, Афлатуну просить допомогти зібрати всі краплинки, які вони можуть знайти в групі. Це потрібно зробити якомога швидше. Дитина, що збрала більше всіх краплинок, отримує спеціальний приз.

Гра «Збери краплинки» (*діти збирають краплинки, вихователь рахує їх і нагороджує переможця Зіркою Афлатун за дбайливе ставлення до води. Зірка прикріплюється до одягу дитини*)

Вихователь. Я хочу загадати вам загадку. «Вона і в озері і в калюжі, і в чайнику у нас кипить, і в річечці стрімкій біжить». Що це? Правильно, це вода. У мене є цікавий запис, ось послухайте (*включається запис*). Ви впізнали? Так, це струмочок. А ось іще один запис. Хто зараз з вами розмовляє? (*Море*) Іще раз послухайте. (*Включає звуки фонтана*) Що ви чуєте? Так, це наш фонтан. Послухайте, скільки маленьких, прозорих крапельок грає у ньому! Полюбуйтеся ним... Влітку я чула ось таку розмову між хлопчиками.

- Петю, привіт! А ми з хлопцями так добре зараз пограли. Налили цілу ванну води і пускали там кораблики. А потім наповнили водою водяні пістолети і пішли на вулицю.

- А кран закрили?

- Для чого? Води і так багато, нехай собі тече, потім закриємо

- Що потім робили?

- Стали поливати один із водяних пістолетів. Стільки води налили! Весело було!

- Діти, як би ви оцінили поведінку хлопчиків? Чи добре вони вчинили? (*Ні, воду необхідно берегти: прісної, чистої води на Землі мало*). Послухайте **вірш**.

Звикли люди, що води буде вдосталь тут завжди.

Та багато хто не знає, що вода весь час зникає.

І щоб завжди, любі діти ми могли воді радіти,

Треба всюди і завжди воду нашу берегти.

Вихователь. Діти, а кому потрібна вода?

Діти. Деревам, птахам, тваринам, рослинам, людям.

Вихователь. Давайте перевіримо, чи всіх ми перерахували. А нам в дитячому садку потрібна вода? Для чого? (*Вмиватися, поливати квіти, поїти тварин, прати білизну, мити підлогу, готувати обід.*) Без води все живе на землі загине. Вода – це життя, і воду треба берегти, правильно і розумно розподіляти її. Людина може прожити від води – всього тиждень. Як ви думаєте, чи багато води а Землі, вистачить її всім? (*Відповіді.*) Давайте подивимося на глобус. Яким кольором позначають воду? Так синім. Покажіть на глобусі воду. На землі чотири океани і безліч морів. Як ви думаєте багато це чи мало?

Діти. Так. Багато.

Вихователь. У мене в руці яблуко, уявіть, що це наша планета. Четверта її частинка – це суша, а оця велика частинка – вода. Так багато чи мало води на планеті.

Діти. Багато.

Вихователь. Підійдіть сюди, тут у нас куточок моря. Хто знає, яка на смак вода у морі? Хочете дізнатись? (*Діти пробують.*)

Діти. Гірка, солена, несмачна.

Вихователь. Чи можна її пити? Готувати їжу на ній? Вірно, не можна. А тепер попробуйте на смак цю воду. Яка вона на смак?

Діти. Смачна, чиста, несолена, прісна.

Вихователь. Гіркий смак морській воді додає морська сіль, яка в ній розчинена. Ось вона. А в їжу люди вживають іншу сіль. Подивіться на неї. Яка між ними різниця?

Діти. Морська сіль сірувата, гірка велика, а звичайна – дрібна, біла і не гірка.

Вихователь. В природі є прісна вода в озерах, ріках. Підійдіть до глобуса. Покажіть ріки. Багато їх чи мало? Давайте уявимо, що вся вода на нашій планеті поміститься в трьохлітрову банку, а прісної вистачить всього на півсклянки так багато чи мало прісної води?

Діти. Мало.

Вихователь. У води велика турбота – поїти все живе на Землі. А як люди використовують воду? Давайте розглянемо ширму «*Де людина використовує воду*».

А тепер пограємо в гру «**Виростимо квіти**». Ви будете насінням. Я саджаю вас у землю, яскраво світить сонце, я поливаю. Насіння набухає і починає проростати. З'явилися перші паростки. Ось вони проросли і розкрили свої чудові пелюстки. Як же прекрасно навкруги! Ви уже знаєте: щоб вода потрапила до нас у дім, її потрібно пройти величезний шлях.

Давайте роздивимось ширму «Як вода потрапляє у дім». З річки насос перекачує воду в величезні резервуари, де її ретельно очищують і фільтрують. Зараз я покажу як. Ось стакан з грізною водою. Я беру його і через марлю, як через фільтр пропускаю воду. Що ви бачите на марлі?

Діти. Весь бруд залишився на марлі. А вода в стакані стала чистою.

Вихователь. Якщо ще раз пропустити воду через марлю вона стане ще чистішою. Ось як довго вода іде до наших домівок. Багато людей працюють, щоб допомогти їй пройти цей шлях. То як же потрібно відноситись до води?

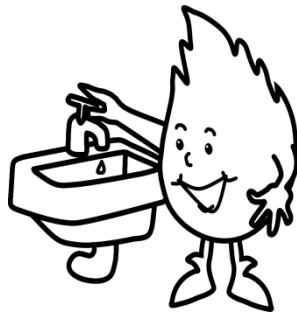
Діти. Бережно, розумно, економно.

Вихователь. Так знайте, якщо з крана буде цілий день капати вода, то за день її набереться ціле відро. Що ви можете запропонувати, щоб менше витратити води? Як ви думаєте, які є способи економії води?

Діти. Виключати воду, стежити, щоб в домі були поладжені крани.

Вихователь. А ще акуратно наливати воду в склянки, щоб не пролити її або акуратно користуватися малими її кількостями в перебігу дня без зайвої розтрати.

Показую дітям два способи економії води від Афлатун: Афлатун закручує кран і Афлатун усуває витік. Скажіть, що наш хороший Афлатун завжди закриває після себе кран, коли миє руки, запобігаючи зайвому витoku води, ми зможемо зберегти багато води, чим дуже допоможемо нашій планеті. Також, якщо Афлатун помічає витік, він завжди повідомляє про це дорослим, щоб вони могли поладити кран. Це також допомагає заощадити багато води для нашої планети.

А чи готові ви допомогти Афлатун економити воду. Який спосіб ви вибираєте: Чи хочуть вони допомагати закручувати крани після того, як помили руки, обличчя або почистили зуби? *або* Чи хочуть вони допомагати повідомляти про витік?

Вихователь. Вода важлива для всього живого: для дерев, для тварин, для нас. І ми повинні дбайливо поводитися з водою, так само, як це робить Афлатун.

А завершим ми нашу розмову приказкою «Воду ти дарма не лий, шанувать її умій!». А вам таке завдання додому – разом з старшими намалюйте малюнки на тему «Давайте берегти воду». І давайте ще раз помилуємось нашим фонтаном.

Тема. Для чого нам потрібні послуги?

Мета. Дати уявлення про різні види послуг, їхнє значення в житті кожної людини. Ознайомити дітей із закладами, що надають послуги, та правилами поведінки в них. Розширити знання дітей про послуги, які надає дитячий садок. Виховувати повагу до праці дорослих.

Попередня робота. Діти разом з вихователем пригадують, які послуги й у яких закладах надаються населенню, розповідають, в яких з них вони бували.

Хід заняття

Вихователь повідомляє дітям, що в їхньому місті є дошкільні заклади, лікарні, школи, бібліотеки, пошта, вокзал, кафе. Там працюють дорослі люди, які не виробляють товарів, а надають послуги.

Послуги - це робота, яка виконується для того, щоб допомогти людям у задоволенні їхніх потреб: лікування, навчання, подорожування, відпочинок, ремонт і будівництво, стрижка, зачіска тощо.

Діти розглядають зображення або фото транспортних засобів, освітніх, медичних, розважальних, комунальних та інших закладів.

По черзі вибирають малюнки і складають розповіді за їхнім змістом на теми: «Ми їдемо автобусом», «Ми прийшли до перукарні», «Якщо я захворів» та інші, пояснюють, як їхні родини користуються різними послугами.

Педагог нагадує вихованцям правила поведінки в різних закладах. Нагадує, що є загальне правило поведінки; про яке слід пам'ятати та обов'язково дотримуватися його: бути чемним, ввічливим, доброзичливим. Пропонує послухати *вірш Анатолія Костецького* і пояснити, як вони його розуміють.

Як зробити день веселим
Усміхніться всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям
І тоді обов'язково
День у тебе вдалим буде!

Разом з вихователем діти пригадують слова ввічливості для звертання (*прошу вас, покажіть, розкажіть, будь ласка...*) та слова подяки (*спасибі, дякую, щиро дякую, дуже вдячні...*).

Педагог обговорює з дітьми відомі їм **правила поведінки**.

У кафе

- Заходячи до кафе, чоловік і хлопчик мають зняти головний убір.

- Вибравши місце за столом, треба спокійно сісти і чекати офіціанта.

- Кожен має дотримуватися правил етикету.

- Обов'язково подякувати дорослим, які вас обслуговували.

У транспорті

- Треба дочекатися, поки вийдуть пасажирів, а потім спокійно заходити до салону.

- Зайшовши до салону, не можна перегукватися, голосно розмовляти, сміятися.

- Не можна смітити, їсти морозиво, цукерки, кидати обгортки від них.

- Не можна залазити з ногами на сидіння, далеко витягати перед собою ноги, займати два сидіння.

- Заходити та виходити треба спокійно, не штовхаючись, тримаючись за поручні.

Дитячий садок

Вихователь пояснює, що і дорослі, і діти користуються різними послугами - транспортними, комунальними, медичними. Але є такий особливий заклад, який призначений тільки для дітей. Це – дитячий садок.

Діти мають розповісти з власного досвіду про життя в дитячому садку, послуги, які там надаються.

Запитання до дітей

- Люди яких професій працюють у нашому дитячому садку?

- Як їх звать?

- Які послуги надає дітям вихователь? Медична сестра?

Кухар? Музичний керівник? Праля? Двірник?

Гра-інсценівка «Що сталося б, якби ...»

Вихователь. Уявімо, що сьогодні деякі працівники дитячого садка не змогли прийти на роботу. Що станеться, якщо...

- Не працюватиме кухар?

Діти. Нікому буде готувати їжу і всі залишаться голодними.

- Не працюватиме праля?

Діти. Усі залишаться без рушників - нічим буде витирати руки, не буде чистої білизни — ні на чому буде спати.

- Не працюватиме двірник?

Діти. Не зможемо гратися на території, бо не прибрано сніг або листя, сміття.

- Не вийде на роботу вихователь?

Діти. Діти сумуватимуть без улюбленої виховательки, ніхто з ними не займається, не грається, не проводить цікавих занять, ні з ким поговорити про свої справи, ні в кого спитати поради.

Розв'язання ситуації «Хто важливіший?»

Двоє хлоп'ят сперечалися, яка професія корисніша.

У Вітька тато працює на заводі, де виготовляють автомобілі.

Хлопчик дуже поважає свого батька, пишається тим, що в кожному автомобілі закладено частку татової праці.

У Миколки тато - лікар: лікує дітей та дорослих, допомагає їм одужати. Хлопчик упевнений, що кращої професії, ніж лікар, немає і теж мріє лікувати людей.

Якось хлоп'ята почали розмову, чия справа важливіша.

Вітько питає у Миколки: «Скажи, а що конкретно виробляє твій тато? От мій, наприклад,

працює в цеху, де виготовляють мотори». «Як що? - замислився Микола. - А й справді, батько допомагає людям одужати, але конкретних речей, тобто товарів, він не виробляє.

Але ж хіба від цього його робота менш важлива?».

Запитання до дітей

- Як ти вважаєш, хто з хлопчиків має рацію?
- Чи правильно визначати, яка професія корисніша?
- Ким працюють твої батьки? Що вони роблять?

Дидактична гра «Товар чи послуга»

Мета. Вчити дітей відрізняти послугу від товару, називати професії дорослих.

Хід гри

Вихователь читає вірш, а діти мають відповісти - про товар чи послугу йдеться.

Моя матуся

Працює матуся моя

В дитсадочку.

Всі дітки для неї,

Як дочки й синочки. *Г. Демченко*

Про тата-шахтаря

І тебе, й мене у хаті
Взимку зігрів
Те вугілля, що у шахті
Тато добува. *Л. Талалай*

Механік

Різні-різні є машини
В татусевім гаражі:
Щоб не сталася біда,
Наче лікар, кожен ранок
Він машини огляда. *М. Лисич*

Голочка

В мами голочка слухняна,
День у день працює зрана,
Щоб квітки на рукаві
Зацвітали, як живі. *І. Кульська*

Завдання: пригадати різні казки і подумати, хто з казкових персонажів надавав послуги (*Лікар Айболить, Хоробрий кравчик, Дядя Стьопа, Попелюшка та ін.*).

Рольова гра «Ми - споживачі»

Дітям пропонують уявити, що вони - споживачі й мають купити товар чи отримати послугу. Вони поділяються на групи, кожна з яких розігрує конкретну ситуацію:

- «Ми купуємо овочі в магазині».
- «Купуємо взуття в супер-маркеті».
- «Ми з мамою стрижемося у перукарні».
- «Наша сім'я прийшла до кафе».
- «Мама привела дитину до дитячого садка».

Завдання: розповісти або намалювати, які послуги діти можуть надавати комусь удома чи в дитячому садку.

Вихователь робить висновок, що послуги дуже важливі у нашому житті.

Тема. Дітям про житлово- комунальні послуги

Мета. Дати дітям уявлення про житлово-комунальні послуги; їх різноманітність та значення в житті родини. Розширити знання про працю людей у сфері комунальних послуг, виховувати повагу до неї. Формувати звичку бережливого ставлення до води, електрики, газу.

Матеріал: фотографії чи картки із зображеннями слюсаря, електрика, газівника, двірника; пам'ятки з правилами; частини

картонного круга, картки із зображеннями різних комунальних послуг.

Хід заняття

Вихователь. Серед багатьох послуг є такі, без яких сучасна людина просто не може обійтися, якими користуються всі мешканці будинку. Скажіть, діти, що потрібно сучасній людині для комфортного життя в своїй оселі?

Відповіді дітей: вода, світло, газ, тепло тощо.

Вихователь. Послуги, які заб езпечують надання нам води, світла, газу, тепла, називаються *житлово-комунальними*. Завдяки їм родини отримують у своїх оселях газ, воду, електрику, підтримується чистота і порядок у будинках, під'їздах, на вулицях - дорогах, тротуарах, пішохідних доріжках. Але затишок і порядок у будинку залежать також і від його мешканців - тобто від нас із вами.

Запитання до дітей

- Чи чули ви про такі послуги від рідних? Розкажіть про це.
- Які це послуги: для когось одного чи для всієї родини?
- В якому будинку найкраще жити? Що в ньому має бути? (Так, звичайно, електрика, газ, тепло, вода. А ще чистий п ід 'їзд, гарне подвір'я, дерева, куці, квіти на клумбах).

- Для чого потрібні електрика, газ? Як їх використовують у вашій домівці?

- Розкажіть, для чого потрібна вода. Чому кажуть: «Де вода - там і життя»?

- Люди яких професій надають нам житлово-комунальні послуги?

Ознайомлення з професіями

Дітям показують фотографії чи картки із зображеннями слюсаря, електрика, газівника, двірника тощо.

Можна запросити цих людей на заняття, щоб вони розповіли про свою роботу, а також нагадали правила безпечного користування електроприладами, газом, водопровідними кранами та ін.

Крім того пояснюють: якщо раптом у домі не стане світла-треба зателефонувати до спеціальної служби, щоб викликати електрика. Цей фахівець виявить причину і налагодить роботу електричних приладів.

Обов'язково треба акцентувати увагу дітей на тому, що електричний струм може бути небезпечним для життя людини, тож

конче потрібно дотримуватися правил безпечного користування електричними приладами.

Правила безпечного користування електроприладами

- Не бавитися ввімкненими електричними приладами.
- Не торкатися електровимикачів і розеток мокрими руками.
- Не вмикати електроприлади без дозволу дорослих.

Житлово-комунальні послуги - це послуги, які надаються споживачеві для забезпечення комфортних умов життя.

До житлово-комунальних послуг належать холодне і гаряче водопостачання, електро- і газозабезпечення, опалення, що надаються за гроші, тобто продаються.

Про роботу двірника дошкільнята дізнаються, проходячи щодня територією дитячого садка. На прогулянках варто звертати увагу вихованців на те, як гарно, затишно і чисто на подвір'ї, які доглянуті дерева, кущі та квіти. Діти мають дізнатися про послуги, які надає двірник (*прибирає сміття, опале листя, взимку - сніг, упорядковує доріжки, газони тощо*), пригадати, як вони самі допомагають висаджувати й поливати рослини, розпушувати землю на квітниках.

Разом з вихователем складають пам'ятку щодо поведінки на території дитячого садка.

Правила поведінки на території дитячого садка

• Підтримувати чистоту. Прибирати за собою після ігор. Не смітити.

- Берегти дерева і кущі, не ламати гілки, підв'язувати їх.
- Дбати про газони й квітники, висаджувати квіти, поливати, не ходити по газонах, не топтати траву на них.

Дидактична вправа «Що потрібно..?»

Вихователь промовляє початок речення, діти по черзі закінчують його.

- Щоб на подвір'ї було чисто, треба...
- У кімнаті тепло, тому що...
- За допомогою газу ми...
- Вода потрібна для того, щоб...
- Електричний струм потрібний нам для того, щоб...

Загадки про комунальні послуги

Дітям пропонують відгадати загадки про газ, воду, електроенергію тощо, сказати, які комунальні послуги отримує їхня родина.

Їду, їду- немає сліду. (*Вода*).

Ну і плитка в нас чудова:

Не потрібні плитці дрова.
Сірником тернеш — і враз
Загориться в плитці ... (газ).
Тепла гармонія весь дім обігриває.
(Опалювальна батарея).
Ї не сонце, і не місяць,
а світить ясно, як удень. (Електролампа).

Дидактична гра «Комунальні послуги»

Педагог роздає дітям частини картонного круга. Вони мають зробити на них малюнки або наклеїти картки із зображеннями різних комунальних послуг.

Потім усі сідають, утворивши коло, та складають частини, пояснюючи їхній зміст. Таким чином вихователь підводить дітей до висновку про різноманітність комунальних послуг.

Про послуги ми знаєм більше,
Коли заповнимо всі ніші.

Слухання та обговорення казки

Жив у затишній квартирі одного гарного міського будинку чоловік на ім'я Байдужко. Понад усе на світі він любив розважатися. Тільки й знав, що веселитися та бездумно тринькати гроші.

Повертався Байдужко додому пізно. Та ще здалеку йому підморгувало Світло в його віконцях, на плиті кухар Газ готував смачну вечерю, а з крана весело дзюркотіла Вода.

Лише Поштова скринька плакала й розривалася, бо була переповнена листами. Байдужко навіть не виймав їх, бо знав, що в них усіх одне повідомлення: «Просимо сплатити борг за комунальні послуги»

- Байдуже, ще встигну, - думав Байдужко і продовжував користуватися послугами, які люб'язно надавав йому Господар Комунальник.

Одного разу пізно ввечері Байдужко повертався додому, а Світло не моргало йому очками. Відчинив двері, а звідти - Холод. Ї кухар Газ кудись подівся, Холодна і Тепла Водичка пропали.

- Байдуже, - подумав Байдужко і знову пішов розважатися.

Та наступного вечора він уже не міг зайти до будинку, бо жодне віконечко не світилося.

Засумував Байдужко.

І раптом, де не візьмись, - Світлячок. Він присвітив вхід до будинку. Біля дверей лежав лист. Розкрив його Байдужко і прочитав...

Ой, ні, не прочитав, бо й Світлячок згас.

Запитання до дітей

- Про що йдеться у цій казці?
- Чим займався Байдужко?
- Про що нагадували йому істи в поштової скриньці?
- Чому в будинку не стало світла, газу, тепла і води?
- Що має зробити Байдужко, аби комунальні послуги знову повернулися?

Вихователь акцентує увагу дітей на необхідності своєчасної оплати (*один раз на місяць*) комунальних послуг кожною родиною, дитячим садком, підприємством, крамницею тощо. Це першочергова потреба, адже від її задоволення залежать добробут, здоров'я і взагалі нормальна робота всіх членів родини та й усіх людей на підприємствах, в установах, всюди.

Спільне розмірковування «Як заощаджувати?»

Дітям пропонують поміркувати, як, на їхню думку, можна зменшити вартість оплати комунальних послуг (*ощадливо використовувати воду, електрику, газ, тепло в їхніх домівках*). Разом з вихователем пригадують правила ощадливості.

Правила ощадливості

- Добре закручувати крани, щоб з них не витікала, не крапала вода.
- Виходячи з кімнати, обов'язково вимикати світло.
- Вимикати прилади, якими ніхто не користується в певний момент (*телевізор, праску, тостер тощо*).
- Коли на вулиці холодно, щільно зачиняти вікна, двері в квартирі, в інших приміщеннях, щоб зберігалось тепло, тощо.

Разом доходять *висновку*: якщо завжди дотримуватися цих правил, то показники на лічильниках будуть нижчими, тож і платити родині треба буде менше.

Педагог пропонує вихованцям пригадати, чи були такі випадки, коли в квартирі або в будинку відключали електрику, газ, воду.

Гра «Що станеться, якщо ...»

Вихователь. Уявімо, що в нашому дитячому садку трапилась аварія. Що буде, коли...

- Не стане електрики? (*Не працюватимуть холодильник, пральна машина, праска, телевізор, телефон, комп'ютер*).

• Не подаватиметься вода? (*Не зможемо випити води, чаю, помитися, кухар не приготує їжі, не можна буде помити підлогу, випрати білизну, полити квіти*).

• Відключать газ? (*Не можна буде приготувати їжу, підігріти воду для опалення - буде холодно*).

Вихователь. Що робити в таких випадках? (*Міркування дітей*). Дорослі мають зателефонувати в спеціальну аварійну службу і повідомити про аварію. Тоді прибуде спеціальна бригада, до якої входять слюсарі, електрики, водопровідники та інші фахівці.

Наприкінці заняття вихователь разом з дітьми підбивають підсумки.

Вихователь. Тож, житлово-комунальні послуги дуже важливі для кожної людини, родини, бо вони роблять наше життя зручним та комфортним. Щоб полегшити роботу комунальників і заощадити кошти родини за оплату відповідних послуг, треба бережливо ставитися до своєї оселі, економно користуватися водою, електрикою, газом.

Орієнтовні бесіди з дітьми

Тема. Для чого людям потрібні гроші?

Мета: дати уявлення про гроші, їх види; ознайомити з грошовими одиницями України та інших країн.

Попередня робота: підготовка разом з дітьми і батьками виставки грошей.

Бесіда з дітьми. Вихователь запитує дітей, чи знають вони, що означає слово «гроші»? Пояснення вихователя щодо поняття «гроші» - гроші потрібні як засіб задоволення потреб людини. Запитання до дітей: як ви вважаєте, для чого потрібні гроші? Що можна купити за гроші? Які послуги можна отримати за гроші?

Читання казки Г.-Х. Андерсена «Срібна монетка».

Запитання до дітей: чому монетка опинилася за кордоном? Яким чином вона переходила від одного господаря до іншого? Чому всі хотіли швидше позбутися цієї монетки? Чи насправді вона була фальшивою? Завдяки чому монетку визнали справжньою? Які гроші використовують в обігу в Україні? Монети яких країн вам доводилося бачити?

Робота з батьками. Запропонувати екскурсію з дитиною до краєзнавчого музею. Знайомство з грошовими знаками України.

Тема. Гроші допомагають робити вибір

Мета: закріпити уявлення дітей про гроші як універсальний засіб обміну; познайомити з історією виникнення грошей; довести, що за гроші купуються лише товари та послуги; виховувати моральні якості - доброту, взаємодопомогу.

Бесіда з дітьми. Вихователь запитує у дітей, що можна придбати за гроші, а що ні?

Вихователь називає слова: хліб, молоко, безпека, шуба, дружба, послуги перукаря, сонце, іграшки, повага товаришів, тістечка, а діти повинні відповісти «так» чи «ні» і пояснити свою відповідь.

Розглядання малюнків із зображенням грошових одиниць різних країн Україна - гривня; США - долар; Росія - карбованець).

Малювання грошей для ігор «Магазин», «Ринок» і та ін.

Обговорення з дітьми змісту прислів'я. Чому так кажуть: «Не май сто карбованців, а май сто друзів»? Не у грошах щастя.

Тема. Бартерний обмін

Мета: дати уявлення про одну з найстаріших форм натурального обміну - бартер; пояснити, що люди беруть участь в обміні тоді, коли чекають отримати від цього користь; показати незручність бартерного обміну; розширити уявлення дітей про життя людей у стародавні часи.

Бесіда з дітьми. Вихователь читає і обговорює з дітьми зміст казки «Півник і бобове зернятко».

Запитання: чому курочка обмінювалась різними речами? У якому порядку здійснювався обмін? Що потрібне було господарю? Чому господар погодивсь обміняти траву на косу?

Пояснення вихователя сутності бартеру (*обмін товарами чи послугами без допомоги грошей*). Дітям пропонується розповісти про здійснення ними бартеру (*обмін однієї речі на іншу*) і пояснити, для чого вони це робили (*задоволення потреби*). Згадати героїв казок «Чарівна обручка», «Дудочка і глечик» В. Катаєва, а також виділити ситуації обміну. Запитання: для чого обмінювалися товарами герої казки? Що вони виграли в результаті обміну? Обговорення відповідей (*акцентувати на взаємозацікавленості в обміні*).

Тема. Ціна. Що означає дорого чи дешево?

Мета. Познайомити з поняттям «ціна»; розширити уявлення дітей про ціни на різні товари; вміти зіставляти ціни (*дешево - дорого*).

Хід заняття

Бесіда з дітьми. Вихователь запитує, що означає слово «ціна», як діти його розуміють. Пояснює дітям, що ціна - це сума грошей, яку ми сплачуємо, коли купуємо товар. Наприклад: ціна олівця - 20 копійок, ціна зошита - 50 копійок, а книжки - 2 гривні.

Вихователь показує іграшки - ляльку-голиша і ляльку, одягнену в коштовне вбрання.

Запитання до дітей: яка лялька і чому буде коштувати дорожче? Чому лялька-голиш коштує дешевше, ніж Барбі?

Розв'язування задачі: Лялька-голиш коштує 8 гривень, а Барбі - 10 гривень. На скільки дорожче Барбі, ніж лялька-голиш?

Гра «Визнач ціну». Вихователь приносить кошик з різними речами, а ціни на них немає. Дітям пропонують самим її визначити (речі повинні бути подібними, але відрізнятися певними деталями. Наприклад: олівець з гумкою та без неї, лялька-голиш та лялька в одязі, книжка з малюнками та без них). Діти розглядають товари, аналізують ціни, які вони визначили, пояснюють причину їх різниці.

Додаток 5

ІГРИ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Однією з найбільш ефективних форм роботи з дітьми в сфері економічного виховання є фінансово-економічні ігри. Вони сприяють закріпленню й розширенню знань про фінансово-економічну сферу діяльності дорослих, виробленню елементарних практичних навичок у сфері фінансово-економічних відносин.

Окрім завдань загальної цільової спрямованості, ці ігри розвивають психічні процеси, інтелект дитини, удосконалюють особистісні якості, створюють передумови для психологічної підготовленості до залучення до фінансово-економічної сфери діяльності.

Види витрат

Мета: навчити дітей визначати вид витрат, на перше місце ставлячи основні витрати; розвивати вміння аналізувати, робити висновки.

Матеріал: картки із зображенням театру, хліба, будинку, дитячого садочку, меблів, іграшок, цукерок тощо.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям серед карток із зображенням обрати ті, зображення яких є основними витратами будь-якої людини.

Гроші – ціна

Мета: ознайомити дітей із взаємозалежністю якості товару та його ціни; учити дітей співвідносити якість із ціною; розвивати вміння аналізувати, робити висновки.

Матеріал: картки-гроші, різні товари (*іграшки різної якості: старі, нові, м'які, електричні тощо; книжки різного обсягу, одяг тощо*).

Хід гри

Ця гра має декілька варіантів:

а) вихователь пропонує дітям зробити покупки, обираючи найдешевші товари, але з найкращою якістю;

б) вихователь пропонує написати цінники для продажу різних товарів – діти повинні проаналізувати якість товару та, відповідно до цього, визначити вартість товару;

в) скласти перелік найкращих та найкорисніших товарів, які можна купити на конкретну суму грошей.

Покупки

Мета: закріпити знання дітей про будову супермаркету, розвивати аналітичне мислення, кмітливість.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям для ігри в супермаркет розташувати полицки з товаром за спільними характеристиками – зробити відділи товарів (*молочні продукти, іграшки, одяг, канцелярські товари, фрукти тощо*). Після цього дітям пропонується обрати найкоротший шлях до якогось із товарів.

Як результат: діти можуть переставити полицки чи товари, для того щоб було зручніше знаходити потрібну річ.

Банк

Мета: закріпити знання дітей про діяльність банку, розширити світогляд, розвивати мислення, формувати вміння рахувати, порівнювати, аналізувати.

Хід гри

Діти, ознайомлені з діяльністю банку, можуть виконувати наступні банківські операції: знімання грошей з картки, обмін валют, оплата комунальних послуг, оплата за дитячий садок, обмін старих купюр на нові. Діти розподіляють ролі між собою: декілька дітей стають касирами, інші – відвідувачами банку. Гра може повторюватися декілька разів зі зміною ролей.

Корисна річ

Мета: закріпити знання дітей про товар, виховувати дбайливе ставлення до предметів; розвивати фантазію, уміння аналізувати.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям уважно роздивитися запропонований предмет (*олівець, книжка, подушка, ложка тощо*) та визначити його основне функціональне призначення. Після цього діти намагаються придумати якомога більше способів використання цього предмету.

Кордон

Мета: закріпити знання дітей про експорт та імпорт товарів.

Хід заняття

Діти розподіляються на дві групи, дві країни. Кожна країна має свою назву й отримує різні товари. Після вихователь звертається до однієї з країн: «Експорт книжок до іншої країни», інша країна повинна отримати книжки та відповіді: «Дякуємо за імпортовані книжки». Таким чином здійснюється обмін товарами між країнами.

Впізнай професію

Мета: закріпити знання дітей про професії людей, розвивати кмітливість, увагу, спостережливість.

Хід гри

Діти зображують за допомогою пантоміми людей різних професій. Кожен з дітей загадує собі професію. Після починає розповідати про себе. Наприклад: я варю суп, готую печиво, годую дітей – хто я? Діти намагаються впізнати професію.

Розкладіть товар

Мета: вчити дітей класифікувати предмети за спільними ознаками; закріплювати знання малят про різновиди торгових об'єктів.

Хід гри

Перед дитиною розкладають кілька картинок із зображенням предметів, що можуть бути товаром у різних крамницях.

Завдання 1. Розкласти картинки на групи, в яких предмети поєднано за спільним призначенням. Дати назви крамницям, які можуть взяти для продажу даний товар, наприклад: «Молоко», «Хліб», «Іграшки», «Одяг» тощо.

Завдання 2. Згруповуючи картинки, не потрібно диференціювати предмети за спільними ознаками, а запропонувати свої варіанти їх сполучення, керуючись власним досвідом. Наприклад, «Гастроном», «Дитячий світ», «М'ясо — молоко», «Садовина та година» тощо.

Умілі руки

Мета: виховувати дбайливе ставлення до предметів, виготовлення яких потребує копіткої праці різних за фахом людей; учити раціонально використовувати речі, що були в ужитку.

Хід гри

Дітей розподіляють на дві команди по 5-6 осіб. Вихователь називає або показує будь-який предмет і пропонує розповісти про його призначення. Після цього дітям дається завдання придумати, як ще можна використати його в дещо зміненому або в тому ж стані, проте за умови, що він вже застарілий й не може бути використаний за своїм призначенням.

Не помиліться

Мета: закріпити знання дітей про послідовність процесу купівлі товару; формувати вміння встановлювати логічний ланцюжок дій, що об'єднані одним сюжетом; розвивати логічне мислення.

Хід гри

Дитині пропонуються для розгляду картинки (5-6), що різняться за змістом зображення: мама дає дитині гроші; дитина йде вулицею із порожньою торбинкою; дитина входить до крамниці; стоїть біля каси; бере хліб у продавця; йде додому з наповненою торбинкою.

Завдання 1. Розкласти картинки в ряд у такій послідовності, що відповідає логіці дій зображеного на них.

Завдання 2. Скласти коротеньке оповідання за картинками, дотримуючись послідовності дій.

Оцініть вчинок

Мета: виховувати дбайливе ставлення до природних ресурсів та інших матеріальних цінностей; на основі логічного мислення вчити робити самостійні висновки.

Хід гри

Ведучий пропонує дітям послухати розповідь, яка передбачає помилку об'єктивно невиправдану для будь-якого героя.

Завдання:

- а) знайти помилку в діях;
- б) обґрунтувати свою відповідь;
- в) дати оцінку дії.

Орієнтовні розповіді ведучого

Рано-вранці зазирнуло сонечко у віконце Вовиної кімнати. Прокинувся хлопчик, солодко позіхнув, потягнувся, увімкнув світло й почав робити гімнастику.

Вирішила Марійка випрати суєнку своєї ляльки. Вибрала вона найбільшу чашку, налила в неї води по вінця, взяла мило та й почала прати. Дуже старалася Марійка, і суєнка стала чистою й красивою.

Що є найважливішим?

Мета: закріплювати вміння орієнтуватися в поняттях «предмети розкоші» та «життєво необхідні предмети»; вчити диференціювати предмети за ступенем їхньої значущості, роблячи логічні висновки.

Хід гри

У гри можуть брати участь 2-3 дітей. Кожному з них дається картка із зображенням предметів, які використовуються людьми у різних життєвих ситуаціях.

Завдання 1. Закрити фішками предмети, які не є життєво необхідними для людини та які можна назвати предметами розкоші.

Завдання 2. Пояснити призначення предметів, зображених на малюнках, що залишилися. Обґрунтувати їх необхідність для людини.

Завдання 3. Закрити фішками зображення речей, найбільш важливих для життєдіяльності людини, предметів, без яких важко обійтися. Запропонувати обґрунтувати своє ставлення до предметів розкоші, зображення яких залишилися закритими.

З метою ускладнення завдання можливе використання другого варіанту гри: дитині дається більш складне завдання — закрити фішками зображення тих предметів, які можуть мати подвійну функцію, тобто в один і той же час бути і предметами розкоші, й життєво важливими для окремих людей. Наприклад, машина для інваліда, фортепіано для піаніста, прикраси для артиста й тощо.

Ми-художники

Мета: закріпити знання дітей про рекламу; розвивати у них естетичні почуття й художній смак; учити встановлювати взаємозв'язок між рекламою та успіхом у торговельних стосунках «продавець — покупець».

Хід гри

Кожному учасникові гри, «художнику-оформлювачу» (їх може бути 2-3), дається завдання — зробити рекламу своїй крамниці. Решта дітей оцінюють роботу тих, хто грається, наприкінці визначають переможців.

Варіант 1. Кожен учасник гри одержує певну кількість кольорових силуетів різних предметів, які можуть бути товаром крамниць певного виду («Іграшки», «Квіти», «Хліб», «Молоко» тощо).

Варіант 2. Із загальної кількості силуетів необхідно вибрати тільки ті, які потрібні для складання реклами «своєї» крамниці.

Чия праця є важливішою?

Мета: закріпити знання дітей про джерела грошових прибутків; вчити диференціювати види трудової діяльності людини відповідно до їхньої цільової спрямованості.

Хід гри

Дитині пропонується декілька картинок І із зображенням різних дій дорослих людей: чоловік спить; лікар слухає хворого; продавець обслуговує покупця; жінка пере білизну; чоловік копає яму для саджання дерева.

Завдання 1. Згрупувати ті картинки, на яких зображені дії, що пояснюються як суспільно корисна праця та оплачуються (лікар слухає пацієнта, продавець відпускає товар покупцеві).

Завдання 2. Згрупувати ті картинки, на яких зображені дії людини, які мають подвійну функцію. Наприклад, жінка пере білизну — це може бути і мама, і працівниця пральні; чоловік копає землю — це може бути і тато, і садівник.

Сюжетно-рольові ігри

Сюжетно-дидактична гра «Взаємодія ринків»

Мета: дати уявлення про взаємозв'язок усіх складових економічної діяльності: грошей, ресурсів, ринків, виробників, споживачів, бізнесу. Розвивати вміння розмірковувати, аналізувати, порівнювати. Виховувати повагу до людей праці.

Матеріал: схема кругообігу економічної діяльності, картки з позначеним іменем та зображенням певної роботи людей (малюнок), яку вони виконують.

Хід гри

Дітей поділяють на чотири підгрупи. Кожна з них виконує свою роль у кругообігу економічної діяльності. У кімнаті для кожного суб'єкта позначено своє місце.

Кожна з підгруп розподіляє ролі та складає свій сюжет. Наведемо складені дітьми сюжети:

Сюжет «Бізнесмени»

Сашко: Я господар молокозаводу. Мені потрібно було організувати роботу свого підприємства, щоб виробляти масло, сир, кефір, йогурти, сметану. Один я не міг впоратись і взяв на роботу менеджера.

Петро: Я менеджер молокозаводу. Допмагаю своєму господарю у веденні справ. Домовився з постачальниками ресурсів. Молоко - це той ресурс, який нам потрібен як головна сировина. Крім того, я повинен подбати про станки, обладнання для розфасовки, упаковки товару. До моїх обов'язків також входить найняти людей, які будуть працювати на нашому обладнанні і виготовляти молочні продукти. Коли продукти будуть готові, ми їх відправимо на ринки товарів і послуг (*магазини, супермаркети, базар, кіоск*). Після продажу продукції ми отримуємо гроші.

Катя: Я господарка магазину молочних виробів. Мені постачають товар з молокозаводу. У продажу завжди свіже молоко, масло, сирки, сметана, кефір. Прошу всіх завітати до мого магазину і купити продукти. У моєму магазині працюють продавці, які добре знають свою справу, завжди ввічливо вас обслуговують. Крім продавців, є менеджер, касир, прибиральниця, охорона.

Сюжет «Домогосподарство»

Іван: Я фермер. У мене велика сім'я (*дружина Катерина, сини Артем та Максим, доньки Галина та Оксана*).

Хлопці вже дорослі, вони допомагають мені по господарству, а дівчата ще ходять до школи, але на канікулах теж допомагають: збирають овочі та фрукти, годують птицю, допомагають матері на кухні, прибирають у хаті. У мене господарство: три корови, свині, кури та гуси, а також сад та город. Без допомоги моїх дітей та дружини я би не впорався. Кожного дня ми доімо наших корів, а молоко в нас купують і відправляють на молокозавод. Гроші, які ми отримуємо за молоко, витрачаємо на їжу, одяг, взуття, книжки. Михайло, Віктор та Тарасик працюють на ринку ресурсів. Вони постачають обладнання, станки, сировину для фірм (*підприємств*).

Обговорення гри: Що постачають на ринок ресурсів домогосподарства? (*Молоко, м'ясо, овочі, яйця*). Які ресурси необхідні для роботи фірми? *Конкретно:* молоко, обладнання, робітники. Чим торгують на ринках товарів? Що отримують бізнесмени за продані товари? Куди направляють вони ці гроші?

Сюжетно-рольова гра «Круїз»

Мета: Розвивати творчу уяву. Виховувати культуру мовного спілкування. Закріпити в грі економічні поняття «бюджет», «економія», «вигода», «заробітна плата», «витрати», знання про природно-кліматичні зони (*тропіки, пустеля, гори*). Продовжувати вчити виконувати ролі відповідно до сюжету, використовуючи атрибути і будівельний матеріал.

Короткий опис: на початку гри всі отримують деяку кількість грошей.

Вибираються будівельники. Вони будують корабель за схемою і отримують зарплату. Вибирається команда корабля. Вихователь пропонує відправитися в круїз. Набирається група туристів, вихователь бере на себе роль керівника групи. На кораблі організовується буфет. На зупинках проводяться платні екскурсії, де екскурсоводи знайомлять з особливостями данної місцевості.

Сюжетно-рольова гра «Магазин»

Мета: формувати вміння широко і творчо використовувати в грі отримані знання про економічні поняття. Розвивати здатність спільно розгортати гру, погоджуючи власний ігровий задум з задумами одноліток. Закріплювати вміння співвідносити товар з певною кількістю грошей. Виховувати культуру мовного спілкування.

Короткий опис: вихователь оголошує, що побудували новий магазин. Шофер привозить товар, покупці приходять до магазину і за гроші купують у продавців товар.

Додаток 6

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ Й СИТУАЦІЇ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Пізнавальна діяльність.

1. Простежте зміни, які відбуваються з рослиною без тепла, води, світла.

Висновок: рослині для нормального існування необхідне тепло, вода, світло - це потреба рослинного світу.

2. Спробуйте зовсім не дихати.

Висновок: людина не може жити не дихаючи - це потреба людини.

3. Змочіть край смужки паперу. Простежте, як відбувається намокання по волокнах.

Висновок: папір складається з волокон.

4. Роздивіться уважно грошові купюри 2 грн., 5 грн. та 10 грн. Спробуйте визначити, чим вони відрізняються та що між ними спільного.

Висновки: спільне між купюрами – захисні знаки, розмір, зображення видатних людей та історичних пам'ятників; відрізняються кольором, зображеннями, номіналом

5. Людям яких професій для роботи необхідна вода? Назвіть для чого саме необхідна вода.

Відповіді: пожежник – гасить водою вогонь, повар – на воді варить борщ, мие овочі, садівник – поливає водою рослини, художник – водою розбавляє фарби, лікар – мие водою руки тощо.

Предметно-практична діяльність.

1. Визначити способи використання запропонованих предметів праці: молоток, лобзик, пила.

2. Продемонструвати способи дії із запропонованими предметами: мітла, совок, відро, ганчірка тощо.

3. Визначити послідовність прибирання в квартирі.

4. Визначити набір речей, необхідних для прибирання в квартирі, на вулиці, у спортзалі, у садку тощо.

5. Визначити набір речей, необхідних для прибирання майданчика на вулиці літом, восени, узимку, після дощу тощо.

Зображувальна діяльність дітей.

1. Намалюйте рослину (*тварину*), у якої немає ніяких потреб. На кого буде схожа ця рослина (*тварина*)? Де вона ростиме (*мешкатиме*)?

2. Намалюйте рекламу вашого підприємства. Що ви зобразите на рекламі? Чому? Який колір ви використаєте? Чому ваша реклама повинна бути яскравою?

3. Намалюйте план вашого майбутнього саду. Яким він буде: за формою, за розміром, чи складатиметься він з окремих частин? Що ви будете вирощувати? (*«Сад, город, ферма»*).

4. Домалюйте предмети, які не зображені на малюнку, але необхідні для роботи швачки, пожежника, продавця, лікаря.

Художньо-мовленнєва діяльність дітей.

1. Придумайте текст для реклами товару (*товар – виготовлена дітьми святкова листівка, новорічна гірлянда, ялинкова прикраса тощо*).

2. Презентація дітьми власного бізнесу. Розкажи, чим займатиметься ваше підприємство? Скільки людей буде там працювати? Що ви будете виробляти чи які послуги надавати?

3. Придумайте правила поведінки справжнього господаря свого міста. Розкажи про них докладніше.

Театрально-ігрова діяльність дітей.

1. Інсценування походу до магазину, проїзду в транспорті тощо. Визнач помилки в поведінці інших дітей.

2. Уяви, що ти продавець. Розташуй цінники відповідно до вартості товарів.

3. Правила поведінки в гостях (*свято, день народження тощо*).

Музична діяльність дітей.

1. Людину якої професії вам нагадує прослухана музика?

2. Пригадайте пісні про людей різних професій.

3. Звук якого музичного інструменту вам нагадує робота бормащини стоматолога?

4. Пригадайте музичні реклами товарів, які ви чули та бачили по телебаченню. Які ваші найулюбленіші?

Завдання, пов'язані з розумовою діяльністю дітей, поділяються на три групи:

1) завдання на розвиток класифікаційних умінь, здатності до абстрагування;

2) завдання на підвищення здатності мислити за аналогією;

3) завдання на розвиток здатності до узагальнення, формування понять.

Нижче наведемо приклади завдань кожної групи.

Завдання 1 групи.

1. Якого номіналу існують паперові купюри? Поміркуй, чому не буває паперових копійок?

2. Розташуй товари у відповідних секціях: «Молоко», «Хлібні вироби», «Іграшки», «Канцелярські товари» тощо.

3. Серед перерахованих товарів знайди зайвий.

4. Назви характерні ознаки паперових купюр. Як можна назвати всі ці ознаки? (*захист*)

5. Склади перелік обладнання, необхідного для відкриття магазину. Знайди зайві предмети.

Завдання 2 групи.

1. Хвора людина одужала, а бідна стала ... багатою. Як це може трапитися?

2. Машина велика та дорога, а цукерка маленька та ... дешева. Чому?

3. Багатий – розорився, а бідний навпаки... розбагатів. Як це могло статись?

4. Покупець – купує, а що робить продавець? (*Продає.*) У яких місцях це відбувається?

5. Градусником вимірюють температуру, а що вимірюють терезами? (*Вагу.*) Які бувають види терезів? Де їх застосовують?

Завдання 3 групи.

1. Як одним словом можна назвати 1 гривню, 2 гривні, 5 гривень? (*Це гроші, купюри.*) Порівняйте гроші за розміром. Чи однакові вони?

2. 5 копійок, 25 копійок, 2 копійки – це ... монети. Якого ще номіналу існують монети?

3. У якому місці можна зустріти перукаря, ножиці, стілець? (*В перукарні.*) Які послуги там надають? Яке може для цього знадобитися обладнання?

Варіанти ситуацій фінансово-економічної спрямованості

Пропоную варіанти ситуацій економічної спрямованості.

«Ціна». У супермаркет привезли декілька видів цукерок: «Білочка», «Ластівка», «Корівка».

Продавець красиво розташував їх, але про цітники забув. Що ти будеш робити, щоб купити цукерки?

Варіанти дій: ввічливо запитаю про ціну; піду в інший магазин; попрошу поставити цітники тощо.

«Професії». Оленка та Петрик зайшли до супермаркету іграшок. Хлопчик дуже хотів купити конструктор. Але в магазині було дуже багато людей. Як узнати, хто з них продавець?

«Реклама». На кондитерській фабриці виготовили новий вид цукерок. Що необхідно зробити, щоб про ці смачні цукерки дізналися люди?

«Вибір». Що краще купити: два столи, що мають недоліки, чи один гарний стіл? *Завдання:* порівняйте столи; знайдіть недоліки. Чи можна самостійно виправити ці недоліки?

«Правильний вибір». Хлопчик стояв і плакав у магазині біля іграшок. На полиці стояв величезний літак, про який він дуже мріяв. Але мати не хоче його купувати, каже, що треба купити продукти до вечері: хліб, картоплю, чай і торт, який дуже просив хлопця. Допоможи хлопчику прийняти правильне рішення.

«Якісні товари». Дуже часто улюблені мультфільми переривають рекламою. Але чи всі товари такі корисні й хороші, як про це говорить реклама? Який же йогурт вигідно купувати?

Перш ніж купувати, подивись на термін придатності та дату виготовлення. Завжди краще купувати найсвіжіші продукти. Не завжди треба купувати те, що рекламують. Є більш дешеві та корисні продукти, ніж ті, що рекламують. Спочатку порівняй кілька продуктів, а потім купи.

«Улюблена варення». Карлсон, який живе на даху, відкрив свій магазин. В асортименті був багатий вибір варення. На жаль, покупців поки було мало. Карлсону дуже хотілося, щоб всі мешканці будинку дізналися про продаж його улюбленого варення «Сластьона».

Питання про дітей. Що можна придумати Карлсону, щоб всі дізналися про смачне варення?

Додаток 7

СВЯТА ТА РОЗВАГИ

Подорож до країни Афлатун

Музична зала обладнана казковим замком, рекламою, куточками магазинів, базару, іграшковими вагами, макетом банку. Діти заходять до зали.

Ведуча. За високими горами, за далекими морями стояв високий казковий замок королівства Економії. І жив в ньому Економ Афлатун.

Шлях до королівства важкий і тернистий. Щоб дістатися замку, ви, діти, повинні відповісти на низку запитань, виконати безліч

цікавих завдань. Афлатун надіслав листа, в якому запрошує дітей в гості. Дістатися замку можна лише розумним і кмітливим дітям, які не бояться труднощів і можуть подолати усі перешкоди. Отже, в путь!

Лунає пісня «Скоріш у путь збираймося»

Ведуча.

Зупиніться всі на мить,-
Деся водичка тут дзюрчить.
Треба кран нам прикрутити,
Щоб водичку зупинити.

Пісня-танок Краплинок

Ведуча. Чому ми повинні економити воду? Кому потрібна мода? (*Відповіді дітей.*)

Дитина.

Це не сонечко блищить,
У нас лампочка чомусь горить.
Вимкнемо її в цю ж мить,
Бо не одна копійочка згорить.

Ведуча. Як ви гадаєте, чому потрібно економити електроенергію? Чи завжди ви вимикаєте зайві лампочки вдома?

- А зараз Економ Афлатун пропонує погратись в економічну гру.

Проводиться гра «Оціни вчинок»

Ведуча. Ось і Афлатун у своєму місті просить усіх нас економно використовувати воду, електроенергію, бережливо ставитись до своїх речей, не псувати їх, не ламати, бо все це коштує грошей. А скільки людської праці, матеріалів затрачено, щоб виготовити ці речі!

Інсценування «У магазині»

Вихователь демонструє, як працює обчислювальна машина. Напитує у продавця, куди потрапляють гроші. (*У банк*) А з банку гроші йдуть на зарплату батькам, пенсію дідусям і бабусям.

З'являється Буратіно, він затис у кулаку монети. Він пропонує, щоб діти разом з ним закопали гроші в землю, полили їх, і тоді виросте багато грошей.

Танок Буратіно

Ведуча. Діти, як ви вважаєте, чи добру пораду нам дає Буратіно? Чому ні? А що ви порадите Буратінові?

Дитина. Треба вкласти гроші в банк і разом з нами йти у королівство Економії.

Виходять діти з рекламними плакатами

1-а дитина

Хто підкаже, що купити,
Де знайти потрібну річ?

Допоможе нам реклама,
Що не спить і день і ніч.

2-а дитина

На парканах, на вітринах,
На екранах, на машинах,
У троллейбусі й метро –
Нас запрошують бюро.

3-я дитина

Ідіть, ідіть, миттю біжіть,
Наш товар хутчіш купить.
Вам реклама все підкаже,
Куди вкласти гроші, скаже,
Бо тепер, як не кажіть,
Без реклами важко жить!

Ведуча. Ми трішки стомилися, сядемо й відпочинемо.

Танок «Канікули в Майамі».

1-й комерсант

Дівчатка і хлоп'ята
Завжди хочуть знати:
Хто сильніший, хто спритніший?
Хто розумніший і хто жвавіший?

2-й комерсант

Конкуренція товарів
У крамниці, на базарі,
В повсякденному житті,
У нашому побуті.

3-й комерсант

Не злічити всіх товарів,
Всіх крамниць і всіх базарів.
Зроду так ведеться:
Всюди конкуренція.

4-й комерсант

Як товар не має ходу,
То хоч з моста - та у воду.

Проводиться гра «Змагання комерсантів».

Ведуча. Ось уже видніється замок. Але чомусь він закритий.
Можливо, ще якесь завдання Афлатуна ми не виконали.

*Лунає голос Економ Афлатуна: «Замок відкриється лише тоді,
коли діти розв'яжуть три задачі».*

Діти виконують завдання. Виходить Економ Афлатун. Дякує дітям, що вони прийшли до нього, подолавши такий не легкий шлях,

зрозуміли, навіщо економити воду, електроенергію, предмети повсякденного вжитку.

Розвага

Запитання - заморочки

Мета. Розвивати логічне мислення, пам'ять, зв'язне мовлення, увагу, ініціативу. Виховувати діловитість, організованість, самостійність, відповідальність, вміння працювати разом.

Узагальнити та систематизувати знання дітей про загальноживані економічні терміни: «бартер», «валюта», «товар», «штраф», «бізнесмен», «фермер», підвести дітей до свідомого розуміння цих слів, закріпити знання про виникнення грошей, уточнити уявлення про грошові одиниці іноземних держав (*долари, марки, рублі*), про рекламу, її призначення та різні види, про стиль одягу ділової жінки та ділового чоловіка.

Закріплювати вміння дітей робити звуковий аналіз слів, складати речення із заданим словом і схематично зображувати його; добирати синоніми, антоніми, узагальнюючі поняття до заданих слів, закінчувати речення, розпочате вихователем.

Словник: комерсант, менеджер, фермер, бізнесмен, бартер, валюта, товар, реклама, штраф, марки, долари, рублі, гривні, економія, бережливий, працьовитий.

Матеріал: демонстраційний: іграшкова бочка, паперові замки, площинні зображення жінки та чоловіка, паперові моделі різного одягу, іграшковий банк, два фланере графи.

Хід

- Увага! Увага! Сьогодні у нас відбудуться захоплюючі змагання. Зустрічаються дві команди знавців. Як можна назвати команди? (*Діти пропонують свої назви; вихователі визначають дві найбільш вдалі*).

То ж сьогодні у нас змагаються «Комерсанти» і «Менеджери». Чи знаєте ви, кого називають комерсантом, а кого менеджером? Комерсантом називають людину, яка займається торгівлею. Менеджер – той хто управляє, керує працівниками. Хто хоче бути в майбутньому комерсантом сідайте до команди «Комерсанти», а хто хоче бути менеджером - до команди «Менеджери».

Оберіть капітана команди. (*Діти сіяють за столи, радяться і вибирають капітана команди*).

А тепер послухайте правила гри. У мене в руках бочечка, а в ній запитання-заморочки. Капітани по черзі будуть діставати з аморочки, а їх команда матиме право відповідати на запитання першою. Якщо

дана команда не знає відповіді, то право відповідати надається команді-суперниці. За кожну пра вильну відповідь гравці отримують одне очко у вигляді монети. В кінці гри та команда, яка отримує найбільше монет буде визнана переможницею, а всі її учасники –нагороджені медалями Економа Афлатуна. Свої зароблені монети ви зможете покласти в наш банк.

Але подивіться: наскільки замків замкнена бочечка? Щоб їх відімкнути, потрібно правильно підібрати код до кожного замка, тобто зробити звуковий аналіз заданого слова. Тож, будь-ласка ласка, спробуйте це зробити. *(Діти виконують завдання).*

- Тепер, коли ви відімкнули всі замки, розпочнемо наше змагання.

Запитання-заморочки:

1. Назвіть дитячі мультфільми, у яких засуджує ться жадібність до накопичення будь-якого багатства. (*«Золота антилопа», «Качині історії», «Острів скарбів», «Пригоди Буратіно»*).

2. Назвіть дитячі казки в яких розповідається про жадібність до будь-якого багатства (*«Казка про золоту рибку», «Мороз Іванович», «12 Місяців», «Змія і виноградар»*).

3. Що таке бартер? В яких казках використовується цей процес ? (*бартер – це обмін товару на товар. Казки «Іван-Царенко та Сірий Вовк», «Лисичка Сестричка»*).

4. Що таке валюта ? Гроші яких держав ви знаєте? (*валюта – гроші інших держав. Америка – долар, Німеччина – марка, Росія – рубль*).

5. Відгадайте **загадку**

Він людина діловита,
Діловитіше нема,
Справами всіма керує,
Наполегливо працює.
Знає, що? По чому? Й де?
Ніхто його не проведе,
Де кпити? Що зробити?
Більше грошей заробити.

- Хто це діти? (*Бізнесмен*)

- А що означає слово «бізнесмен»? (*Бізнесмен – ділова людина*).

6. **Загадка** для супротивників

Він керує, годує і поїть,
Оре і сіє, збирає й молотить.
Знає, що люблять тварини і птиця,

Що і коли готувати годиться,
Що продавати, а що купувати,
Як його в світі добра наживати.

- Хто це діти? (*Фермер*)

- Кого називають «фермером»? (*Фермер – людина, яка утримує ферму*).

7. Що таке реклама? Які види реклами ви знаєте? (*Реклама – це повідомлення про товар, його якість. Види реклами: телевізійна, реклама в газеті, вуличний плакат, радіо реклама*).

8. Що означає слово реклама? Яке значення воно має? (*Реклама – з латинської кричати. Призначення – привернути увагу до товару, щоб швидко та вигідно його продати*).

- Молодці діти. А зараз настав час трішки відпочити.

Фізкультхвилинка

Діти під віри виконують фізичні вправи.

Про рекламу все ми взнали,

Та засиділись ми з Вами.

Треба трішки розім'ялись,

І до діла знову братись.

Раз-два, раз-два,

Треба трішки розім'ялись,

Раз-два, раз-два,

І до діла знову братись.

- А тепер продовжимо наше змагання. Цікаво, чи вмієте ви розв'язувати кросворди?

- Спробуйте розв'язати кросворд на своїх перфокартах. Той, хто швидко відгадає всі загадки, впише у кросворд правильні відповіді, першим прочитає про шифроване слово, отримає очко для своєї команди (*Діти працюють над кросвордом-перфокарткою, відгадуючи загадки вихователя*).

Кросворд

Зароблена копійка – краще краденої... (*гривні*)

Як називається обмін товару на товар? (*бартер*)

Все, що продається і купується, називається... (*товар*)

Як називається сплачування людиною певною кількості грошей за те, що вона порушила правила поведінки чи дорожнього руху? (*штраф*)

Людина, яка працює в банку, - це ... (*банкiр*)

- Яке слово було зашифроване у кросворді? (*гроші*)

- Так, це слово «ГРОШІ». А чи знаєте ви, як в давні-прадавні часи люди придбавали необхідний товар? (*обмінювали свій товар на інший*)

- Чим пізніше люди стали розраховуватись за товар? (*Використовували золотий або срібний пісок. А ще пізніше почали виливати із нього золоті та срібні монети*)

- Хто ввів перші гроші в Україні? (*Перші гроші ввів Володимир Великий*).

- Як називалися перші паперові гроші? (*Вони називалися карбованцями*).

- А як зараз називаються українські гроші? (*Гривні*).

- Покажіть їх.

- Бачу, що гравці обох команд мають чудові знання з економіки. Але кожен комерсант і менеджер повинен не тільки багато знати, а й добре володіти розмовною мовою і мовою ділової людини.

Тож перевіримо, як ви знаєте нашу мову.

1. Скажіть загальну назву.

- Іграшки, книжки, меблі, одяг, що продається в магазині... (*Товар*).

- Гривні, долари, марки, рублі... (*Гроші, валюта*).

- Банкір, менеджер, комерсант (*Бізнесмен*).

- Магазин, кіоск, базар, крамниця, ярмарок... (*Торговельні пункти*).

- Хліб, молоко, м'ясо, вермішель, масло... (*Продукти*).

- Телевізор, праска, холодильник, електроплитка, магнітофон... (*Електроприлади*).

- Вода, газ, вугілля, нафта... (*Природні багатства*).

2. Доберіть слова, протилежні за значенням.

- Бережливий – марнотратний;

- Працьовитий – ледачий;

- Щедрий – скупий;

- Старий – новий;

- Бідний – багатий;

- Премія-штраф.

3. Доберіть слова, однакові за значенням.

Для «Комерсантів» - слово «економний» (*бережливий, ощадливий, хазяйновитий*).

Для «Менеджерів» - слово «працьовитий» (*роботящий, працелюбний, трудолюбивий*).

4. Закінчи речення

«Хто не працює, той...» *(не їсть)*.
«Хто хоче багато мати, тому треба...» *(мало спати)*.
«Сім раз відмірай, а один...» *(відріж)*.
«Весна ледачого...» *(не любить)*.
«Здоров'я — то найбільше...» *(багатство)*.
«Має кожен комерсант в економіці...» *(талант)*.
«Щоб добробут мати, треба...» *(працювати)*.

- Молодці, діти! Бачу, що й мовою ви чудово володієте. Залишилося тільки перевірити знання і вміння ваших капітанів. Завдання для капітанів: одягнути ділову жінку *(для капітана «Комерсантів»)* і ділового чоловіка *(для капітана «Менеджерів»)*.

(Капітани працюють біля дошки).

- А поки ваші капітани працюють, придумайте речення зі словом «банк» і складіть схему свого речення.

(Діти складають речення, а вихователь перевіряє. Після цього вихователь разом з дітьми перевіряє капітанів, які за правильне виконання завдання отримують монети для своїх команд).

- Настав час порахувати зароблені вами монети і визначити переможця.

(Діти разом з вихователем підраховують кількість монет. Переможці нагороджуються медалями Економа Афлатуна, а команда супротивників отримує пам'ятні значки. В кінці розваги вихователь дає дітям можливість вкласти свої монети в банк).

Економічний тренінг

Мета. Сприяти розвитку творчості, ініціативи, інтелекту. Розвивати мову, мислення, пам'ять. Виховувати культуру бізнесу.

Уточнити та розширити знання дітей про економічні терміни: бартер, конкуренція, кредит, прибуток. Підвести дітей до свідомого розуміння цих термінів та вміння оперувати ними в діяльності ділових людей.

Словник: бартер, комерсант, менеджер, конкуренція, кредит, прибуток.

Обладнання. Дрібний товар, фішки, «гроші».

Підготовча робота. Діти отримали знання про значення економічних термінів, грали в дидактичні та настільно-друковані ігри з елементами економіки, проводились бесіди, ділові ігри з економічного виховання.

Хід

Діти заходять у зал і сідають по обидві сторони залу.

Ведуча. Ми зібрались на чергове засідання ділових людей. Сьогодні на засіданні присутні: менеджери — зліва, комерсанти — справа (*кожен із учасників має свою емблему*). Незабаром відбудеться загальне засідання бізнесменів, і наші менеджери й комерсанти будуть брати в ньому участь. Тож перевіримо їхні знання. За правильні і найбільш змістовні відповіді на запитання учасники будуть отримувати фішки, а переможець отримає приз.

Завдання перше.

Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке бізнес?
2. Як називається позичка грошей у банку?
3. Як ви розумієте поняття «економіка»?
4. Які види реклами ви знаєте?
5. Назвіть професії людей, котрі працюють у бізнесі?
6. Що таке конкуренція?
7. Поясніть, що означає слово «прибуток»?
8. Як називається продаж товару шляхом змагання?
9. Як називається установа, де зберігаються, видаються гроші, проводиться обмін валют?
10. Що таке бартер? (*Діти відповідають*).

Ведуча. Молодці, а зараз відпочиньте - музична пауза.

Танок бізнесменів

Ведуча. Кожен комерсант, менеджер повинен бути людиною вихованою, багато знати, вміти правильно і гарно говорити. І наступний конкурс, конкурс «Розумників».

1. Назвати приказки, прислів'я про хазяйновитість, бережливість, працьовитість.

2. Назвіть одним словом:

• іграшки, книжки, меблі, одяг, що продаються в магазині (*товар*);

- гривні, долари, марки, рублі (*гроші, валюта*);
- банкір, менеджер, комерсант (*бізнесмени*);
- магазин, кіоск, базар, крамниця (*торгівельні пункти*).

3. Доберіть слова, однакові за змістом зі с вами: економічний (*бережливий, ощадливий, хазяйновитий*);

працьовитий (*роботящий, працелюбний, трудолюбивий*);
4) доберіть слова, протилежні за змістом слово бережливий (*марнотратний*);

працьовитий (*ледачий*);

щедрий (*скупий*);

премія (*штраф*).

Після відповідей дітей підбиваються підсумки другого конкурсу.

Ведуча. Ви добре впоралися і з цими завданнями, можете відпочити під час музичної паузи.

Інсценівка пісні «Ой продай, бабусю, бичка»

Ведуча. Наступні завдання для найдопитливіших, найвідповідальніших і найкмітливіших - капітанів команд.

1. Як називаються українські гроші?
2. Які види власності ви знаєте?
3. Які нові підприємства в нашому місті ви знаєте?
4. Звідки надходять гроші в банк?
5. Де можна купити і де продати товар?

Капітани відповідають, підбиваються підсумки.

Ведуча. Ось і настав час перевірки домашнього завдання. Його тема – «Реклама».

Діти «рекламують» товар

Ведуча. Рекламу товару, як відомо, роблять для того, щоб швидше й вигідніше його продати. Тож зараз відбудеться продаж прорекламованого товару. Продаж найбільш цінних речей відбудеться на аукціоні.

Підбиваються підсумки. Переможців нагороджують призами.

Веселий ярмарок. Аукціон

Мета: примножити знання дітей про ярмарок – про місце, де можна придбати товар; формувати уявлення про те, що від обсягу вкладеної у виріб праці та якості виробу залежить його вартість; закріпити знання про значущість реклами.

Виховні завдання: комплексне вирішення завдань трудового, економічного й етичного виховання дітей.

Хід заняття

Звучить весела музика. Діти заходять до залу.

Вихователь проводить бесіду про те, яка звучить музика (*весела, красива, пустотлива*). Де може звучати така музика? (*На дискотеці, на ярмарку, на весіллі.*)

– Що таке ярмарок? (*Ярмарок – це ринок різних товарів, де вони демонструються й продаються.*)

– Раніше це були справжні свята землеробів і ремісників, які після важкої річної праці привозили свої вироби на торг, щоб продати їх, а на виручені гроші купити все необхідне для своєї сім'ї. На ярмарок приїжджали актори, циркачі; завжди було дуже весело, гамірно, крутилася карусель.

– Який найвідоміший ярмарок в Україні? (*Сорочинський ярмарок, що проводиться на Полтавщині.*)

Діти обирають вид транспорту, на якому вони вирушають на ярмарок, і під музику проходять на стільчики.

Вихователь вітає гостей, що прибули на ярмарок.

(*Діти вручають гостям хліб – сіль.*)

Вихователь представляє товар різних фірм і виробників і запрошує продавців зайняти свої місця.

– Що потрібне, щоб вдало продати товар?

– Хто може рекламувати товар? (*Диктори радіо й телебачення, художники-оформлювачі, рекламні агенти.*)

Гра «Найкращий продавець». (*Виходять продавці й рекламують свій товар.*)

1-й продавець. Мій павільйон – «Ласунка». Я продаю найсмачніші у світі солодощі. Налітайте, купуйте, усе розбирайте.

2-й продавець. У моєму павільйоні «Забава» ви знайдете найкращі іграшки. Вибір товарів задовольнить будь-якого покупця. Наші іграшки виготовлені з високоякісних матеріалів, яскраві, зручні й гарні.

3-й продавець. А у мене товар найкорисніший, вітамінний і дуже смачний.

Капусту корисну купуйте

Й знайомих своїх нагодуйте.

Кому апельсини?

Кому вітаміни?

Кому банан –

Жовтий жупан?

Вихователь пропонує вибрати кращу рекламу. А щоб визначитися з покупками – пограти в гру.

Гра «Карусель».

Проводиться бесіда з дітьми:

Що потрібне, щоб купити товар? (*Гроші.*)

Як називаються гроші іншим словом? (*Валюта.*)

Валюту яких країн ви знаєте?

Де виготовляють валюту? (*На монетному дворі.*)

Якщо немає грошей, щоб купити товар, що можна зробити?

(*Оформити кредит у банку.*)

Вихователь запрошує дітей і гостей у залі купувати товар. (*Діти проводять купівлю – продаж товарів.*) На ярмарку працює обмінний пункт, де можна обміняти будь-яку валюту на «веселики», згідно курсу 1 до 1.

Вихователь пропонує дітям пригадати, хто що робив на ярмарку і пограти в гру.

Гра «Бубни». Бубон під музику передається по колу. Коли закінчується музика, дитина, у якої в руках опиняється бубон, повинна назвати професії тих людей, товари яких були представлені на ярмарку.

Вихователь проводить **бесіду з дітьми**:

– Що таке банк? Чи тільки у банк ми відносимо свої доходи? (*Ні, частину грошей ми виділяємо на сплату податків.*) Навіщо необхідно платити податки? (На ці гроші будують нові дороги, красиві мости, надають допомогу дітям, інвалідам тощо). З метою допомоги дітям проходять добродійні акції.

Аукціон. Вихователь повідомляє дітям, що сьогодні на нашому ярмарку відбудеться добродійний аукціон.

– Що таке аукціон? (*На аукціоні продають товар. Товар купує той, хто заплатив за нього найвищу ціну.*) Які товари можна виставити на аукціоні?

– Сьогодні виставляється всього один лот. Він незвичайний. Це єдиний ексклюзивний екземпляр книги, яка називається «Економята про економіку». Рік видання – 2016. Тираж – 1 примірник. Укладачі – група «Економята». Книга складається з 3 розділів: «Податки очима дітей», «Економіка в казках», «Будинок, де живуть гроші». Стартова ціна лоту – 1 «веселик».

Книга продана. Виручені від продажу книги гроші підуть на добродійні цілі в групу «Економята».

Виступ ансамблю юних артистів «Усмішка».

Додаток 8

**ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАТЬКІВ ЩОДО
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ТА
ЕКОНОМІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ**

Міні-лекція на тему:

**«Ознайомлення батьків з соціально-фінансовою
програмою «Афлатот»»**

Допомогти дітям усвідомити їх потенціал для того, щоб зробити світ кращим за допомогою освіти - ось основна місія Афлатота.

Особлива важливість фінансового навчання стає все більш очевидною в останні роки.

Не дивлячись на те, що ми живемо в світі з швидко перемінними економічними умовами, діти і дорослі у всьому світі мають дуже низький рівень фінансової грамотності, школи і вчителі часто не мають можливостей для вирішення цієї проблеми. Додатково до цієї нестачі знань у сфері фінансів, діти та молодь часто стають жертвами соціально, екологічно та економічно нестійких моделей споживання. Афлатот вирішує ці проблеми шляхом створення програми комплексного соціального та фінансового навчання для дітей, щоб допомогти їм протистояти подібного роду труднощам. Навчання організовано завдяки мережі партнерських організацій в більше 85 країнах, об'єднаних разом під керівництвом Секретаріату Афлатоту, що знаходиться в Нідерландах.

Програма Афлатот для дітей, які ще не відвідують початкову школу (*зазвичай це діти віком 3-7 років*) - це освітня програма, яка формує у дошкільників ази соціальної та фінансової грамотності. Програма пройшла апробацію у сфері дошкільної освіти, яка доводить, що таке раннє навчання дає дітям знання та переваги, з якими можна працювати і вдосконалювати їх з кожним роком.

Діти отримують перші задатки соціальної і фінансової освіти задовго до того, як ідуть до школи. Основна частина знань про планування бюджету, заощадженнях, розтратах і використанні грошових коштів заснована на повсякденному житті. Ще до того, як формуються грошові поняття, просте розуміння того, як використовувати доступні ресурси, або, наприклад, категорії «закінчилася їжа», «купувати тільки необхідне» - це ті щоденні реалії зі сфери фінансової освіти, з якими стикаються діти. У дошкільнят також сформовані тимчасові рамки, вони розуміють, що іноді, щоб отримати що-небудь, краще почекати, ніж отримати це зараз. Діти віком 3-х років також стикаються з матеріальними цінностями, даючи і ділячись, не тільки за допомогою подарунків і цінних речей, але і шляхом взаємодії один з одним. Інші не менш важливі навички, формування яких включає в себе програма Афлатот, це користування по черзі, прийняття рішень і постановка цілей.

Навчання має відповідати життєвому досвіду. Навчання має ґрунтуватися на реальному життєвому досвіді, який отримують діти у повсякденному житті. Говорячи про середовище навчання і можливостях, слід брати до уваги фактор навколишнього атмосфери дому і суспільства, яка впливає на

розвиток дитини. Особливо важлива роль батьків у вихованні дітей.

Програма Афлатот визнає роль сім'ї у формуванні соціальної та фінансової грамотності. Залучення батьків розглядається як важлива складова програми. Сім'я - це часто перший учитель, який має величезний вплив на формування фінансових і соціальних знань дитини, її поведінку. Враховуючи, що діти цієї вікової групи схильні наслідувати, батьки розглядаються як важливі дійові особи та помічники учителя в формуванні у дітей фінансових понять. З цією метою навчальна програма пропонує ряд додаткових занять, щоб розповісти батькам про ті поняття, які вивчають діти і, таким чином, залучити їх в структуру плідної взаємодії.

Навчання супроводжується іграми і діти активно проводять час як в приміщенні, так і на вулиці. Багато дослідників стверджують, що активне навчання позитивно впливає на знання дітей в дошкільному віці. Структуровані заняття в дошкільному закладі дозволяють дітям активно проявляти себе і, як результат, вони відмінно проводять час, отримують нові знання і засвоюють їх більш ефективно.

Програма Афлатот підкреслює, наскільки важливо давати дітям простір, щоб виразити себе, діяти так, як їм хочеться, і вирішувати виникаючі проблеми разом. Програма передбачає використання різних методик навчання, таких, як рольові ігри, групова діяльність, ігри на свіжому повітрі, трудове виховання і т.д.

Програма Афлатот розроблена з метою забезпечення соціальної і фінансової освіти дітей, заснована на п'яти ключових елементах Афлатота: ***особистісне розуміння і дослідження*** (дітей спонукають до самопізнання і більшої впевненості в собі, вони досліджують, усвідомлюють і оцінюють різні характеристики, які роблять їх унікальними, неповторними); ***права і обов'язки*** (програма «Афлатот» втілює принципи Конвенції ООН про права дитини. Малята здобувають знання про свої права, спільно з дорослими ініціюють та організують заходи, які спрямовані на реалізацію прав дитини); ***заощадження і витрати*** (діти вчаться відповідально використовувати й накопичувати фінансові, природні та інші види ресурсів, робити заощадження і розумно витратити); ***планування і бюджет*** (планування та складання бюджету допомагає дітям зрозуміти, що вони самі можуть впливати на своє майбутнє, дозволяє дітям встановлювати особисті та фінансові цілі. Вони дізнаються, як робити конкретні кроки в напрямку досягнення мети, яку вони ставлять перед собою); ***дитяча соціальна і фінансова***

ініціатива (дитину націлюють на сприймання себе як активного учасника та члена суспільства. Соціальні та фінансові проекти є логічним продовженням різних напрямків навчання і заходів програми «Афлатот». В рамках фінансових програм діти заробляють гроші за допомогою власних ініціатив, завдяки чому вони дізнаються більше про ринок).

Таким чином, програма Афлатот не повинна розглядатися як комплексна програма з раннього розвитку та навчання дітей, а скоріше як додатковий навчальний курс з упором на вміння і навички у сфері соціальної та фінансової освіти. У зв'язку з цим ми пропонуємо включити Афлатот в загальноосвітню програму для дошкільнят. Також важливо підкреслити, що програма Афлатот робить особливий наголос на першому з ключових елементів - на особистісному розумінні і вивченні, особливо якщо використовується як самодостатня програма. Особистісне розуміння відіграє провідну роль у формуванні самосприйняття до того, як дитина пройде далі у вивченні соціальних і фінансових складових.

Ця програми пояснює дітям основи бюджетування власних коштів, вчить бути ощадливими та приймати виважені рішення. Навчаючись за цією програмою, діти отримують рекомендації й навички як правильно розпорядитися своїми грошима, долати складні фінансові й матеріальні обставини, у яких дехто з них та їхні родини перебувають, а також зможуть досягти добробуту в майбутньому.

Програма «Афлатот» впроваджується у діяльність закладу з вересня 2016 року. Інноваційний процес здійснюватиметься поетапно. У закладі розроблено заходи з упровадження програми, створюються умови, поповнюється розвивальне предметно-ігрове середовище, організовано роботу творчої групи «У світі економіки» та гуртка фінансового спрямування «Юний фінансист». З метою реалізації нововведень в практику роботи закладу упродовж 2016 – 2017 н.рр з вихователями проводяться навчання з ознайомлення змістом програми, моделюванням методів і прийомів взаємодії з дітьми, які стануть ефективними і сприятимуть засвоєнню програмових знань дошкільниками.

Шановні батьки, сподіваємось на вашу підтримку і співробітництво з даного питання!

Консультації для батьків Економічне виховання дітей в сім'ї

Основне завдання сімейного виховання – підготувати дітей до життя в існуючих соціальних умовах. Вихователь повинен вміти

визначати статус сім'ї, склад, економічний рівень підготовки батьків. Педагогу, як переконує практика, краще проводити роботу з сім'ями, якщо він знає тип цієї сім'ї. В наш час спеціалісти розрізняють два основних типи сім'ї – домінаторна (*тоталітарна*) і партнерська (*демократична*). Експерти ООН з проблем сім'ї, американські психологи Беррі і Дженей Уайнхолд провели за завданням ООН спеціальне аналітичне дослідження і виділили ознаки домінаторної й партнерської сім'ї. Наводимо основні характеристики обох типів сімей, які допоможуть визначитись педагогам у проведенні економічного виховання дітей.

Для тоталітарної сім'ї характерно: зловживання владою; відсутність рівноправності всіх членів сім'ї, а особливо дітей; наявність в сім'ї суворих правил, які носять примусовий характер; кожному члену сім'ї відведена відповідна роль, в тому числі у відповідності з його статтю, тобто дівчинці можна – необхідно робити це і те, а хлопчику – зовсім інше, тому що він – хлопчик; відсутність розподілу обов'язків, пов'язаних з життям сім'ї; економічні труднощі не розподіляються між членами сім'ї; відсутність поваги до приватного життя членів сім'ї та інших людей; конфлікти вирішуються за принципом : «один виграв – інший програв» члени сім'ї беруть участь у прийнятті рішень; батьківські обов'язки не розподіляються; дисципліна підтримується за рахунок сили і приниження; допущених помилок не визнають, вибачення не просять тощо.

Порівняйте інший, демократичний тип: кооперативна структура, рівні можливості; відсутність секретів і таємниць; гнучкі правила розпорядку; розподіл економічної відповідальності; домашня робота і обов'язки розподіляються на основі рівноправності; повага до приватного життя членів сім'ї; основою дисципліни є повага і довіра; батьківські обов'язки рівномірно розподілені; допущені помилки визнаються; члени сім'ї відчувають себе в небезпеці; конфлікти вирішуються; члени сім'ї беруть на себе відповідальність за проблеми, які виникають; сім'я – це джерело радості; діти плануються і бажані.

Розбудова держави на принципово нових економічних засадах ускладнила умови сімейного виховання дітей. Серед багатьох проблем, викликаних цим процесом, є помітні зміни в економічному становищі сучасної сім'ї, характері праці її членів, становищі дітей в силу цих змін.

Якщо раніше діти не мали можливості спостерігати за трудовою діяльністю своїх батьків, як вони спішають на роботу або приходять з неї, приносять зароблену платню, то сьогодні вже значна частина

дошкільнят не тільки спостерігає за трудовою діяльністю своїх батьків у приватних підприємствах, а й певною мірою залучається до цієї діяльності. На жаль, вони мають можливість спостерігати і такий супутник нашого життя, як безробіття батьків. Це вимагає посиленого економічного виховання дітей в сім'ї й зокрема ролі вихователя, вчителя трудового навчання у цьому процесі.

Важливим питанням у плані економічного виховання дітей в сім'ї є організація господарсько-побутової праці в домі, квартирі, саду тощо. Ця праця має бути раціонально організована, тобто корисна, ефективна, якісна. Її варто планувати як в рамках кожного дня (*приготування їжі, допомога у прибиранні квартири, іграшок*), так і на більш тривалий час (*ремонт квартири, домашньої техніки*).

Важливим питанням економічного виховання дітей в сім'ї є формування в них ощадливого ставлення до бюджету часу, вміння його планувати, економити, аналізувати його витрати. Дітей слід привчати вишукувати шляхи економії часу. Цьому має сприяти організація навчальної і побутової діяльності вихованців в сім'ї. Як зауважує А. С. Нісімчук, головна умова ефективності економічного виховання дітей у навчальній діяльності – це її наукова організація. У домашніх умовах це передбачає раціональне і суворе дотримання режиму дня, доцільного порядку на робочому місці, систему виконання домашніх завдань, використання раціональних прийомів навчальної діяльності в роботі з книгою, підручником, словником, під час ведення записів, конспектів, уміннями та навичками планування, самоконтролю, аналізу ефективності своєї діяльності.

В економічному вихованні дітей дошкільного віку та школярів не можна обходити питання використання ними грошей, що виділяються батьками або зароблені самостійно. Кишенькові гроші сприяють економічному вихованню лише за умови, що їх навчили розумно користуватися коштами. Тому батьки повинні володіти певною сумою економічних знань, знання методики економічного виховання дитини в сім'ї, залучення її до економічних аспектів сімейного життя і діяльності.

Знайомимо дошкільників з економікою

Коли слід починати знайомство дітей з економікою? З якого віку дитина повинна дізнатися про світ економічних відносин? Як і за допомогою якого устаткування навчати дітей економіці? І чи потрібно це робити? Ці питання хвилюють батьків не один десяток років. Дошкільник і економіка лише на перший погляд здаються далекими один від одного. Дитина мимоволі зустрічається з економікою, навіть якщо її не вчать економіці. Вона дізнається, що таке «моє», «твоє»,

«наше», «обмін», «гроші», «ціна», «купити», «дешево», «продати», «заробити». Чим раніше ми почнемо економічну освіту дітей, тим їх дії і вчинки будуть більш раціональними, усвідомленими, тому, що саме в дошкільному віці діти набувають первинний досвід елементарних економічних відносин. Чим старше діти, тим більше вони активно беруть участь у вирішенні багатьох економічних проблем сім'ї: розподіл сімейного бюджету, складання меню, придбання покупок тощо.

Процес економічного виховання реалізується через різні форми його організації. Основна форма навчання - це гра. Саме гра наповнює життя дітей неповторним, цікавим змістом, організує і регулює їх поведінку, коригує психіку і допомагає виявляти і задовольняти свої інтереси. Засвоїти складні економічні поняття допоможуть персонажі знайомих казок: «Муха - Цокотуха», «Буратіно», «Три поросся», «Півник і бобове зернятко». Казки використовуються для виховання таких якостей особистості, як працьовитість, ошадливість, практичність. В казках економічний зміст розкривається перед дітьми у вигляді проблемних ситуацій, вирішення яких розвиває логіку, нестандартність, самостійність мислення, комунікативно-пізнавальні навички. Виявляється, в будь-якій казці можна знайти економіку.

Знайомство з азами економіки доцільно почати з подорожі по країні «Економіка», де живе ігровий персонаж - гном Економ Афлатун. Він знайомить дітей з іншими ігровими персонажами: царицею Економікою і Бізнесменчиком. Ці персонажі вивчають економіку разом з дітьми, беруть участь в іграх і допомагають дітям освоювати фінансові та економічні поняття.

Одна з найбільш близьких дитині тем - це «Сім'я. Доходи сім'ї. Сімейний бюджет». Знайомство з бюджетом починайте з виготовлення макета сімейного бюджету, де кожна частина позначає дохід всіх членів сім'ї (*тато, мати, старші брати і сестри, дідусь, бабуся*). На наочному прикладі можна переконатися, хто і який дохід приносить у сім'ю. Спільно з дітьми можна намалювати картки-схеми із зображенням доходів та витрат вашої сім'ї. А для закріплення матеріалу організуйте сюжетно-рольову гру «Сім'я», де розподіліть ролі, виберіть професії.

У кожній сім'ї, як і в кожній людині, є свої потреби і наступною темою буде тема «Потреби людини». Поговоріть з дитиною і розкажіть їй: «Що може людина? Навіщо людина їсть? Навіщо ми дихаємо?» Можна провести гру «Хочу і треба?» Пропонуємо дитині вибрати з серії предметних картинок ті картинки, на яких зображені предмети, необхідні дитині обов'язково: вода, їжа, одяг, житло. Це

будуть - «основні потреби». Дорослий вибирає ті картинки, на яких зображені предмети, без яких дитина може прожити: іграшки, комп'ютер, прикраси, розваги. Це - «неосновні потреби людини». Запропонуйте дитині визначити, до якої групи можна віднести такі потреби людини як: освіта, медицина, дружба, захист.

А для того, щоб задовольняти свої потреби, необхідні гроші. Знайомимо дітей зі «Світом грошей». Необхідно підвести дітей до розуміння того, що гроші є засобом задоволення потреб. А познайомити дитину зі світом грошей допоможе казка. Прочитайте дітям казку «Буратіно» і поговоріть за її змістом. Запитайте у дитини: «Все можна купити за гроші?» Організуйте сюжетно-рольову гру «Магазин». Всі знають, що це одна з найулюбленіших дитячих ігор. Придумайте свої іменні грошики. Вибираючи продавця, зверніть увагу на правила поведінки в магазині. Граючи, діти не тільки закріплюють отримані знання, а й вчаться спілкуватися, будувати партнерські відносини.

На цьому знайомство з ЕКОНОМІКОЮ не закінчується. Це тільки початок. Попереду ще багато цікавих зустрічей з такою складною наукою – ЕКОНОМІКА.

Економічна культура в сім'ї

Кожна родина в реальному житті є берегинею певного типу культури, стилю, рівня життя. У родині дитина отримує початкові уявлення про працю як процес, пов'язаний з дисципліною і знанням, причиною і наслідком; про працю як джерело існування родини.

Сім'я - особлива атмосфера, куди дитина несе свою радість і горе, роздуми і сумніви. Ще в дошкільному віці діти починають усвідомлювати, що можна робити, а що не бажано, що добре, а що - погано. Соціальна ситуація часто пропонує нам

зразки суперечливих дій дорослих, які не завжди зрозумілі дітям, особливо якщо вчинку або поведінці не передусе пояснення. Дорослі мало приділяють увагу поясненню причин дбайливого ставлення до речей, предметів, оточення.

Дорослі здебільшого обмежуються наказами: «Не рви», «Не можна ламати», «Не чіпай».

В основі бережливості закладена можливість тривалого користування предметами. Щоб виховувати у дітей бережливість до хліба, інших продуктів харчування, речей, народного багатства, потрібно проводити серйозну роботу вдома. Доцільно починати з формування у дітей навичок самообслуговування, виявів господарського ставлення до зламаних іграшок, неприбраного ліжка.

Задля виховання бережливого ставлення до суспільного майна дітей слід прилучати до праці.

Скільки б ми не говорили про економію води, тепла, електричної енергії, без наочного прикладу на результат годі сподіватися - велику роль відіграє особистий приклад дорослих.

Розповідаючи дітям про хліб, про те, як важко він достається, читаючи їм художні твори, можна домогтися того, що кожна дитина братиме стільки хліба, скільки вона з'їсть, і не буде викидати шматочки.

Скільки існує родин, стільки відомо способів розв'язання господарчих питань. Економія - це знання правил експлуатації домашнього майна та дотримання цих правил. Ознайомлення дітей з правилами експлуатації майна та вимогами до його зберігання залучає до ощадливості, економного ставлення до всього, що їх оточує. Слід також залучати дітей до купівлі продуктів, обговорювати ціну покупки.

І найголовніше правило економії - це не викинути там де немає в цьому потреби.

Так, крок за кроком, наші діти засвоюють ази бережливості, економії.

Діти і гроші - вчимо дитину розпоряджатися кишеньковими коштами

Більшість психологів переконані, що правильно користуватися грошима необхідно навчати дітей з дитинства. Однак мало хто з батьків має уявлення, як це потрібно або можна робити. Звичайно, однієї універсальної поради з цього приводу просто немає, адже всі

діти різні і кожен випадок індивідуальний. Але існує ряд порад, які допоможуть навчити фінансової грамотності дитини.

Насамперед, дуже важливо пояснити, що таке сімейний бюджет і чому неможливо купувати все, що захочеться. Розкажіть малюкові, що він складається з грошей, які ваша сім'я отримала в цьому місяці, це сталося завдяки тому, що тато і мама справно ходили на роботу. Весь цей дохід ділиться на частини. Найважливіша перша, у неї входять самі необхідні щоденні витрати (*тут можна підключити дитину і запитати, що вона вважає найнеобхіднішим*). Природно, для більшості сімей це витрати на харчування, одяг, комунальні послуги, оплата за школу. Друга частина може включати в себе побутові потреби – ремонт, зміна інтер'єру і т. д. Далі витрати на інтернет, літературу, телебачення. Наступними можуть йти витрати на розваги, наприклад, відвідування парку, кінотеатру, кафе і т. д.

Витрати на першу, найбільш важливу частину, скорочувати не можна, оскільки вона необхідна. А от інші, менш важливі, можна скоротити. Наприклад, один місяць не витрачаємо гроші на розваги, а витрачаємо все на покупку пральної машини або ремонт. Або поділимо частину, що призначається для розваг і почнемо відкладати на відпустку. Таким чином, дитина отримає загальні поняття звідки гроші беруться, куди вони йдуть і як ними можна розпоряджатися.

Звичайно, можна щодня читати нотації дітям на тему витрат і грошей, але в більшості випадків це просто вилітає з голови. Найкраще виховувати в дитині правильне ставлення до грошей на практиці, адже вони все набагато краще сприймають, коли бачать і відчують. Намагайтеся брати дитину з собою в магазин, пояснювати, чому вами був обраний той, а не інший товар, що, чому ви не купуєте все, що хочеться. Можете пройтися по магазинах і показати малюкові, що одне і те ж саме може коштувати по-різному. Купіть товар, який коштує менше, а на зекономлені гроші придбайте дитині, наприклад, морозиво. Ще один спосіб, на практиці, навчитися розпоряджатися грошима – це кишенькові гроші. Варто їх давати дітям чи ні – викликає безліч суперечок, спробуємо в цьому питанні розібратися.

Кишенькові гроші – користь і шкода для дитини

Фахівці однозначно стверджують, що гроші на кишенькові витрати давати дітям необхідно. В якості основного аргументу на користь цього питання психологи висувають те, що це дозволяє дитині відчути себе особистістю і дає можливість на практиці зрозуміти, як можна розпоряджатися готівкою. Кишенькові гроші вчать розрахувати, підсумувати, планувати, накопичувати, економити. Коли

у дитини з'являються власні кошти, які мають властивість рано чи пізно закінчуватися, вона починає розуміти їх цінність.

Негативною стороною видачі дитині кишенькових грошей є ситуація, коли ці самі гроші витрачаються безконтрольно. Це може призвести до вельми неприємних наслідків. Щоб уникнути подібних ситуацій, потрібно контролювати витрати дитини. Звичайно, тут не йдеться про тотальний контроль, до дрібниць чіплятися не варто, але обговорювати її витрати не завадить. Швидше за все, перші отримані гроші дитина витратить дуже швидко, можливо навіть протягом декількох хвилин. Щоб уникнути подібних подій у майбутньому, поясніть дитині, що призначена вами сума дається на певний термін і раніше цього часу вона більше нічого не отримує. Поступово дитина навчиться планувати покупки і правильно розпоряджатися своїми коштами.

Скільки грошей давати дітям на витрати

Давати гроші дітям, постає питання, скільки їх потрібно давати. Єдиних рекомендацій щодо суми, яка видається на кишенькові витрати не буває, адже у різних сімей різне матеріальне становище. Те, що цілком природно для одних, для інших може бути зовсім недоступне. Але існує одне негласне правило – чим менша дитина, тим менше їй потрібно грошей.

Починати давати готівку дітям варто з віку, коли вони будуть сприймати їх як загальний еквівалент. Як правило, відбувається це з шести-семи років. До цього діти віддають перевагу натуральному обміну, наприклад, цукерку на цукерку, іграшку на іграшку і т. д. Але і малюкам давати гроші для самостійних покупок теж можна, просто це мають бути зовсім невеликі суми, а сам процес придбання товару повинен контролюватися батьками.

Дітям шкільного віку також не рекомендується видавати занадто великі суми, оскільки, маючи обмежену кількість грошей, вони швидше зрозуміють ціну речей, навчаться робити вибір між товарами. Але і дуже маленькі теж буде не кращим варіантом. Тоді мимоволі виникає питання, скільки давати грошей дітям. Розраховувати необхідну суму слід виходячи з потреб дитини. Школяреві кишенькових грошей повинно вистачати на харчування поза домом, проїзд, на одні ласощі в день і одну невелику річ в тиждень, наприклад, журнал або іграшку. Старшим школярам грошей має вистачити ще й на розваги (*комп'ютерні ігри, кіно*). Ну а витратить дитина видані гроші або віддасть перевагу відкласти, це її особиста справа.

Чи може дитина заробити

Відповідь на це питання – безумовно, так. Але тут мова йде лише про дітей постарше. Для дитини, яка навчається у старших класах, перша робота може стати етапом соціального розвитку. Вона усвідомлює, що для досягнення матеріального благополуччя необхідно багато працювати, пізнає ціну грошам і навчиться досягати бажаного самостійно, без допомоги рідних. До речі, на заході навіть діти з забезпечених сімей 7-10 років намагаються знайти собі підробіток, а працюючі підлітки і студенти вважаються нормою.

Однак дитячий заробіток не повинен бути заохоченням за виконану домашню роботу, гарні оцінки чи поведінку. Підхід типу – отримав п'ятірку – 20 гривнів, виніс сміття – 10 гривнів, помив посуд – 15, абсолютно невірний. Не можна ставити звичайні щоденні обов'язки і нормальні людські відносини в залежність від грошей. Діти повинні розуміти, що домашні справи слід виконувати, щоб полегшити мамі життя, добре вчитися, щоб отримати бажану професію, добре себе вести – щоб бути пристойною людиною

І без всього цього існує маса способів, як заробити гроші дітям. Наприклад, мийка машин, вигул собак, роздача листівок, догляд за дітьми, допомогу сусідам в прибиранні, покупки і т. д. Заробити гроші можна навіть займаючись своєю улюбленою справою, наприклад, продаючи зроблені власноруч вироби, беручи участь у змаганнях чи конкурсах, або граючи в певні комп'ютерні ігри.

Дайте право зароблені гроші дитині витратити на себе, при бажанні, вона може приєднати їх до сімейного бюджету. Хорошим знаком можна вважати, якщо з першого заробітку дитина купить щось для всієї родини, наприклад, торт. Але будь-яка навіть самий прибутковий підробіток, ні в якому разі не повинен заважати навчанню, адже на даному життєвому етапі дитини головним пріоритетом повинно бути отримання хорошої освіти.

Гроші в подарунок - вчимо правильно витратити

Останнім часом стало дуже популярно в якості подарунків дарувати дітям гроші. Психологи не підтримують таке нововведення. Звичайно, подарувати дитині гроші найпростіше, адже непотрібно ламати голову, підбираючи підходящий презент. Однак дитяче життя не повинна повністю ставитися на фінансові рейки. Для дитини подарунок повинен бути довгоочікуваним або несподіваним сюрпризом. Для більш старших дітей він може бути обговореним заздалегідь покупкою.

Якщо ж гроші були все ж подаровані, потрібно надати дитині право розпорядитися ними на свій розсуд. Відбирати і не давати гроші дитині, в такому випадку, не можна. Краще обговоріть з нею, що вона б хотіла придбати. Наприклад, можливо дитина мріяла про велосипед або планшет. За великою покупкою варто вирушати в магазин разом. Дітям старшого віку можна дозволити витратити їх і самостійно.

Іншим варіантом використання подарованих грошей може стати накопичення. Запропонуйте дитині зробити їх першим внеском в скарбничку, поповнюючи яку, вона згодом зможе купити те, про що давно мріяла.

Порада для мами і тата

1. Розповідайте дітям про свою роботу.

Малюки не усвідомлять зв'язок між працею і грошима, якщо не будуть знати, ким працюють їхні батьки, як заробляють гроші на життя. Діти мусять розуміти, що робота має не тільки подобатися — вона повинна "годувати".

2. Не приховуйте від дітей своє матеріальне становище.

Звісно, малюкові немає потреби занурюватися в усі нюанси сімейного бюджету, але варто пояснити дошкільникові, куди йдуть гроші. Навчіть його з'являти бажання з можливостями, миритися з деякими обмеженнями.

3. Не привчайте дітей до надмірностей.

Неприпустимо, коли дитина мало не щодня отримує від вас подарунки і ні в чому не знає відмови. Навчіть малюка обмежувати бажання.

4. Формуйте у дошкільника розумні потреби.

Слухаючи дитячі «я хочу», частіше запитуйте: «А навіщо тобі це?». Не поспішайте задовольняти бажання, адже отримуючи все на першу вимогу, малюки переходять межу розумного.

5. Навчайте дітей ощадливості.

Не залишайте без уваги зіпсовані предмети, зламані іграшки, розірвані книги. Покажіть, як можна їх полагодити, продовжити термін служби пошкоджених предметів/

6. Допоможіть малюкам усвідомити вартість речей.

Діти не мають звикати до того, що усі поламані іграшки автоматично замінюються новими. У кожній речі малюки мусять бачити цінність. Адже її хтось створив своєю працею.

7. Залучайте дітей до роботи по дому.

Дошкільник може займатися домашньою роботою нетривалий час, тому, даючи доручення, розраховуйте сили дитини. Поступово у неї розвинеться самодисципліна, і вона буде виконувати навіть

нецікаву роботу. І хоча робота малюка не досконала, не забувайте його заохочувати.

Поради про те, як навчити дітей ошадливості

1. Не купуйте нічого зайвого -- тільки те, що вам насправді необхідно.
2. Збираючись у магазин за покупками, не забудьте взяти пакет або господарську сумку, щоб не купувати нові пакети, які потім доведеться викидати.
3. Купуйте товари в економній упаковці. Наприклад, соки краще купувати в картоні, а не в склі, або пластику.
4. Намагайтесь не купувати одноразовий посуд. При теплому нагріванні він шкодить здоров'ю, їжте і пийте зі скляного посуду.
5. Замість звичайних батарейок користуйтеся багатозарядними акумуляторами.
6. Купуйте енерголампи, які служать довше ніж звичайні.
7. Віддавайте непотрібний одяг, меблі, посуд і іграшки в школу-інтернат або Товариство Червоного хреста
8. Використовуйте аркушний папір з обох боків. Газети здавайте на макулатуру.
9. Прибираючи в саду чи на клумбі біля будинку, створи компостну яму. Туди скидай зібране листя та чисті харчові відходи. Після перегнивання удоброю грунт для своїх рослин.
10. Ремонтуйте поламані речі — вони вам ще послужать.
11. Не смітьте на вулиці. Викидайте сміття в урни. Навіть якщо її не має поряд. З вами ж нічого не станеться, якщо ви обгортку від цукерки принесете і викинете вдома, а не на вулиці.
12. Сортуйте вдома сміття та викидайте в спеціальні контейнери.

Пам'ятка для батьків: «Права дітей»

- ✓ Кожна дитина має право на їжу і чисту воду, і право на те, щоб бути здоровим. Але іноді дітям не вистачає їжі, і немає можливості добути питну воду.
- ✓ Кожній дитині потрібен дім і родина, яка буде про неї піклуватися і любити її. Але є діти, у яких немає батьків або дому.
- ✓ Кожна дитина повинна ходити до дитячого садка, щоб вчитися і розвиватися. Але іноді, не вистачає дитсадків, книг, іграшок, приладдя або вчителів. Буває, навіть, що замість навчання діти змушені виконувати важку роботу.

✓ Кожна дитина повинна жити в мирі та безпеці. Але є війни та стихійні лиха.

✓ Кожна дитина повинна бути почута і мати можливість виражати свої думки, почуття. Але іноді до дітей не дослухаються. Буває, що вони невільні!

✓ Всі - і молоді, і літні люди, - повинні допомагати один одному і стежити, щоб кожна дитина в нашій країні отримувала все, що їй потрібно.

✓ Наш світ стане щасливішим та прекраснішим, якщо ми спробуємо створити світ для дітей!!!

Анкети для батьків

Визначення їхнього внеску у фінансово-економічне виховання дітей

Анкета 1

Шановні батьки!

Для здійснення єдиного підходу до дитини в процесі її економічного виховання в сім'ї, дитячому садку й школі просимо неупереджено відповісти на запитання запропонованої анкети. Вона передбачає розширені відповіді та стислі – «так», «ні», «іноді».

1. Чи вітаєте Ви економічне спрямування у вихованні Вашої дитини?

2. Чи схвалюєте Ви запропоновану програму соціально-фінансової та економічної грамотності дітей від 3 до 6 років «Афлатот»? Ваші зауваження й пропозиції?

3. Чи бере Ваша дитина участь у домашній економіці?

4. Чи довіряєте Ви своїй дитині гроші, розраховуючи на її самостійність, чи суворо контролюєте її дії та вчинки?

5. Чи ходить Ваша дитина до крамниці, аби щось купити, чи створюєте їй такі ситуації, в яких би вона у Вашій присутності виступала в ролі покупця?

6. Чи практикуєте Ви кишенькові витрати дитини?

7. Чи вітаєте Ви схильність дитини до накопичування?

8. Чи є у Вашої дитини скарбничка? Як вона витрачає зібрані гроші?

9. Джерела заощаджень Вашої дитини:

- *віддасте їй частину решти від купівлі;*

- *сплачуєте трудові доручення;*

- *сплачуєте певну суму за добру поведінку або оцінки;*

- *дитина одержує як дарунок;*

Підкреслити або дописати свої варіанти

10. Чи дозволяєте Ви своїй дитині самостійно витратити особисті заощадження, чи контролюєте її витрати, даєте поради, наполягаєте на слухності Вашої пропозиції?

11. Чи можете Ви назвати свою дитину ощадливою?

12. Як Ви ставитесь до оплачуваної дитячої праці (нині вона практикується й прогресує з ініціативи самих дітей)? _____

13. Чи хотіли б Ви, щоб Ваша дитина з дитинства прилучилася до бізнесу? _____

14. Чи мрієте Ви про те, щоб Ваша дитина в майбутньому стала бізнесменом? _____

15. Чи знає Ваша дитина ціну праці дорослих? Чи поважає працю? _____

16. Чи можете Ви назвати Вашу дитину ощадливою стосовно природних ресурсів (газ, вода, тощо)? _____

17. Яке ставлення Вашої дитини до предметів розкоші? _____

18. Як вона ставиться до речей, що її оточують, зокрема предметів ужитку? _____

19. Чи граєте Ви з дитиною в економічні ігри? Які? _____

20. Чи були випадки, коли Ваша дитина без дозволу брала чужі речі? Ваша реакція на ці вчинки? _____

Анкета 2

- Чи вважаєте Ви, що соціально-фінансової та економічної грамотності необхідно виховувати дітей?
- З якого віку, на Вашу думку, варто знайомити дітей з бюджетом сім'ї?
- Як часто Ви купуєте іграшки дитині?
- Якщо іграшка зламалася, Ви її викидаєте чи лагодите разом з дитиною?
- Чи виникають у Вас конфлікти з дитиною в іграшковому магазині?
- Чи завжди Ви купуєте лише тому, що цього хоче дитина?
- Чи має Ваша дитина власні кошти, якщо так, то з якого віку ви дозволили їй мати власні гроші?
- Чи дозволяєте Ви дитині самостійно вирішувати на що використовувати гроші?
- Чи обговорюєте Ви з дитиною покупки, їх ціну, їх необхідність, які покупки важливі, а які зайві?
- Чи обговорюєте Ви з дитиною плани на покупки?
- Чи пояснювали Ви дитині, для чого необхідні гроші, що таке банк, ціна, кредит та інші важливі економічні поняття?
- Чи бажаєте Ви прослухати ряд консультацій вихователя з питань економічного виховання дошкільників?

Анкета 3

1. Що таке сімейна економіка?
2. Скільки, на вашу думку, повинно бути дітей у сім'ї?
3. Що таке сімейний бюджет і як його вірно розподілити?
4. Чи відмічаєте ви в сім'ї родинні свята? Як часто і кому?
5. Любите ви готувати страви своїми руками чи купуєте у магазині?
6. Щоб ви вибрали: відпочинок у рідному селі чи відпочинок на морі?
7. Коли ви своїй дитині останній раз купували іграшку?
8. Хто у вашій сім'ї розпоряджається фінансами?
9. Чи вважаєте ви себе людиною економною?
10. Цікаво, якби ви одержали велику суму грошей, на що б ви їх витратили?
11. Який прилад у побуті споживає найбільше електроенергії?
12. Цвях погано тримається в стіні, чим ви зарадите?
13. Хто у вашій сім'ї готує обід?

14. Де швидше закипить вода: в чайнику на електроплитці чи в електросамоварі?
15. Що можна виготовити зі старих панчох на кухні?
16. У своїй квартирі ви прибираєте самі чи користуєтесь службою побуту?
17. Чи часто ви ходите в гості?
18. Які меблі у вашій квартирі?
19. Як ви доглядаєте за взуттям?
20. Чи повинна дитина мати свої гроші?
21. Як ви економите свій час на роботі і вдома?
22. Чи милується ви красою природи?
23. Чи маєте ви запас продуктів і який?
24. Що ви купуєте в першу чергу у крамниці?
25. Що краще - купити дитині одну шоколадку чи 1 кг карамелі?
26. Чим займаються члени вашої сім'ї у вихідний день?
27. Яким видом спорту ви займаєтесь?
28. Чи гуляєте ви з дитиною щоденно на свіжому повітрі?
29. Назвіть новоутворені підприємства у вашому місті.
30. Які продукти переважають у вашому харчуванні?

Анкета 4

1. Чи прихильно Ви ставитеся до економічного спрямування у вихованні Вашої дитини?
2. Чи бере Ваша дитина участь у домашній економіці?
3. Чи довіряєте Ви своїй дитині гроші?
4. Чи створюєте Ви ситуації, в яких дитина виступала би в ролі покупця?
5. Чи є у Вашої дитини скарбничка? Як вона витрачає зібрані гроші?
6. Джерела заощаджень Вашої дитини:
7. Чи можете Ви назвати свою дитину ощадливою?
8. Як Ви ставитеся до оплачування дитячої праці?
9. Чи хотіли б Ви, що Ваша дитина з дитинства прилучилася до бізнесу?
10. Чи мрієте Ви про те, щоб Ваша дитина в майбутньому стала бізнесменом?
11. Чи поважає Ваша дитина працю дорослих?
12. Чи ощадливо ставиться Ваша дитина до природних ресурсів?
13. Як ставиться дитина до предметів розкоші?
14. Як ставиться до речей?
15. Чи граєте Ви з дитиною в економічні ігри? Які?

Анкета 5

1. Чи часто ви святкуєте день народження в сім'ї:
  - а) не часто;
  - б) якщо святкуєте, хто бере участь у святкуванні?
2. Що краще купити дитині на зиму:
  - а) дешеве зимове пальто;
  - б) дорогу шубу;
  - в) комбінезон на хутрі.
3. Що ви купите своїй дитині:
  - а) морозиво;
  - б) ковбасу;
  - в) шоколад.
4. У крамниці ви побачили гарну іч:
  - а) не візьму її відразу;
  - б) позичу гроші й візьму;
  - в) буду радитись із членами сім'ї.
5. Якщо до вас прийшли друзі, що ви їм запропонуєте:
  - а) чай з печивом;
  - б) фрукти;
  - в) накриєте стіл з різними стравами.
6. Чи завжди ви, виходячи з дому, перевіряєте, чи відключені електричні прилади:
  - а) завжди;
  - б) інколи;
  - в) ніколи.
7. Як без холодильника можна зберігати продукти:
  - а) викласти на холодний балкон;
  - б) засолити, законсервувати;
  - в) все зразу з'їсти.
8. Як ви перете білизну?
  - а) щоденно;
  - б) в суботу;
  - в) один раз на місяць.
9. Хто у вашій сім'ї бере участь у заготівлі продуктів на зиму:
  - а) мама;
  - б) тато;
  - в) бабуся чи дідусь;
  - г) всі члени сім'ї.
10. Що ви робите із взуттям, що трохи зносилось:
  - а) самі ремонтуєте;

б) ремонтуєте в майстерні;

в) купуєте нове.

11. Де ви купуєте продукти?

а) у крамниці, де потрібно стояти в черзі, але дешевше;

б) на ринку, без черги, але й дорожче.

12. Чи вважаєте ви себе економною людиною, якщо так, то чим викликана ваша економність?

а) недостатній зарібок;

б) хочу мати багато і не відстати від інших;

в) внутрішня необхідність, що треба мати.

13. Хто в сім'ї розпоряджається грошми:

а) мама;

б) тато;

в) бабуся чи дідусь;

г) всі члени сім'ї.

14. Де краще зберігати гроші:

а) вдома;

б) в банку.

15. Як ви вважаєте, краще гроші тримати:

а) в гривнях;

б) у валюті;

в) вкласти в нерухомість.

16. Що краще купити:

а) 5 шматків імпортного мила «Дуру»;

б) 8 шматків вітчизняного мила.

17. Як ви одягаєте свою дитину:

а) купуєте дорогий одяг;

б) шие, в'яжете предмети одягу своїми руками;

в) переробляєте свої старі речі на нові.

18 Чи можете ви пояснити економічні терміни: економіка, валюта, бартер, біржа, акція, сертифікат, бізнес, конкуренція?

Анкета для батьків 6

1. Чи потрібно вивчати економіку в дитячому садку?

2. Хто з педагогів минулого приділяв велику економічному вихователю дітей?

3. Назвіть сучасних педагогів, які займаються проблемою економічного виховання?

4. Якими повинні бути дошкільні заклади – державними чи приватними?

5. На вашу думку, чи доступне дітям тлумачення економічних термінів?

6. Що таке економіка?
7. Як ви розумієте: економість – якість культури?
8. Чи вважаєте ви себе людиною економічною?
9. Які підприємство нашого міста ви знаєте?
10. Чи потрібно дітей дошкільного віку знайомити з грошми?
11. Що таке бережливість?
12. Як ви бережете свій час на роботі?
13. На вашу думку: з якого віку потрібно привчати дітей до праці?
14. Як розподілити сімейний бюджет, коли він складає всього 40 гривень?
15. Які тварини занесені до Червоної книги: рослини; риби; жаби.
16. Назвіть лікарські рослини даної місцевості та строки із зберігання.
17. Що, ви вважаєте, вам допоможе у роботі з дітьми з питань економічного виховання?
18. З якими новими професіями слід познайомити дітей дошкільного віку?
19. Якщо ви одержите велику суму грошей, на що ви їх потратите?
20. Які форми роботи ви використаєте з питань економічного виховання, працюючи з батьками?
21. Поясніть економічні терміни: конкуренція, біржа, прибуток, валюта, кредит, аукціон, податок, митниця і т.д.
22. Що таке потреба та доход сім'ї і від чого він належить?
23. На вашу думку: з чого потрібно починати роботу з дітьми з даної проблеми?

Тести для батьків

Чи вмiсте ви вести господарство?

1. У крамниці ви побачили гарну річ, порівно недорого маючи при собі гроші на її придбання, ви:
  - а) проаналізуєте свій бюджет і тільки тоді приймете рішення;*
  - б) порадитесь з чоловіком (дружиною);*
  - в) одразу ж купите річ;*
2. Чи знаєте ви, скільки грошей витрачаєте на харчування протягом місяця?

а) знаєте точно;

б) приблизно;

в) вважаєте, що такі підрахунки – марнування часу.

3. Як плануєте майбутні витрати, отримавши зарплату, премію?

а) з точністю до гривні, залишаючи частину як «резерв»;

б) визначаєте приблизно;

в) ніяких планів не складаєте, витрачаєте гроші залежно від потреби.

4. Чи можете сказати, скільки в цю хвилину у вас грошей, не заглядаючи у гаманець і не нишпорячи по кишенях?

а) з точністю до тисячі;

б) з точністю до одної-двох сотень;

в) ваша відповідь - «щось близько червонця».

5. Чи систематично контролюєте свої витрати?

а) так;

б) час від часу;

в) вважаєте за непотрібне.

6. Ви можете сказати скільки і на що витратили вчора чи позавчора?

а) з точністю до одної тисячі;

б) приблизно;

в) не пам'ятаєте.

Тепер за відповідь «а» поставте собі 5 балів, за відповідь «б» - 3 бали, за відповідь «в» - 1 бал. Підсумуйте бали, і ви дізнаєтесь до якої групи себе віднести.

Від 22 балів і вище. Ви дуже старанно плануєте свій бюджет. Цього ж вимагаєте від членів сім'ї. Не берете грошей у борг і самі не позичаєте, не робите непродуманих витрат. Звичайно, економія, розрахунок – речі потрібні, проте не повинні стати самоціллю, ускладнювати стосунки в сім'ї: не переступайте межу, за якою ошадливість.

Від 15 до 21 бала. Ви знаєте ціну грошам, але вони для вас не є самоціллю; любите робити подарунки. У вас в сім'ї «планове господарство», питання бюджету обговорюються колегально, гроші на придбання невеликих речей зберігаються в ощадній касі.

Від 10 до 14 балів. Ви господарюєте досить сумбурно. роблячи покупки, керуючись більше емоційними справами, ніж тверезим розрахунком.

Іноді це створює напруженість у сім'ї. Гроші на великі покупки накопичуються з великими труднощами. Може, варто щось змінити свої звички?

Нижче 9 балів. Господарювати ви не вмiєте, ведення домашнього господарства для вас – наука ще не пізнана. У домі нерідко бракує предметів першої необхідності, зате є багато випадкових, навіть непотрібних речей, до думки домашніх не прислуховуєтесь.

Наша порада: не журіться і не сумуйте, якщо висновки тестування не на вашу користь. Адже наші тести саме і стануть у пригоді на шляху самовдосконалення.

Чи ощадливі ви?

1. Чи доливаєте ви окріп у чайник із заваркою, коли частину заварки розлито по чашках?

2. Чи поспішаєте ви проскочити в двері, які обертаються, якщо хтось інший їх відкрив для тебе?

3. Чи відпарюєте ви непогашені марки від конвертів з метою подальшого їх використання?

4. Чи підклеюєте ви до змісту про відрядження автобусні квитки і талони на телефонні розмови?

5. Даете ви чайові в перукарні чи тільки приємно посміхаєтесь?

6. Чи вимикаєте ви вдома світло, виходячи з однієї кімнати в іншу?

7. Коли на виставці дають поліетиленові пакети безкоштовно, чи задовольняєтесь одним?

8. Одержавши подарунок, чи розгортаєте ви упаковку настільки обережно, щоб стрічку чи пакет можна було використати повторно?

9. Чи надолужуєте ви щось, прогаяне в літературі чи в періодиці, сидячи в черзі до зубного лікаря?

10. Чи милуєтесь ви красотами природи?

11. Чи є у вас улюблені заняття?

Після кожного питання поставте відповідь – «так» чи «ні».

Підрахуйте відповіді.

Якщо відповідей «так» немає жодної – ви марнотраець.

Якщо їх від 1 до 5 – ви помірно ощадливі, від 6 до 9 – на межі зі скнарою, 10 – страшений скнара.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Наук. ред. А.М. Богуш – К.,-2012
2. Богуш А.М., Гавриш Н.А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі/ К.: Видавництво Дім «Слово», 2008
3. Гавриш Н.В., Іванова А.В. Гра-стратегія як засіб формування творчої особистості // Дошк. виховання. – 2004. – № 1.

4. Грама Н. «Економічне виховання особистості дитини дошкільника». Розвиток особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності; моногр. А.М. Богун, Н.Г. Грама, Н.І. Луцан та ін. - Одеса: Впр. Бакаєв В.В., 2013
5. Грама Н.Г. Професійна підготовка педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей. Вип. 2-е, доп. – Одеса, 2002.
6. Григоренко Г.І., Жадан Р.П. Виховуємо раціонального споживача. Дошкільне виховання - 2012 - № 1
7. Дошкільник у світі економіки / Г. І. Григоренко, Р. П. Жадан. - Х.: Вид-во «Ранок», 2016 - (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
8. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма/автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2011
9. Жадан Р. П., Григоренко Г. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку. - Запоріжжя: ЛПКС, 2006.
10. Жадан Р.П., Григоренко Г.І. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку (перспективно-календарне планування занять з економіки). / Р.П. Жадан – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2006.
11. Жадан Р.П., Григоренко Г.І. Дітям про житлово-комунальні послуги// Дошкільне виховання, №12, 2012
12. Іванова А.В. Економічний досвід – старшим дошкільнятам / А.В. Іванова // Дошкільне виховання. – 2006
13. Іванова А.В. Первинний економічний досвід як засіб економічної соціалізації старших дошкільників // Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – №4 (99).
14. Іванова А.В. Педагогічний огляд проблеми економічного виховання дошкільників // Наукова молодь: Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. – Луганськ: Знання, 2006.
15. Мазур Ю. Космічний гість, або Про галактику Великих марнотратців./ Ю.Мазур // Джміль. - №1 (49). – Весна 2009.
16. Мазур Ю.Мандрівка до планети Енерготратів. / Ю.Мазур // Джміль. - №4 (52). – Зима 2009.
17. Мазур Ю.На Планеті Водолюбів. / Ю.Мазур // Джміль. - №1 (53). – Весна 2010.
18. Манушенко Л.А., Чумак С.В., Федоришина В.В., Підпригора О.Є. Бережне використання електричної енергії. / Л.А. Манушенко// Розкажіть онуку. - №19-20. – 2006.

19. Маленькі секрети бізнесу: зошит творчих завдань для дітей / Заг. Ред.. Соловійов Ю.І., Чернишов О.І. – Донецьк: «Витоки». – 2011.
20. Матеріали VI Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій/[Упор. Назаренко Г.А.].–Черкаси: ЧОПОПП, 2014.
21. Програма соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку від 3 до 6 років «Афлатот»/ Маргарет Кернан (ICDI), Лана Желен - розроблено: Секретаріат Афлатун, 2013 snfo@aflatoun.org
22. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В., [та ін.]; наук. Кер. О. Л. Кононко. – Київ: ТОВ «МЦФЕР- Україна», 2014
23. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. — Тернопіль: Мандрівець, 2012
24. Прокудіна О., Сечина Н., Славнікова Ж. «Маленькі тасмниці великої економіки» Палітра педагога - 2013 - № 4
25. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників: Навчально-методичний посібник / Е.А. Кладієва, Т.П. Михайліченко, А.В. Сазонова; Наук. ред. А.В. Сазонова; За заг. ред. А.В. Сазонової. – Донецьк, 2008
26. Сазонова А.В. Подорож у пошуках економіки. - Дніпропетровськ, 2008.
27. Сазонова Т. Економічне виховання дітей старшого дошкільного віку/ Т. Сазонова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. – № 4.
28. Сverdlova I. «Формування економічної досвідченості дошкільників засобами гри» Дошкільне виховання 2013 р
29. Себе зрозуміти, себе змінити : навч. посіб. / Мін-во освіти і науки України; [упоряд. С. Максименко, О. Главник]. – К. : Главник, 2006.
30. Творимо майбутнє відповідально ощадливо: програма соціально-фінансової освіти й виховання для учнів загальноосвітніх навчальних закладів: метод. посіб./ Автори-упоряд.: В.С. Петрович, Т. П. Цюман, Т. П. Авельцева, В. В. Молочний; за заг. ред. В. С. Петровича. – К.: ФО-П Буря О.Д., 2014.

31. Фесюкова Л. Б. Соціально-економічне виховання дошкільнят. – Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2008 (Комплекс матеріалів з економіки).

ЕКОНОМІЧНИЙ СЛОВНИК

АВАНС

1. Частина грошей (*або продуктів*), яка дається наперед у рахунок майбутньої платні за роботу, товар і т.ін.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО

1. Організація яка має статутний фонд, розділений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості.

2. Працівники добровільно об'єднали свої кошти і записали це в угоді. Вони створили товариство, яке може купувати матеріал, з якого виготовляють товар, що потім продається. Це дає працівникам прибуток.

АКЦІЯ

1. Цінний папір, який випускає акціонерне товариство і який підтверджує участь його власника в капіталі цього товариства, а також дає право на одержання частини прибутку у вигляді дивіденда.

2. Документ, у якому записано, що людина внесла гроші у виробництво і має право на одержання додаткових грошей від проданого підприємством товару.

АУКЦІОН

1. Публічний продаж майна, де покупцем стає той, хто заплатить більш високу ціну.

2. Продаж шляхом змагання: покупцем стає той, хто за той чи інший заплатить більше грошей.

БАРТЕР

1. Прямий товарообмін, безвалютний обмін.

2. Товар не продається, а обмінюється на інший товар, наприклад, машина на зерно.

БЕРЕЖЛИВІСТЬ

1. Моральна якість, що характеризує дбайливе ставлення до матеріальних цінностей.

2. Людина не псує, не ламає, береже свої одяг, речі, предмети спільного користування, знає і виконує правила користування ними.

БІЗНЕС

1. Комерційна, біржова або підприємницька діяльність, яка дає прибуток.

БЮДЖЕТ РОДИННИЙ

1. Фактичний баланс прибутків і витрат (показує всі прибутки за джерелами надходжень та всі витрати за їх призначенням).

2. Розподіл грошей, які заробили члени родини, на оплату продуктів харчування, споживання електроенергії та інших комунальних послуг, одягу, з відпочинку тощо.

ВАЛЮТА

1. Грошова одиниця будь-якої країни.

2. Гроші інших держав.

ЗАРОБІТНА ПЛАТНЯ

1. Гроші, які людина отримує за виконану роботу.

КРЕДИТ

1. Позичання грошей чи матеріальних цінностей за умови повернення їх у певний термін і з надлишком (відсотками). Продаж товарів з відстрочкою платежу.

2. Гроші позичені у якоїсь людини чи банку, які треба повернути у визначений час.

КОНКУРЕНЦІЯ

1. Боротьба між підприємцями за найбільш вигідні умови виробництва і збуту товарів.

2. Змагання між підприємствами в тому, хто виготовить кращу продукцію, продасть її вигідніше.

КНИГА КАСОВА

1. Спеціальна книга, де записують, скільки грошей надійшло і скільки видано з каси.

КОМЕРСАНТ

1. Людина, яка займається купівлею та продажем товару.

2. Об'єднання осіб з метою спільного виробництва і збуту продукції, закупок чи послуг, будівництва і експлуатації житла тощо.

3. Кілька людей об'єднують свої кошти для купівлі матеріалу з подальшим виробництвом товару і його продажем. Отримані гроші ці особи ділять між собою.

МЕНЕДЖЕР

1. Найманий спеціаліст з управління.

2. Той, хто управляє, керує працівниками.

ОРЕНДА

1. Майнова угода, за якою одна сторона надає іншій майно у тимчасове користування за певну плату.

2. Людина або підприємство домовляється з власником землі, крамниці, комори тощо про їх використання у власних потребах, за що сплачує певну суму грошей на певний термін.

ПРИБУТОК

1. Надлишок виручки від реалізації продукції над затратами на її виробництво.

2. Додаткові гроші, які отримує людина або підприємство від продажу свого товару.

ПРИВАТИЗАЦІЯ

1. Перехід державної власності у приватну.

2. Держава продає або віддає будинки, заводи, землю особам у власність.

РЕКЛАМА

1. Повідомлення та відомості про товар, його якість, можливість придбання.

ТОВАР

1. Все, що продається і купується є товаром: речі, продукти харчування, будинки тощо.

ФІРМА

1. Організація, підприємство, які самостійно здійснюють виробництво або надають різні послуги. Фірми бувають торгівельні, виробничі, юридичні, туристичні, рекламні тощо.

ШТРАФ

1. Сплачування особою певної суми грошей за те, що ця особа порушила правила поведінки, торгівлі, дорожнього руху тощо.

ФОТОВЕРНІСАЖ АФЛАТУН
ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ АФЛАТУТА

